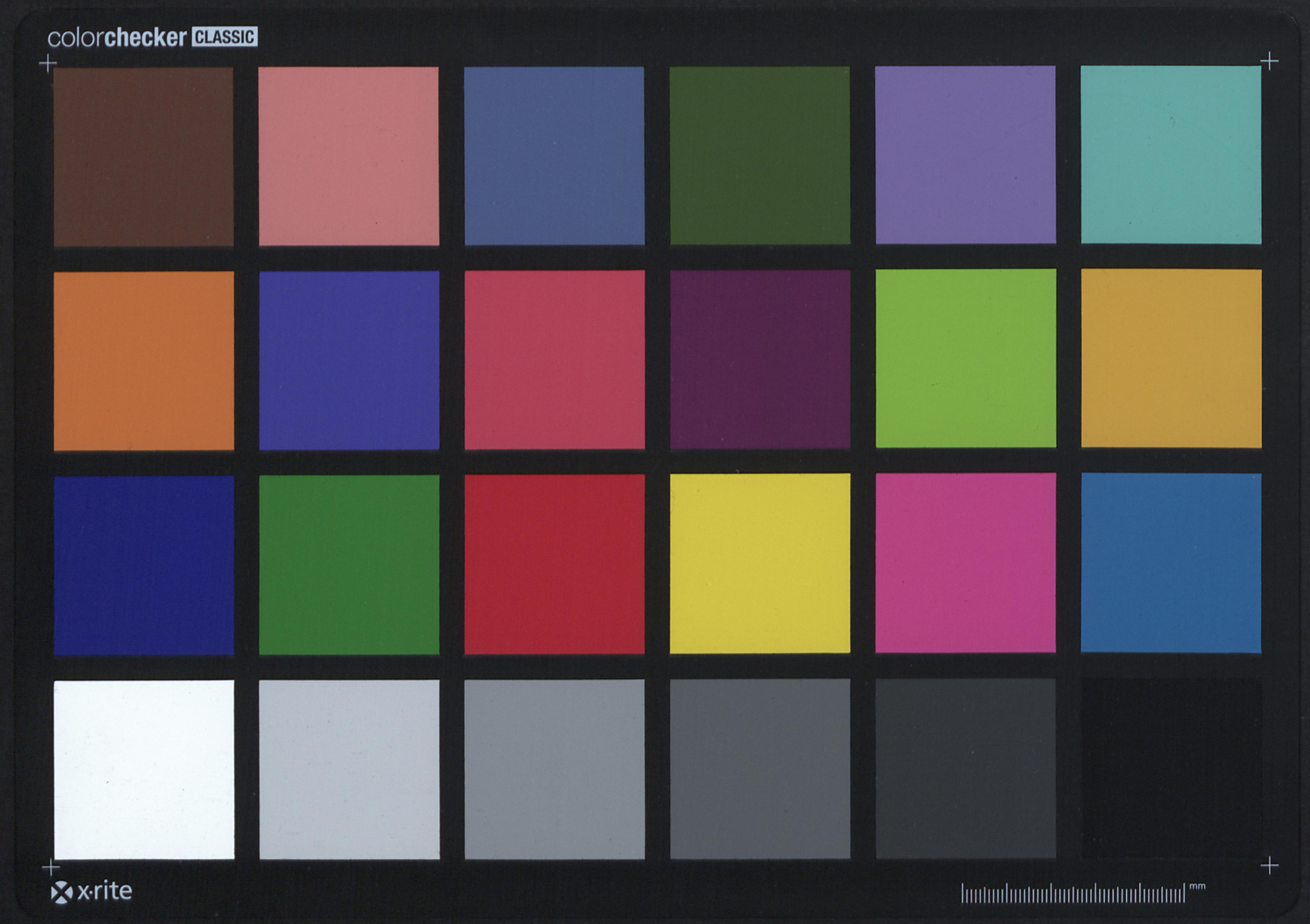
colorchecker CLASSIC
x-rite
mm

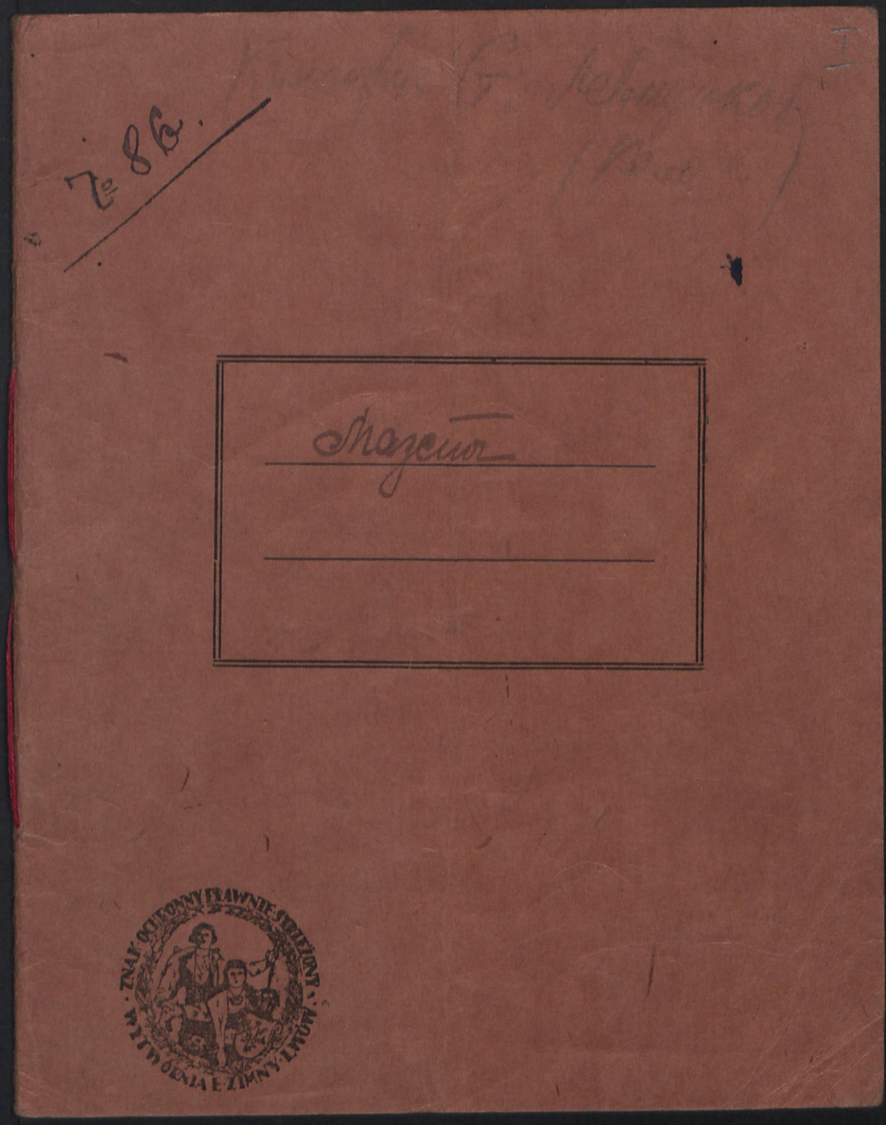
Nr 86.
Zeszyt

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
15.0cm

22

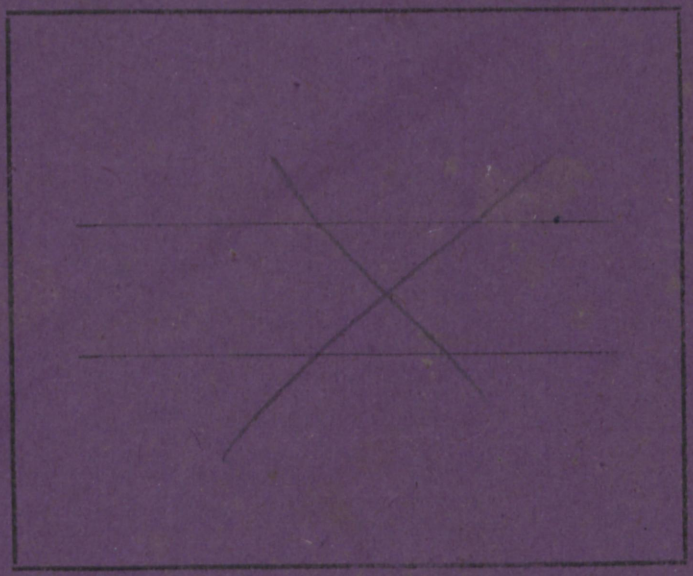

Begeska

colorchecker CLASSIC
x-rite
mm

KSIĘGARNIA
BRZEŻANY
M. ST. LEWICKIEJ

Mazepa.

Опера на 3 дії.

(Для української сцени приготовив
В. Левицький)

Дієві особи:

Мазепа — — — баритон;
Кочубей — — — 1-ий бас;
Андрій — — — 1-ий тенор;
Орлик — — — бас;
Ускра — — — 2-ий тенор;
Черн-козак — — — 2-ий тенор;
Любов — — — мецосопран;
Мотря — — — сопран.

Козаки, козачки, гості й слуги Кочубея, сердюки, монахи, кати.

— . — . — . ———

Ріг діється на початку XVIII століття.

I. дія.

Образ 1-ий: Хор дівчат.

1. Ева.

Сад над берегом ріки в хуторі Кочубея; на право видна часть дому з галерією.

Хор дівчат (за сценою):

Заплету-завю вінок свій пахучий!
Лентою з коси мов сон свій грядучий
Перевяжуся я вінок цей пахучий
І на це вплету мак-цвіт повнокрасий!
Бо кохається в ньому чарнобровий мій милий!

(Мотря виходить з дому, наближаючись до ріки.)

Пущу з водою цей вінок пахучий
Плисти по хвилі срібнолентій, рвучій.

(Хор — і Мотря на сцені).

Шана і слава, Мотре, красуню!
Ми по тебе плинем,
Зоре наша ясна!
Нам без тебе гулі,
Кажуть наші красні,
Скучні — скучні!

Мотря: Гараздо — здоровля вам,
подругам, сестрам!
Піти б я з вами

Долити вінками,
Милого гадати, —
Та годі сейчас!
Гість у хаті в нас,
Володар наш, славний пан гетьман!
Без мене гуляйте
На цій бистрій водиці!

Хор дівчат:
Робити годі перелім,
Як гість прийде почтити дім!
Без тебе нилі нам
І ворожба вінків
У гулі і наше спів!
Веселімося, посестри, як слід!
Кінчім, подруги, хоровід
І пісень гукнім!

(човни відпливають).

Заплету-зав'ю вінок свій пахучий!
Легкого з коси мов сон свій градучий
Перевяжуж я вінок цей пахучий,
Пущу з водою вінок свій пахучий
Плисти по хвилі срібнолених ручій.

(Мотря глядить за відпливаючими подру-гами задумана.)

2. Два.

Мотря - Андрій.

Мотря: Вам любі тіні, ворожба і гуді,
Дівочий любий хоровід! —
Мені ж жадні слова Мазепи гулі!
Устав його і гордий розмах літ!
Мене до гетьмана проводить
Якась недоторканна власть,
Якась судьба легальна радить,
Мене з його волі ведеть!
Своїми чудними очами,
Своїми чулими словами
Сивенький голуб - він урік мене! (2)
Все люблю в нім і сиві брови
І зморщки лиць його в кові
І хитрий вовче, бистрий зір
І хитрий серця розговір
Все люблю в нім (2).

[Мене до гетьмана проводить
повторяя слова від 41 — 47
Сивенький голуб - він урік мене].

Люблю його з душі основ — — —
(до Мотрі): Ах, злакав мене ти зров! — —

Андрій (чутливо) Прости, о Мотре, прощення благаю!
Давно в тузі тримучусь
На смуток твій я споглядаю,
Давно я бачу, важу, знаю,
Що ти терпиш в тузі гріб,

Від бурі серця й співчування
Тобі й мій жаль і потішання
як друг в душі приношу цей,
Жаль мені тебе, ангеле мій! (2

Мотря:
Як ти мою підслухав пісню,
Вже не перечити мені!
Я знаю наставлення твої дружні! —

Андрій:
Дружні? дружба? Ах, ні!
Я звязав свій світ,
Що я тебе ще з ранніх люблю літ
В любові пристрасти святій!
Рано чи ввечір в тиші нічній
На березі ріки, чи в день
В тіни квітчастих черешень
Тебе я часто виглядав,
Із насолодою страждав,
Щасливий, як узрів лише ---
Хоть без надії я кохав,
Не хмарив я тебе собою,
А смирно голову склоняв
Перед своєю злосудьбою! —

Мотря:
Приятелю, прости! *
Невольну всю вину!
Ти вірний друг мій в юности!
Як я тебе мину?
Ах прости, невольну всю вину,
Ах прости!

Андрій: Обманює мене цей світ!
Як був твоїм від ранніх літ,
Кохався без надій,
Не докучав тобі
Ніколи в своїй журбі!

Мотря:
І я, як ти, нещасна,
Не дорікай мені!
На віки заврочив мене урочий чар!
Нехай від цьої страсти
Загину я, бо власти
Не має бідне серце до борні!
Не загашу цей жар!
Не загашу цей страсти жар!

Андрій (з більшим чуттям):
Уви, привид щастя світлий,
Що приснув нам і згас! —
Уви, страсти замах підлий,
Затроїв життя ти молодечий час!
Корися, бо судьби устав
Ґрізних я не відміню!
Як торжествуючий біль мій став!
Судьба велить мені
Вічно кохати
І вічно з кохання страждати! —

Мотря: Бідний друже мій
І я як ти нещасна —
(повторяє слова в: 94 — 99)

Андрію, ах простіть
Невольну кров мою вину!
Прости, Андрію, на віки прости!

Андрій: Чого ж так відлічаєш
Щастя привиде без вороття?
Моїра лиха бісиславна!
Та страсть спалить тебе в огні!
Ах пращай, пращай
На віки, мій страчений рай!
У раз і другий її зрети,
На все життя, дружино!

(плачучи, припадая до її рук, відтак скоро виходить. Моїра відходить до дому. Через якийсь час сцена лишається пустою.)

3. Два.

(Двері на галерію відчиняються, виходить Мадена, Когубєй, Любов, Моїра, гості. На галерії розставляються музиканти, стяги, сердюки, слуги.)

Мадена: Гостю, Всесилу, нас честилу
На славу нашу, мою й твою!
За те від серця спасибоньку маю —
Пан-гетьмана й пані гетьманші
Поклін мій вам і мій привіт!

А донечці-красуні, коханій щебетуні
Щастя на тисячі літ!. (2)

Хор: Ясновельможний наш,
Пане Гетьмане,
На здоров'я!
На многії літа!
На здоров'я! Слава!
Слава тобі від всієї України!
На віки слава!

Мазепа: Спасибі вам! (стискає руку Кочубеєва)
Однак щоб радість нам не щерть була, —
Скажи юнацтву, щоб спів веселий заграв
Танок-гопак звичай, щоб вшанував!
По старому обичаю,
Я й спів і пісень кохаю,
Танок оглядаю!

Кочубей: Що, гостю мій, запрагнеш,
Матимеш, ждати не будеш!
(до хору) Гей, спів! Гей, танок!

(Хор, опісля танок:)

Хор: Нема-нема тут місточка, нема й переходу,
Коли ж тобі, дівчино, треба, бреди через воду!
Гей, хлопче, без місточка найду переправу,
Біда лишень, що злі люди пустять лиху славу!
Ех, сама ти лиху славу на себе наводиш,
Тим від хлопця о півночі, дівчино, виходиш.

Як же ж раньше вгадати, коли тебе добре знаєш,
Раньше ж, милий, ти голубку свою не пускаєш.
Нема нема тут лісочка, лісок неподрібний,
Біда мені, що пускаєш сльозу світ до того здібний,
Ех Ганно
(Ех хлопче), все цілуєш
, милуєш }, все мене гладиш,
А чому ж, бо ти дівчину дуже вірно любиш.

Гопак.

5. Ява.

<u>Мазепа</u>: Який тут чар! я з літами тими
Сам почувався ще з молодими, —
Спасибі вам! (встає)
Забарився ряд, тай до дому час!
Хоч важну ще річ звичаю
Обговорити з тобою маю.

<u>Кочубей</u>: Честь і радість зробить це згори!
Пане-гетьмане, говори!

— — — —

(Встають, виходять у глибину саду.
Музиканти, слуги остають на галереї;
гості розходяться по саду.)

Кочубей: (вертає з Мазепою):
Мій пане, шутка це, не вірую!
Мазепа: Не шутка це, Василю, щира правда!
З серця щирого говорю!
Віддай за мене Мотрю
З глибини серця я прохаю:
Віддай за мене Мотрю!
Її кохаю всім єством!
Кочубей: Ти, пане гетьмане, старий,
А в доні моїй мала весняна!
Мазепа: При чім тут вік? невже любов
Не є для старших знана дов?
Невже любов для молоді
Лиш — є насолода?
Годі так сказати!
І старший муж любити вміє й почувати!
Скоренько молоде серденько
Спалахне й згасне — —
Вмить вспалає в нім любов,
Вмить зникає знов!
В нім прудка наше почування!
Не так легенько для хвилини
Не скоре так на хвилювання
Бува серденько старшина,
Закаменіле за літами!
Воно повільно й через хмар
У пристрасті гасить свій жар,

Цей жар, котрого сяйво власне
Хиба ж з його життям загасне. (3р.)

6. Сва – суперечка.

Кочубей: Мазепо, річ грішну гадаєш,
Тиж Мотрі хресний батько, знаєш?
Мазепа: Ет, марне, най годі!
Найдемо розгрішення в Царгороді.
Кочубей: А Мотря як прийме твоє кохання?
Химерне жеж бажання,
Їм нелюб дідуган!
Молодим дівчатам не твій стан!
Мазепа: Тим не журися, старий мій друже!
Мотря мене, бачиш, навидить дуже,
Той не забуде, а вір мені, Василю!
Бо поки стану сватати за хвилю,
Я не прохав ще в неї згоди,
Та певний, що буде.
Кочубей: Ні, я не дам дитини в поневірку й уроди!
Верзеш пусте!
Батьківська влада ж воля в нас святі!
Не віддам дочки тобі (2р.)
Затям собі це слово!

Мазепа (здержуя свій гнів, насилу спокійно):

Василю гордий! Чуєш-слухай, що скажу:
Запізний спротив твій тай на наругу!
Бо Мотря здалася мені вже за супругу!

Кочубей: Мій пане, з міра в кождім болю!
Дочку зґвалтувати не позволю!
Не дам безчестити дитини свій!
Ні! Тобі я приязнь виповідаю!
Мій чесний дім, будь ласка, опустіть!

Мазепа: Що? Так мені свій дім виповідати? Мені?
Ти, свій? А хтож з них матні?

(На голос суперечки виходить Любов, Мотря, Іскра, гості, сердюки, слуги - з дому, Андрій з другої сторони саду):

Кочубей: Гордий женчику, як ти міг
На честь і совість забути?
Влади твоєї не боюсь,
Богом і правдою клянусь
Не бути тут моїй дитині
На поталу яструбові нині
Не дам голубки, ні, нікому!

Любов: Старче без сорому й честі,
Чи ж можна? Гріх! ні, це не станеться,
Поки ми живі!
(2) Отцем він може бути їй,
А не мужем супрузі!
Безумність! безумність!
Боже, помилуй його!

Андрій: Хитрун гладенький! Як можна?
Ні, до гріха не прийде!
Чув? Отцем і дідом міг бути
Тобі похресниці невинній,
А ти супругом хочеш стати?
Хитруне-хитруне!
Стоїш над гробом
І хочеш їй супругом стати?
Ні, не перехитриш!

Хор жінок: Грізний, сильний Мазепа!
Він гетьман, володар України! (2)
Пристрасть грішну запалив,
Серце химерне зловив,
Ах, ухватив він нашу голубку (2)
О горе!

Він гетман, володар грізний. с

Сердюки: Грізний, сильний пан гетман,
Пан гетман, володар України!
Власть його і його сила
Вона б нас всіх роздавила (2)
Вибрав вже давно за цар
Панує цю нину володар,
Сильний, могутній гетман!
Сила й власть! Покорися
260 Черне тому й поклонися!

Гості: Грізний (252 / 253)
Пристрасть (248 / 249)
Наша голубка дім свій покине,
Він від нас її візьме
Й уникне, о горе.
Він гетман, володар грізний.

Кочубей: Він гетман (і т.д. 247–249.)
Старий безумець
На віку вже схилі
Мужем їй бути хоче – о – ні!

Мазепа: Забув, безумче, ти хто я?
А де ж повинність послуху твоя?
270. Де застанова, схаменися!

Мотря: Вільна я й невільна мушу покидати
Свій дім я рідню – Мазепа всім мені;
Без нього смерть.

Хор: Гетман власть і гетман сила.

Кочубей: Влади твоєї не боюсь,
Богом і правдою клянусь,
Не віддам я голубки своєї.

Любов, Кочубей: { Безумний старче, щось забув
На честь і на совість —

Хор: (280) Грізний гетьман і т. д. (251 —)

Любов, Андрій, Кочубей: { Влада твоя нам не страшна,
Правда в Господа сильна,
Голубку нашу ще й дитину
На пасву не дамо злочинцю.

Мотря: (Перелякана і схвильована тулиться до матері).

Мазепа: Гей, сердюки, до зброї! до зброї!
(до Кочубея і ін.) Почути власть вам мою

Кочубей: Геть челядь, геть други!
Не терпіти нам наруги!

Андрей: Ми друга не стерпім наруги!
Іскра: Карайте клятих, ані руша!

Хор сердюків (грізно): Посмійте наблизитися, собаки!
Кочубей: Дитини я не дам в наругу!
Мазепа: Що я велю, закон це!
Хор сердюків: Вели, а в куски всіх порубаєм.
Андрій: В своїм дворі господар паном!
Іскра: Вас як оріх будем товкти,
Московські псі нахабні.
Мазепа: Хто ти, забуваєш, я твій володар!
Ти зараз покорися,
Мій приказ буде закон для тебе.
Кочубей: Не дам дитини на наругу
В своїм дворі лиш я є паном
Хор жінок: Знай, русофіле!
Хор сердюків: Ми в куски всіх порубаєм,
Ану приступайте, зрадники!

Гості, Черкащи: Гей, русофіле, руша тільки!
Будем вас як оріх товкти!
Мотря (кидається між батька й Мазепу)
Мій гетьмане й мій тату!
Сварку цю завдагу

Лишіть, я прошу!

Мазепа (до Сердюків)

Стягни! Вложи шаблюку кожний в піхви!

(Сердюки виконують приказ)

(Кочубей, Андрій, гості, слуги відступають.)

Мазепа: Полковнику! Загальний гнів мав дещо волі

З вівцею львови дужень годі!

Захочу, хвилька лиш, і станеться погане,

У зараз смердів-хлопів твоїх і тебе не стане!

(стріляє на сердюків.)

Та годі! Вір!

Зачнімо інший розговір!

(вбігають сердюки й окружають Мазепу, інші довкола Кочубея, Андрій відповідає стрілом у воздух)

Позір!

Не хижаком прийшов ~~[illegible]~~ [я тут в гостину!]

Не забирати вашого батька!

Хибань по доброму б свою частину —

Любов: Не ждати нам добра, де є насильство,

А слабшим — горе їм!

Андрій: Не ждати нам добра, де є насильство,

Сирує зло вінчує тут!

Мотря: Не ждати вже добра, мене великe горе

Іскра: Не ждати нам добра, де є насильство!

11

Кочубей: Не ждіть добра, не ждім добра
Як твориться насильство
І того слів — —
Хор жінок: Не треба нам добра, де насильство —
Хор старшин: Не ждіть добра, навчить нас гетьман
Пошановувати владу.
Мазепа: (до Кочубея): Хай доня твоя любідно вибирає,
що любо їй —!
О Мотрьо! рішайся! чи підеш від мене?
Мотря: Боже мій!
Любов: Боже розрішення!
Мазепа: Чи на вічний вік розлука?
Кочубей: О Мотрьо!
Мазепа: Чи ти моя?
Мотря: (довго змагається в тяжкій розпуці; відтак опускає маму, переходить до Мазепи і обіймає його при нім): Твоя!
Любов: Боже мій!
Андрій: О горе!
Искра: Не знати не так? Чого вона злюбила?
Орлик: Так ото єсть, вони давно злюбились.
Мазепа: (придержуючи Мотрю коло грудей своїх)
Кохана моя, зі мною иди!
(до Кочубея):
Спасибі за гостину, батьку,
Спасибі тобі! Спасибі, вам усім!

(до своїх) Гей, други! Позір! Гей! на коня!

(відходить з Мотрею, всі йдуть за ним)

Любов: О, Боже!

Кочубей, Андріїв, Іскра, гості й слуги поривaються здержати Мазепу, але сердюки добувають шабель і завертають їх.

Сердюки: Постоїмо за гетьмана!

Гості, слуги, Іскра: Як стерпіти обиду?

Андріїв: Тиран скажений!

Кочубей: О горе нам!

— · — · —

Картина II.

(По одній стороні сидить Кочубей зажурений і сумний серед приятелів, тут і Андрій і Іскра, по другій стороні сидить Любов, окружена жінщинами).

Хор жінок: Не обрій - буревій криє тумани,
Засмутилося серце матері чорнодумами.
Не роса на ліса опускається,
Це за донею мати слезою обливається.

Любов (піддержувана жінщинами вибігає):
Де ти моє чадо, де ти дитятко моє?
Так чому покинуло рідне гніздочко своє?
В кігті злого яструба ти віддалася сама
Батька й неньку ти оставила,
Гора й сорому ти їм направила,
Унещаслuвила їх навіки ти!
(дає знак жінкам, щоби відійшли, відтак рішучим ходом до Кочубея:)
Двигнися з гора, Кочубею,
Збирай всіх другів зі зброєю,
Пора очистити неславу,
Піди і закровав Полтаву!

Зайди непрошений в його двір,
Щоб побачив грізний звір
За батька месть, побачив кару
Від твойого меча удару.

Кочубей: Ні, інша думка душу ворушить мені
І виявить вам її я рад,
Лиш на присягу хресну
Збережіть мій намір свят,
Як почуєте тепер.

Андрій, Іскра, Хор: На честь козацьку присягаєм вірно,
Козацькі шаблі свідком хай будуть,
На нашу кров клянемся, що не зрадим грішно,
А помстимося всі з тобою за обиду.

Кочубей: Послухайте! У днях давніх
Коли з Мазепою ми хлібом-сіллю
І почуваннями ділились спільно,
Нераз, а часто вели ми розмови щирі,
Передо мною гетьман скритний
Відкрив схвильований, несміло
Душі всю бездну таємних мрій.
І про переворот і змову
І зміну намірну готову
Він обережно плів,

Прозрів я намір обережний,
Узнав, яка тут йде пора,
І про переворот безмежний
І про зраду руського царя;
А шведам здатися хотячи,
На їх побіду вже гиляючи!

Цій змові гетьмана запобігти пора!
Я її видам перед царем,
На власть Петра
Гетьманську голову положу!

<u>Хор</u>: Чим змова це — свобідна наша воля,
Вільна від крулів і від царів?
Чим власть Петра
Важніща їм гетьманська справа?

<u>Іскра</u>: Не йди на зраду, а на шаблі!
І й ми всі там де Кочубей!
В оружній справимося розправі:
Не гетьман вже, а ворог нам Мазепа цей!

<u>Андрій</u>: Мені всю месть лишіть!
Я всьо сповню належно, красно, чесно!

<u>Кочубей</u>: Ти вірний був, Андрію, все моїй рідні,
За сина уважали ми тебе,
Я знаю, що ти виставиш це діло,
Однак це намарне.

За гоніння цеє
Життям ти можеш заплатити.

Андрій: Ах, знаю я це, отче мій!
Життям не дорожу, однак,
Не мав я радісних подій,
Як щастячка малого знак,
Сподівання тобою й мною,
Украв Мазепа нам без бою.
Коли мечем не зможу раз
Пімстити нас, пімстити вас,
Завзву помочі царя,
Злечу орлом до столиці
І донесу скорбне вісті
Про змову, що здавить Мазепу —

Хор: (Коли мечем не зможеш раз
Пімстити нас, пімстити вас,
Завзвеш і т. д. 73—76)

Кочубей: Спасибі, сину мій!
І вам спасибі, кохані други!*
За відданість, за співчуття!
Ех вже з душевних мук воскрес,
Кінець ридань, досить вже стогнів і сліз
Віджив козак і знову козацьку службу!
Дух пімсти — він сотворить знов чудес!

О душогубе, хижий сваволе,
Не попадуть твої палати
Моєї доні темний рай!
Або зжаришся ти пожежі,
Сконавши від ударів списів,
Шаблюк козацьких, або
В руках московських палачів
Цілий у судорогах крови,
Як запекуть в корчах окови,
Ти прокленеш важкий цей час,
Коли доньку крестив у нас!

Любов (у захваті: Або зжаришся і т.д. в. 86–93)

Кочубей: Згадаєш мир і чесну чашу,
Як в дружбі я цінність
І день, коли голубку мою,
Ти, яструбе старий, здусив!

Іскра: (Згадаєш мир і т.д. 94–97)

Андрій: Прощайте!

Кочубей і ін.: Або зжаришся в. 86–93.

Мазепо, жди мести!

Мести!

Дія: II.

Картина в тюрмі.

Тюрма. Прямо двері; на право вікно високо заґратоване; на ліво на камяній лавці прикований Кочубей. Тюрма освічена завішеною ліхтаркою.

Кочубей:

Таку заплату я діждав
За донос вірний і правдивий!
Перед царем оклеветав
Мене та Іскру гетьман мстивий!
Нас видав цар в ім'я вини,
Вже є зрадники ми вітчини!
За добу смерть! — в тюрмі-покої
Думаю о страшнім дні свої —
Що смерть? Давно бажанний сон!
Готов я в гріб лягти кровавий,
Втомився, але Боже правий,
В нічім розпусті без гріха
Мені зрадника підлом вмирати,
Котрого цар для ворога
Його ж мого звелів дати!
Пропала честь, в наругі смерть
І другам ганьби й муки вщерть

Над гробом чути їх проклони,
Як скиляють під топір голов,
На глум затійних всіх попов,
І смерть приймуть без оборони,
Не впавши чесно як борець
На смуту батьківських сердець!
Ах, двері! в замку щось іржавім
Скрипить, хтось йде сюди! —
Це він, він на шляху моїм кровавім
Мій вождь під знаменем хреста,
Гріхів могучий розгрішитель,
Лікар для скорбних душ, служитель
Розп'ятого за нас Христа.
(Входить Орлик).
Ні, не притворника святого
Я маю в гостях, а лихого —
Ти тут, жорстока людино?
Чого ж Мазепа знов в одно
Послідку ніч мені мішає?

Орлик: Ще не по розправі, пам'ятай!
Кочубей: Я вже все сказав, так нехаб
Остав мене!
Орлик: Пан гетман ще одного вимагає —
Кочубей: Чого ж? Признався я до всього, що хотіли,
Мої нещасних всі ложні;

Й творив діла безбожні
Звися отже, що ж більше вам?

Орлик: Хто зрадить сам
свою отчизну й гетьмана,
забувши наш козацький стрій,
Життя й майно він стратить в хвилі цій!
Ти завтра згинеш по закону,
Твої дворища і майна
Йдуть на державні імена,
Це наш закон.
Та ще одна ти маєш покінчити свій довг:
Сам козак три скарбниці,
Назви їх ти ще!

Кочубей: Що та де я скрив, Хай знає!
Три скарби він мені лишає:
Що перший скарб — це честь моя
Її краде тюрма твоя!
Що другий скарб — в короні,
Бо це честь коханої в долі,
Її день і ніч над ним чував,
Цей скарб мені Мазепа вкрав.
А третій скарб — це мести право,
Вільне від місця й від часу,
Його до Бога занесу — — —

Орлик: Цим пустомелям не дурися,
Бо ж завтра попрощаєш час,

Покайся духом, примирися,
Ключі до скарбу сам дай раз!
Коли козак і совість має,
То сам рішить!

Кочубей: Иж рішив!
Кінчіть вже раз сумну цю справу,
Лиш меч мій залишіть мені,
А на гетьманське право
Газдуйте в моїй стодолі.

Братоубійчими руками
Мій хутір до основ зірвіть,
Зітніть, спаліть сади з домами,
Мою дочку там заведіть,
Вона сама вам проче скаже,
Й сама всі скарби вам покаже, —
Бог свідок — я скінчив, судіть!
А тут лиши мене в ~~спокої~~;
Хай приготуюся на час
До того, хто й для вас ~~[illegible]~~
По вашій смерті
На судний день прийде суддею стати,
За всі гріхи й за зброди всі карати.

Орлик: Хто так клене, ~~[illegible]~~ козаком,
Він прагне ще раз зради нам!
Як так, — то йди на суд примхливий,
Нехай розсудять козаки!
Гей, сердюки! (Входять сердюки).

(до Кочубея):
Клянеш, чи каяння зблагословиш?
Мовчиш? Мовчиж! (до сердюків): беріть,
На суд народній заведіть! (відводять,
ведуть закованого).

Кочубей: Ах, судді, судіть!

Заслона.

Картина II.

(Комната за дверi Мазепи, освітлене восковими свічками; двері на веранду отворені, крізь них видне зоряне небо; Мазепа стоїть коло дверий і вдивляється у далечінь).

Мазепа:
Яка тихесенька наша ніч!
Прозоре небо, ясні зорі
У воздух мріє сонну річ
Не ворушиться у просторі;
Шумить сріблистий ліс потіль —
Лиш в мене буря, в мене біль! —
Щось зорі мов засвітять вічних очі
На мене допитливо зрять,
Так щось тополі говорять,
Похитуючи головою,

Щось в змові шепочуть зіроньки,
Чомуж літньої ночі тьма
Душна мені немов тюрма?
Умре безумний Кочубей
Спасения вже не дасть
Самостійницький з чужиної
Кому прапор наш й наша власть!
То ж не спасу!
Не Мазепі, а гетьманові України
Треба кари! Богоотступник
І його спілка хай вся загине!
Боже — Боже! А його вина,
Кому почує про судьбу криваву?
(Входить Орлик до Орлика).

Почав?

Орлик: Почав я сам, мовчав!
Почав народний суд, даремно!
Не благословив, а проклав ≠ —

Мазепа: Судьбу нікчемну!
Не спасу вже! Марно згине!

Орлик: Проклони —

Мазепа (Перериваючи:) цить! Проклонів досить! цить!
Після панотця вже, хай приговоре
Його на смерть —

(Орлик хоче щось говорити, Мазепа перечить
і дає знак, щоби сповнив приказ, відходить).

Мазепа (успокоюється і знов поринає в задуму):

Всьо, що чіпки собі не зная,
В тім роскоші вся життя вувага,
Ти дала мені, себе й свій гар,
Мені полуроку а щож я? —
Яким тобі готовлю дар?
Мотре моя, о Мотре!
На схилі пестрих літ
Ти мов весна душу мою збудила,
В любовних шелестах ти другий світ
Для мене вимаячила й воскресила!
Мотре моя, о Мотре!
Від тебе йде обиль
Роскішних, рабських хвиль,
Як стан пекучий і горючий твій,
У насолоді хвилюючій мій рай-спокій!
Жіжлить твій зір мене кріпив,
Скорпіяне плила в жилах кров,
В твоїх обіймах я притиснув
Надію, віру і любов! Мій рай!
Мотре моя, як любив я тебе!

Ява 4. Мотря, Мазепа.

Мотря (входить тихо, Мазепа не запримітив її вона бачучи його задуму, збентежилася звернулася:)
О милий мій!

Мазепа: Мотре, не ти, голубонько моя мала!

Мотря: Ах, вже вкінці я знов при тобі,
А день цілий була сама,
Які це муки!
Мазепа: Ти знаєш, я з тобою бути
Радий щодня і щохвилини
Та рве мене тягар держави
Від ласк твоїх для твоєї слави!
Мотря: Невже ж негідна я сама
Про все те чути і знати?
Невже ж тепер я за слаба,
Що ти мені не довіряєш
У серце любляче любов'ю
Підозріваєш і лякаєш?
Ми вимріяли раз у двох
Гетьманський наш майбутній дім,
І як нам допоможе Бог
Ми створимо новий закон,
Для цього сну складаю
Я першу щастя-мрію,
Одначе не тямлю нічого
Ти знаєш, ти знаєш, ти знаєш —
В дивній тишині
Як я прийшла до двору твого,
Ти вірність присягнув мені,
Чому ж тепер мене лякаєш?
Мазепа: Кохана, несправедлива ти!
Лиши мені всі турботи,
Вага їх понад твої сили!

А журн дня - сміти
Палку твою душу взломили!
Завір, що я тебе кохаю -*
Увезмежно і безкрай!

Мотря: 1) Душею не криви мені
І за славу мене не май!
Хіба, що вже тобі мугаї
Мої всі ласки, весь наш рай!
Чому ти в день йдеш до старшина,
Чи до латинок яких зістав?
Чого тобі в гає ... ?
Давай любов мою безкраю
Стрічає холодна поміча,
Тим не здоровка ти, я знаю,
Що Якоїсь Бульсь... й мої літа?
Ах хто та Бульєва? Що?

Мазепа: Не вже та заздра? Мій вік і влада
Чи ж їм лицює тепер принада
Самолюбної красоти?
Берися, мій грізний гетьмане,
Зігнати як твій козачок
І волочить сивії кайдани,

зводити дурманам тихох!

Мотря: Ні, всьо пекаю я ясно чую
І прямо зараз відвічаю!

Мазепа: Я твій душевний мир тамую,
Той страх, Мотре, всьо і знай!
(Оглядаючися, чи кого нема, зближаєтся до Мотрі, котра сідає):

Давно задумали ми діло,
Тепер оно кипить у нас!
Тепер оно вже там назріло,
Вже же борби свій час!
Без долі, свободи і слави
Ми гнули довго голови
Під покровительством Варшави,
Під самодержанням Москви;
На незавісиму державу
Украйні тепер пора!
І справу свободи кроваву
Я підіймаю на Петра!
Готове все, в переговорах
Король зі мною х Шведи!
Зачнеся борба, в завзятих спорах
Треснуть здобуду а тої
Вдержати самодійне страхи

Хай на лани!

Мотря:

Здійсняться сни,
Красен ти станеш в тісні,
Тобі лицюю помежи лани
Корона Княжа й трон!

Мазепа: Однак — не жийлмо слави!
Бурі приходуть, ждуть хреста,
Щож я? Щож ти?

Мотря: Минувся страх з лиця мені,
Ти величень здійсниться сон,
Тебе жде трон —

Мазепа: Чи смерть?

Мотря:

З тобою навіть смерть приймлю,
Без тебе життя не бажаю,
Ти пан, що поведеш юрму!

Мазепа: А ти кохаєш?

Мотря:

Чи кохаю?
Ти скарбом є життя мойого
Ти сам один, вір мені, вір,
В твій дім прийшла я сама для твого
Батьків лишивши і красний двір!

Мазепа: Скажи, чи батько, чи твої люди
Тобі дорожчі?

Коли би в жертві треба з нас одного,
Кого спасала б ти з нас двох?
Кого б привітив від тебе Бог?
Ну! відповідж без перекрутів
Відповідай, відповідай, я жду!
Кого б спасла ти з нас двох?

Так пам'ятай, о Мотре, це слово!
Так пам'ятай, о Мотре, і прощай!
Голубко красноокра моя
Прощай - прощай!

Мотра: {Ти скарбом є життя мого
{Ти сам один б. 235—238.

Своїми чудними очами
Мені душу ти вчарував,
Ах, не клени мене!
Не веди в покусу!
Рішив це сам! Не сердься мені!
Коли б жертву я зла тебе принесу!
Повір мені, ти наворожив мені на все!
Його ти зблудив так?
Прости, коханий, ах прости!
Я вір: кохаю - кохаю!
(Мазепа обнявши її - віддаляється).

Яв. 12. Поява матері.

Мотря: (підходить до дверей і зрить у сад):
На небі ясні зорі і ніч тиха
Немов все дихає спокоєм-щастям!
А чу, чого в моїй душі тривога?
Чому в грудях тоскливо серце тисне?
Пригадуються батько й ненька,
Крізь сльози бачу їх
В безсильній старості самих,
Я бачу сльози їх і їх жалі — —
(З саду виходить Любов)
Мамочко!

Любов: Мотрусю, донечко!

Мотря: Що ненько! Ти стривожена? Нещасно?

Любов: Мовчи-мовчи, не погуби нас!
Я в ночі сюди прокралась обережно,
Несу молитву й слізну,
Тобі одній, тобі одній
Є даже усмирити їх належно
Вони ж замучать там дітя,
Вони жорстокі і безбожні;

Спаси вітця, спасай отця,
О доню, молю я тебе,
Спаси отця!

<u>Мотря</u>: Якого отця? з яких то мук?

<u>Любов</u>: Невже ж до нині
Не знаєш ти, що він в пустині!
Почуй блудна,
Як сила гетьмана грізна!
Як він врагів своїх карає!
Як цар йому сам довіряє!

(Мотря остовпіла)

Ти розжаловала семю
Ради Мазепи позабула,
Тебе спокій заслало,
Про людський засуд мов не чула,
Коли рішалась до кінця
Соромну смерть твого вітця!
Чужі ми вже собі, як бачу, —
Схаменись-схаменись, Мотрю донечко!
Біжи й йому до ніг впади там,
Спаси вітця, будь ангел нам,
Тебе прошу, тебе прошу

Їх лютість пощадить належно!
Ти зможеш згодом суду месть,
Спробуй, а гетман не змилується!
Для любови ти забула честь,
Батьків і Бога, проси-моли
Спробуй, а гетман не змилується!
Для любови ти забула честь
Батьків і Бога,
Спішись, проси, благай пощади
В цих нелюдів.
О спаси — спасай отця!

Мотря

Є непритомна,
Гетьманство — жертва — батько — Мазепа!
Суд і Бог і мати ж відвернула!
Головонько страшна!
Або я з ума зійшла, або це привид!

Любов

Бог з тобою! Ах, ні,
Не привид це ж не сутінки!
Невже не знаєш досі ти,
Що твій отець в намірі горя
Безчестя донечки не знав
Жадуючи мести з перетвора,
Царю на гетмана доніс — —

Мотря..

О, Господи!

Любов: Невже ж не знаєш досі ти,
Доню моя!
Він серед домінів кровавих
Признав ціль замислів кровавих
І суть огидних — клевети —
Невже ж не знаєш досі ти?
Що він як жертва правоти
Сплатить Мазепі головою
Перед радою віськовою!
Коли ніхто не осінить
Десниця із небес Господня,
Убють його — стратять сьогодня!
Мотря: Сьогодня? Боже мій! Я
Любов: Ах я у всьому тут винна!
Тебе одну, тебе одну
Їх люті щадить без проволоки,
Вождя ведуть на смерть отця —
Судді х безбожники торгівка!
Мотря: Сьогодня суд, жертву ведуть
У присесуд на олтар вітчизні!
Як розібрати удар цей мені!
Без рідичів благословенства — —
(безумно —)
Ха-ха-ха! Мій суд! Прокляп!

Любов .. Дитя моє, Мотрусьо,
Що з тобою, донечко! Донечко!
(припадає коло хорої)
Ходімо, там військо йдуть,
На смерть ведуть,
Вона ж недужа, —
Пора вже крайня, Мотрусьо!

Мотря: 250. Ха-ха, ха-ха! Яка це жертва!
Мій суд, мій вибір, їх проклін!

Любов: Вітця на смерть ведуть,
Спасім його, спасім!

Мотря: А гетьман хай живе!

Любов: Ходім! Чим скоріше!
Спішімся вже, дитинко,
Спасім отця, спасім!
(віддаляються).

./.

Дія III

ява 13

(Поле. На право вал, оброслий травою. Мимо вела дорога вліво. Товпа народу на дорозі, всі зажурені).

<u>Хор</u> (альт) Довго щось? ведуть, чи ні? Не видко, —
Час вже минає!
Ждем, не діждемся, ех, щоби швидко,
В тривозі серце примирає.
(Бас): Чим скінчиться? Хто на це діло біди
Гладіти же, погоди — помри!
Не підгадай, а розважай
В чім є істота життя, а в чім зради!
Такі старі й старші мужі за свій народ
На тисячі під топір склали голов —
Мабуть ведуть, ах так, вже йдуть.
Спаси нас, Господи, від зради,
І від життя такого збав!
Жорстокий гнів є царя Москви,
І суд гетьмана бездоганний,
Смерть для ворогів усіх!

<u>П'яний Козак</u> (вискакує з товпи, підтанцьовує):
Молодичка молоденька,
Чорнобрива, рум'янесенька
Ох ох гумадра, гумадрака молода!
Бровами моргне така
Розкохає козака
Ох ох гумадра і т. д.

Наварила буряку,
Бородила козаку, ох ох гумарра іху.

Хор. Відкіла ти взявся? Тихіше-тихо, ой такий!
Суду ждуть, а в тебе стів!
Ти розгулявся панич!
Годі мовчи-мовчи, нетяго!
Заткайте рота болю, братки!
В таку пору пісень гукати, цить!
Хреста нема на нім, Татарин-турок!

Пан Козак: Щож? дивний вам мій чапок і стів?
Голов рубала зрадникам, хто слів?
Пробіг, гвалтай!
Бо горе бере їх души!

(співає дальше)

Гарбуза і барабулі
Всього тут було доволі – ох ох гумарра і;
Так галушок наварила
І горілки напалила ох ох гумарра іху.

Знов лають, сидуни, та за що?
Не турок я, не татарин,
Козак я справний
У зради не терплю
Й дурних! а з вас як захоче
Котра черевички,
За поцілунок зараз дам,
Єй Богу! так, направду так,
Як я вільний козак!

(стиха) Молодички молодецькі ігр 17-19.

Хор: Виносила, переселися
(викидають малого)

Явл. 14.

Хор: Надходить час, надходить час,
Пори страсти й мук!
Збижаються гетманці до нас,
Чути галас, чути гук і стук!
Ой гук, ой гук – гук, мати,
Їдуть козаки!
Закурилася доріженька,
Їдуть-їдуть-їдуть козаки!
Гаразд!
(переїжджають козаки, за ними сердюки, за ними Мазепа на своїм коні в гетманській одежі, поруч Орлик, вслід старшина.
Нарід кланяється і здоровить гетмана)

Нарід: Слава! Гетманові слава!
В гору шапки! Позір! Наздоровля!
Слава! Слава! Слава!
Надходить вже час
Потрібний для нас,
Злочинців вже ведуть!
Надходить вже час
потрібний для нас
Покараном будуть!

Пам'ятайте, уважайте всі,
Зрадників - зрадливців
Гетьмана вже ведуть!
(Виходить Кочубей - Іскра заковані; коло них по два монахи, довкола сердюки - кати).
Народ мовчки розступається.

Монахи: Змовтесь, люди, до Господа
Молитвов за них тепер нещасних!

Нарід: Небесний царю всемогучий
Гріхів, наш Спасе всевідучий,
Прости їм всю вину їх всяку,
Гріхів лукавих позбавть,
І кару відійми невольну
Хай благословлять вічний путь!

Монахи: Услиши молитву покаяння,
І сокрушених їх прийми,
Там де болів нема й віздихання,
Де кінець земської тюрми!
(Заковані мовчки віддаляються з своїм окруженням)

Хор: Прийми молитву покаяння
І відпусти гріхи - падання
Прийми їх, Господи, туди
Де нема болів віздихання
Кінець тут земської біди!

Через голови тобі видно шибеницю
Коли кати підносять топір і стинають голови, надходить Любов і Мотря — на вид грози деревіють, кричать - Ох - мліють

Хор: Боже наш, прости їм гріхами!

(за сигналом труби).

Прости їм, Господи, прости провину.

(Заміщанина коло з'їмлених.)

Ява 16. Полтавський бій.

(Декорація першої картини в першій дії; сад у занедбанню, тераса напів розвалена, ніч. Кілька стрілів, через сцену перебігають шведи, москалі, протигетьманські козаки).

Андрій: В кривавім бою на полі хвали,
Шукав я месть, тобі, Мазепо,
За лютий злам!
Колиб доля була ласкава,
Булав на шаблі наша розправа
скінчилася!
Та серед битви ладу не знаю,
За ким є зрада, не розбираю,
Чи там, чи ...
В кривавім бою
шукав я месть за кривду свою
За лютий злом! і т.д. 91—93.

(Оглядається довкола)

І я зайшов в ці місця, в ці гаї,
В котрих я з Мотрею як дітвак
Журби і радощі ділив,
Де я любив, де я сліз лив,
По ній, голубонці скорботній,
По страті щастя безповоротній!
Тут дні минали в дружнім зборі;
Тут ангел красоти сіяв,
Тут я кохав, про щастя мрів, —
Пропало все як дим в просторі!
Осиротів у пустці ділі
І тиша й сум злягли над всім,
Ах, де ж ти, де, кохана пташко,
Хоть тінню ласкою зявись,
Хоч б крізь сльози усміхнись,
Бо в серцю дуже мені важко!
Ах, де ж ти, де, кохана пташко?
Мовчанка тут кругом пітьма!
Понурить стрішки сум могильний.
Ах, щоб життя таке скінчилось!
Десь смерти жниво забарилось,
Гей! На тебе, смерте, довго жду!

Ява 17.

Андрій (випрямляється і вискакує): Поперед слухи
Копита кінські гуті,
Я бачу двох, хто ж ці їздці?
Це може шведи, час сховатись (припадає за терасу)
(Мазепа й Орлик вйізжають на конях).

Мазепа: Стань, друже! Коні хай стихнуть!
Вже втратила наш слід погоня!

Орлик: Тож відпічнім!
Приказ, пане мій, сповнім!
(Зсідають з коней, Орлик відводить коні на бік)

Мазепа:
Він мене паном своїм зве!
Був гетьман, а тепер
Бездомний біженець,
Виклятий царем як зрадник,
В порох повержений через судьбу,
Програв з Карлом булаву
Й державний трон!
(пізнає двір Кочубея).
О Боже, де я? О судьбо-судьбо
Як ти караєш гетьмана й Мазепу!
І глумишся над ним жорстоко! (в задумі)

Андрій (виходить): Знакомий голос — друг, чи ворог тут?
Як? це ти, Мазепо?
Ти збувся правоти своєї,
Забув на світі землі цієї,
Й на дім, колись веселий дім,
Де пустка й сум лягли над всім?

Чи ти пізнав місця нещасні
Де ангел мира ликував,
У сад, куди ти в ночі ясні
Сходився з нього —

Мазепа: пізнав-пізнав!
За що ти глумишся на мені любо?
Чого, Андрію, прагнеш в мене ти?

Андрій: Чого? — вгадай! Твоєї смерти прагну!
В кровавім бою пімсти жадучий
Шукав я всюди тебе ріжучи,
Погибель мій, погибель твій!
Настав нам час! Настав вже час!

Мазепа: Почни, Андрію, владу й вік мій!

Андрій: Хижий, хитрий гайвороне!

Мазепа: Почни в нещастю людину!

Андрій: А скільки ти нещасть тут натворив?

Мазепа: Як так, то руки при собі!
Знай, що не безоружний я!

Андрій: Ти згубо правдивої сватьї,
Спокусо дівчини молодої,
Кляну цей день, кляну цей час
Коли забрав її від нас!

Мазепа: Почни Андрію, владу й вік мій!
Почни в нещастю людину!

Андрій: За зведене грішне кохання
Вбю тебе без оповіщування
Умри як людина
Бо гетьман вже помер!
Смерть їм, Мазепо, смерть обом!

(Андрій хоче кинутися з шаблею на Мазепу,
Мазепа стріляє, Андрій вигукає смертельно
поцілений).

Ява 18.

Мазепа: Нещасний! Видить Бог, я не бажав
твоєї гибелі!
Орлику, це ти, ходи сюди!
О Боже, що бачу!
Чи це сон? О Мотре, це ти? це ти?
Мотря (підходить): Ах тихше, тихше, тихше, милий!
Щойно отцеві очі закрили,
Гості, пристань можуть почути нас!
Мазепа: О, Мотре, о бідна Мотре, опамятайся!
Боже! Що це тобі? Що тобі?
Мотря: Послухай, як вони хитренькі!
Який смішний є підступ їх!

Тайком мені вона казала,
Що батько вмер, він зрадник мов,
Тайком мені це й показала
Сивеньку голову і кров! —
Куди мигнути нам згоріча?
Подумай, що та голова
Зовсім не була головиця
А вона — хитрі в ній слова!
Мене здурити так хотіла
Чи й її не всю? Мене лякати
Удачого — щоба не сміла.
З тобою трон гетманський мати!
Мазепа: О Мотре, бідна моя Мотре!

(Орлик вертає неспокійний)

Мотря:
Я тільки поле, празник світлий,
І гетьман і друзів, весь парад,
І чую, мати кличе нас —
А де ж ти був? Де ж ти був? де?
З твого грізного
Чого в ночі вишукала я?
Ходім домів, (хороше) вже пізно
Ходім далі, спішімся — ах! ах!
Бачу голова моя повна хаосу пустого, — —
Я тебе взяла, ах за другого,
Змилилася! Лиши мене!
Твій зір чужий, твій скрізь ворожий,
Зневіро божий!
А мій милий був хороший,
В нього очах була любов
В нього словах жар діл й приклади
І ясний шлях славного влади, —
А ти як звір, на тобі кров — — —

Мазепа:
Нещаслива любов!

Орлик:
Я чую шум! Кінець задум!
Підходять люди! Погоня близько!
Спішім з часочком дорожнім!

Мазепа:
Там як її тут я оставлю?
Мрія моя!

Орлик:
Безумна от вона,
Остане тут, де скарб й майно батьківське
Не втече вона
Тобі дорожча знов як наша справа?
Вона? — Чи ми? Ходи!

Мазепа:
(довго вагається) Ласки! — Веди!

(Орлик відводить Мазепу.)

Ява 19.

Мотря: Минувся гон! Як серце б'ється!
Як я втомилася! Як прагнеться спочити!
Знов кров, кров знов і батька труп
І сльози плач на весь простір! —
І привид зради й Кат й топір!
(Хилиться над конаючим Андрієм,
кладе його голову собі на коліна):
Ні, то не він, то хлопчик спить в траві густій,
Оце мій прекрасний, оце милий мій!

Андрій (опритомнів): О Мотре!

Мотря: Тихше! цей голосочок знаю,
Співав мені пісень тоді
Коли вечеряла, дівчина гуляла,
У нас в густім саді!
У легкім човенці
Я з милим рука в руці
Гойдалась по воді —

Андрій: О Мотре, найдорожча Мотре!
Збери гадки, от умираю!
І помочі тобі не дав,
В очах темніє, за суглав
Смертельний холод наляга
Знаю — це смерть, блідне образ твій!
Стань при мені, о Мотре, я благаю!
Приходить смерти час, нехай послідний раз
Узрю тебе в святій тиші
І візьми спазма кар,
О Мотре, дружино нахились до мене!

Мотря: Спи мій милий, спи дитя,
Казочку повім!
Ярко світить місяць ясний,
Дзвонить на час, ах, мов — спім!
Казочку повім! Казочку повім!

Андрій: О Мотре, звери чарки, аж умираю.
Я помочи тобі не дав!
Приходить смерти час, важкий розлуки час
О Мотре, спам'ятайсь, умираю
Ах тяжко — тяжко, в послідній раз проща...

Мотря: Прости, о Мотре, прощай! (умирає)
Ах, я цей голосочок знаю
Співав мені пісні отці
Як я дівчина, гуляла й мріяла
Про трон в державнім граді!
(тулиться до помершого Андрія).
Спи, мій гетьмане, прекрасний
Спи мій князю, спи дитя.
Казочку повім, казочку повім!
Ярко світить і т.д. с. 255—257.
Стану сон твій колисати,
Я ж чуваю, спім!
Казочку повім!
Спім — спім — спім!
Я і ти в сваїм
Спі спім — спім — спім!

(Переписано 10/VII 932).

R.2

К. 2

„З великих і важких днів"

Мої записки з часів нашої народної війни.

К. II від вересня 1919р. — до — квітня 1920р.

Майор Сйсоєв

Вересень 1919.

В полоні у Денікіна.

Ніч з 31 серпня на 1 вересня я був ночував в полоні і се в душі на столі підложивши кулак під голову. Але не спало ся, бо терпіло через цілий день випивши рано кави ніщо не їв, бо був зайнятий, а друге до душі прийшла офіцерська рота Денікінців та побаливши може кожний був цікавий дещо дослідати, а я більше був цікавий на їх погляди що до України. Одначе від кождого почув се саме, а загально зібравши вийшло ся таке, що задачею Денікінської армії було знищити все що есть українське та зно-вим еще гірше як було за царських часів та відбудувати давню „Єдину неділиму Росію" окрім польських територій, котрій богато з них казали, що і Польщі не віддадуть давніх посілостий Росії. Денікінці вийшли до Київа хочно, та підчас їхнього квартир до столиці України на балконах домів показалися обличча горожанок з білими хусточками в руках та з окликом на устах „Ура", на зустріч Єдіна Неділима

Россія". Но таких облич не було богато. Тяжко можна було примкнути очи, коли привиджуєсь бій під Глевахою з большевиками, а за ним світлий наш вхід до Києва, дорога встелена цвітами, а тут перед очима золоті погони котрі кажуть: „Київ се мати россійских городів". Однак між цею офіцерською ротою було богато українців з Полтавщини, котрі довідавши ся про українські відносини у нас та довідавши ся про Петлюру сказали, що они не хотячи служити большевикам мусіли вступити до денікинської армії та що ся армія не богато потіхи буде з них мати, а було й богато таких що казали, що они пішли на се щоби не помагати але шкодити й розкладати армію, та пророкували, що ся армія на Україні пропаде. Ці саме добрі Полтавці нагодували мене і я трохи спокійніший положив ся на сей стіл думаючи що вже по так довгім утрудженню добре відпочину. Однак довсім інакше склалось, бо около 1 год. в ночі загреміли гармати Запорізького корпуса та перша граната попала в задній ріг думи та зломила його. В думі зробилось

замішані, ціла офіцерська рота розбіглась по улиці та кождий казав: „Вот, ‚бі кого мать Петлюра зарить." Однак по годині утихла стрільба, все успокоїло ся, а відтак я тоже заснув, та пробудив ся аж рано, коли то улиці вже заповнились товпою народа. Горожанці витали денікинських жовнірів рівно з цвітами, но вже не було видко сеї сердечности та сеї щирости. Поміж товпою можна було запримітити більшу половину людей з похиленими засуреними головами, а що в їх серцю діялось міг се відчути лише той, котрий відчував се саме в души, лише той хто попереднього дня був дуже щасливий. Около полудня відпроваджено мене ще з 14 нашими та петлюрівськими стрільцями до Слобідка, яка лежить по другім боці Дніпра. Тут по дорозі случилось мені дві пригоди а іменно одна: „Ми ідучи дорогою під конвоєм спустивши голови на груди на нічо не звертали уваги, а тут якийсь цивільний звертаєсь до мене кажучи: „Надієсь русскую шинель", я подивив ся на него з під лоба, а тут якийсь другий цивільний (українець) крикнув на него: „Мовчи

бо се не твоє діло" та між ними вив'язалась суперечка, а що з ними дальше сталось не знаю." Друга пригода досить сумна бо ми ішли рівно з дорогою та приступає до нас панночка дарує цвітку мені і ще одному, що ішов на переді зі мною кажучи: „приміть се від українки може колись воно інакше буде." По дорозі бачив я богато побитих коней з перестрілки попереднього дня, дві кухні вивернених з постріляними кіньми з нашої бригади, які не встигли утечи та 2 большовицькі танки які стояли серед улиці. Около 2 год. по пол. прибув я до Слобідки, де застав решту нашого куріня. Всіх нас попало в полон около 500 людей і 20 старшин з яких другого дня 4 утікло. В Слобідці всі люди питали за Петлюру та чому він не переходить Дніпра подовідавшись, що ми полонені догадались в чім діло та засмутились. Та в Слобідці що правда через два дні нічого нічого не їв окрім половини фунта хліба на день та пізніше відносини наладились, бо дано стрільцям 2 бараки, а старшинам один малий барак, которого не було жадного дам

дві кухні до нашої розпорядимости і ми одержували такі самі харчі, що денікінські вояки і життя було зовсім можливим. Я притарав ся 5 пар біля, плащ, накривало, простирало і добре урядив ся. Тут до нас приходили українці з Києва, приносили нам богато книжок до читання, приходили українки приносили папіроси, цукорки, сливки та що могли. По двох днях наші стрільці довідали ся, що не далеко від наших бараків є недалеко склад крісів, якого ніхто не стеріг, отже наші стрільці розібрали богацько сих крісів, роздали мужикам, а кождий стрілець закопав в лісу одного кріса для себе на всякий случай. По двох неділях нас переселено до барашні, де рівнож як і кождий наший добре урядились. Тут началась агітація денікінських агітаторів, щоби нас наклонити щоб ми вступили до їх армії, але се все було даремнице, бо тут вже кождий знав аж занадто добре ідею нашу та денікінську та різницю між обома сторонами.
В послідних днях вересня оголосили нас денікінці полоненими та давали половину зі сего харчу. —

Жовтень 1919. {У полоні і утеча}

Денікінці урвали нам як полоненим половину харчу та думали, що в сей спосіб удасть ся наклонити нас до переходу в їх армію, та грубо помилили ся, бо як стрільці так і старшини не маючи гроша ані довольно харчів ходили до роботи і се тяжкої де нам плачено відповідно до роботи. Я приміром ходив через 4 дні грузити колесі дрова до вагонів та через 2 дні заробив по 300 карб., а через два дні по 240 карб. - Справді була и дуже важка праця для старшин, але кождий мав сатисфакцию, що за свої запрацьовані гроші може собі добре зїсти. Денікінці бачучи, що они є в сїм напрямі безсильними заперестали видавати нам зовсїм мясо та навіть всего по меньше чим нам правно як полоненим належало ся, а се тому, що при ~~кап~~ капітанові, який був заступником харчевого к-нта полковника сидів писар Галичанин Кацап, котрий підюджував Капітана, котрий мимо сего, що полковник приказав видавати стілько, скілько належало ся, на підюджу-

вання сего писаря Кацанчука з Дрогобича урвав нам харчів. Бачучи, що в сей спосіб они нічо не вдіють, післали до нас делегацію складаючу ся з галицьких кацапів з Дрогобича, які зробивши зі всіми збірку почали проповідувати слово підлоти між нами. Промовник почав свою бесіду словами „Слава Ісусу Христу", думаючи що сказавши се слово має все за собою, бо так оно було раньше у нас в Галичині що се слово затроваділо не одно село до національної руїни, бо в богатьох селах були попи кацапи. Та і тепер віднеслись ся всі слухаючі з погордою до сего слова, яким у нас на селі мужик один другого здоровив та дальше слухали, як бесідник говорив і то правду що ми самі за слабі та треба з кимсь злучити ся у него з Москвою, котра стане нашим союзником, відобє нам Галичину і дасть свободу, але свободу ось яку: „Ви будете собі як схочете їсти вареники, а на Московщині будуть їсти також що схочуть, ви будете собі сидіти в хатах білених, а в Московщині як схочуть то в небілених, ви будете могли їсти борщ і що схочете

 9

та таке інше." Та наш стрілець вже не той що слухав давно
брехонь кацапських попів та почувши да таку свободу подивив ся
один на другого та іронічно засьміяв ся, бо вже і він настіль-
ки мудрий, що добачив хитрість кацапчука. Та як прийшлось
до хвилі, де той самий бесідник запитав хто вступає в ряди сеї
армії всі стояли каменем на місци і ні одна нога не посту-
пила вперед. — Та сі самі кацапчуки з Галичини знущались
над нашими людьми, які були в полоні в Сибірі, та котрих
сі самі падлюки били нагаями, тюрмами постом морили
та в сей спосіб утворили „Карпато Русский Отряд", як
се росказав чоловік який звідтам вибер ся та сам се
перетерпів. — В сей спосіб також нічо не зробили отже дума-
ли хотай правдиво що старшини мають такий вплив
на них та се все через них і опять они беруть ся на
спосіб та розлучують старшин від стрілецтва та се єще
притрималось бо між стрільцями не було порядку і стрільці
домагали ся зворот старшин, що они й зробили. —

З чого ж складала ся армія Денікина? З генералів, полковників, офіцерських рот та довірців, але половина зі сих довірців се були забрані в полон большевики, а друга половина Українців - Кубанців та Донців та з Полтавщини. І се полонені большевики вже кольки перед 2-3 неділи ішли на фронт та річ ясна, що не хотіли бити ся за існування генералів та буржуазії. Українці з Полтавщини і Херсонщини та Кубані і Дону вступили тому що не хотіли служити безладдю та руйнації всего що добре, тому то вступили до сеї армії та ожидали хвилі, коли то Петлюра перейде ріку Дніпро, щоби остати ся по домах від відступаючого Денікіна а опісля вступити в укр. армію Петлюри. Що правда хоробро борола ся за справу Денікіна Донщина і Кубанщина, але се лиш кавалєрия, яка мала привілеї і добра за царів та сего і тепер началась. Але коли Денікінці убили кубанського отамана то саме ті Кубанці найбільше бунтували ся. Ось маємо примір з частини денікінської армії: Стоїть батерия в Дарниці потри котру йшов

чет. Луців та хор. Грегашик з українськими відзнаками на шап-
ках та впхнув до них одна підстаршина в погонах та попро-
сив щоби сї старшини дали йому свої відзнаки а на питаня
на що їм сїх відзнак відповіли, що може їм прийдеть ся бути на фрон-
ті проти Петлюри то як перейдуть на його сторону не будуть потре-
бували осї відзнаки ще старати ся, а будуть їх мати готові в кише-
нях та начали росказувати, що всї гармачики се свідомі
Українцї з Полтавщини та що в разї потреби 3 старшин каза-
ків як буде потреба може зникнути з лиця землї, а они перей-
дуть на сторону Петлюри." – Але сеї батериї не дано проти Петлю-
ри, але проти большовиків, де они на фронтї проти большови-
ків протягом одного тиждня псують батерию, а протягом двох не-
діль опиняють ся знов у Дарницї на відпочинку, а в кілька
днів пізнїйше одної ночи всї розбіглись домів, кажучи що
як не служать Петлюрі то не хочуть служити й Денікину. До на-
ших бараків приходили також денікінські офіцири, які були
родом з Кубанщини та котрі дуже інтересували ся дуже

справою України та дуже жалували, що були так мало поінформовані про рух на Правобережу. Се були щирі українці, яким також на серці лежало добро України.

9.IX. З перших днях довтня довідав ся про нас полонених комдт більшого повстанського відділу батько отаман Зелений, а що се був за один то опісля довідаємося. Отаман Зелений прислав до нашого лаґру одного посланця, який був перебраний в денікінський мундур з пагонами вольноопредѣляющого з підробленими документами, що він є на вічній службі денікінської армії з проектом, щоби ми утікали. Но ми боячись підступу вислали зі сим студентом хор. Гречаника і хор. Зеленого до отамана Зеленого, який знаходив ся в місточку Трипілю. Місточко Трипілля як росказували опісля оба хорунжі повернувші від отамана наче маленька республика з презідентом отаманом Зеленим. По місточку ходили сторожі повстанців, а по довкомич-них селах порозїздали ся кінні розїзди повстанців. З середині місточка було богато обозів та около 2000 повстанців, які відпочивали в зелених садах Трипілля. Кухні не було жадної,

Перший заміт утечі з полону

і утеча 11–26

та тому не одна застановлялась про спосіб їх прохарчованя. Та тут пра-
цювали не лише мущини, але також і женьщини, бо кожда хазяйка
поралась не коло одного, але коло 20-50 обідів одержавши з обозу лиш
мясо. — Хор. Гречаник і хор. Зелений представили отаманови наше
положеня кажучи, що чейби ми навіть утікли то не можемо остатись при
повстанцях, бо не вміємо його способу воюваня, та отаман [illegible]
і не думав та сказав, що він хоче нас перевести до регулярної
армії обіцюючи 4ох провідників і одну сотню як заставу вислати
напроти нас, котра мала в разі потреби здержати погоню за нами.
Оба посланці наші вернули та представили нам як справа мається
і була обговорена утеча на 9. IX вечером. Знали про утечу лише всі
старшини, а людий мало потягнути за собою в послідній мо-
менті. Цілий день ходив кождий зденервований та чекав нетерпеливо
вечера, та день ся волік ся страшно поволи. Зблизив ся вечер
до нас вже прибув сей сам студент, який був у нас попередного разу
та в тій самій мундурі, а 4 провідників своїх оставив в лісі, який
окружав наш барак. О год. 8. вечером ми сказали нашим хлопцям:
„за годину ми всі", а також і ви утікаємо", але се було ще за
скоро людям сказано, бо люди зачали взаїмно радити ся та були
також і такі що не мали охоти утікати та зачали других
ся відмовляти, а найгірше було се, що наші люди, які працю-
вали в їхній пекарни почали пакувати ся та вже дали здогад
денікінцям, що ми утікаємо. Але в скорі все успокоїло ся та
люди пішли спати що змилило денікінців та они також пішли
спати. До сего долучилась слідуюча історія, яка улекшила

нам утечу: дня 8.IX. большовецькі броненароходи вдерли ся по Дніп-
рі аж під сам Київ та наробили великої паніки в Києві, а також стара-
ли ся всякими способами вдерти ся до Києва. Для того то денікінці стягнули
всіх постів своїх з магазинів, а поставили там наших без крісів, що було
для нас саме в гору. Отже о год. 9. вечером 9.IX. вийшли по тихо
всі старшини та сотні, але зі сотень не всі люди, бо одним перешко-
дили денікінці, які завважили се, а деякі казали: „Хиба мені
тут зле, а в своїх треба буде ще воювати" і т. п. Досить сего, що разом
дісталось за дроти 16 старшин та 100 людий які воліли навіть вою-
вати, тільки щоби дістатись до своїх. При утечі з бараку хотів один
денікінець здержувати наших людий та заувазив се сей студент вояк,
моментально вбив сего денікінця за горло, втоді нестало перешкоди всі, які
втекли зібрали ся в лісі, провідники поскидали блузки зі себе
та сказали: „Хлопці в дорогу на переді нас свобода, а заднє нас
смерть!" І все пустилось бігом, та не всі могли так іти як
інші переді та богато осталось, а сему були собі самі винні, бо
кождий забрав зі собою майже всі річи, а хто мав богато річий,
а кому замішало на тім щоби утечи то кидав всі річи, а сам
біг за провідниками. Так біг кождий чи міг чи не міг 15 верств, які
ми зробили протягом півтора години та коло 11 год. прибули до ліска,
де стрінули ми вже заставу вислану отаманом. Тут ми всі трохи
відпочали, а опісля рушили дальше в дорогу та як вже начало
днїти ми ввійшли в очерет над Дніпром де скрили ся, бо якраз
Дніпром попри нас плив денікінський броненарохід та гудів збуд-
ив в кождім серцю маленький переполох та ще більше завзяття.
В сім очереті пересиділи ми цілий день, положивши ся на
пів мертвий та кождому сей день летів скоро на стражі. Через
ніч ми остались також в очереті та ніч вже була о много

[illegible], бо скропив нас маленький дощ і кождий промок до нитки. Слідуючий день обидаємо ми також в очереті та все без їди а се тому, бо протягом сего часу отаман Зелений зі своїм відділом не міг ввійти в Трипіллю, бо денікінські полки хотіли се гніздо окружити та половити всіх повстанців, а з ними і отамана Зеленого та зробити кінець сему всему. Та отаман Зелений довідавши ся про се все за сей день спускаєсь вздовж Дніпра на низ ближче Канева, а Трипіллє остало ще порожним тихим місточком. Та тут заопікував ся нами заступник отамана Зеленого Іван Іванович з Ворсакова (?) та нічию переправляє нас двома поромами через Дніпро провадить до одного села де кождий дещо даром повечеряв та сеї ночи ідуть всі до села якого вже назви я не знаю. Прибувши до села всі 120 душ серед дощу полягали під церквою та очікували провідника. Не минуло години як зявилось 10 мужиків зі сего села та кождий взяв собі 10 хлопців в ціли нагодування - та переховання через слідуючий день на случай ясмиб в селі хтонебудь з денікінців показав ся. Я також пішов з одною партією, яку провадив один мужик та який запровадив нас під хату одної вдовиці застукав до її вікна, сказав хто він такий та женщина сейчас нагодувала нас напоїла молоком та сховала в стодолі в соломі кажучи що завтра на снідання покличе нас сама. І ось прямо серце радувалось ся бачучи, що тут звичайна сільська женщина якої муж згинув в борбі з всякою протиукраїнською сволочию потрафила зрозуміти в чім діло і не жалувала для нас нічого що лиш у неї було. З радісною думкою, що у таких людий ми не загинем та з сердечною вдякою для них, кождий закутавсь в солому

та перемучений скоренько уснув. На другий день раненько
розбудила нас хазяйка, накормила українським борщем, гарбу-
зом з молоком, дала оріхів та сімечок та була дуже вдово-
лена, що могла теперішним за їдею молодцям помочи та улек-
шити в сей спосіб утечу. Я почав більше розмовляти з сею
хазяйкою да відносинах а на запит яку у них власть хочув, що
се область повстанців, власть українська отамана батька
Зеленого та тут се хазяйка описує мені отамана Зеленого в сей
спосіб: „Отаман Зелений се наш батько се опікун українських
мужиків, який іде з помочию Петлюрі, котрий не знущаєсь над
народом, а бере все що йому потрібне у поміщиків, але все
в міру скілько йому потрібно." Опісля прибув якийсь моло-
дий парубок котрий помагав сій хазяйці в оповіданю про
отамана Зеленого котрий каже так: „Відділ повстанців Зеле-
ного се не є сталий відділ, але в хвилі коли потреба вима-
гає сего, або в поблизьких селах показалися комуністи
а опісля деякі жиди, які грабіжею докохували та скрі-
пляли свої ідеї гудіти дзвони сільських церков від Києва аж до
Білої церкви, та від Триполля до Канева і злітались молоді
хлопці де було призначене місце отаманом Зеленим і з нічого
збиралась сила 2 до 10 тисяч узброєних в кріси і скорострілі,
а як треба було то і 2 до 6 гармат. Та тут працювали
не лише молоді, але також і старі дядьки котрі кида-
ли все дома, а запрягали свої круторогі воли та таки
на призначене місце як обоз для зібраних людей, та
зібравши ся злітали під умілим проводом отамана Зеле-
ного злітали з лиця землі грабіжників та сего хто хотів би
хтів посьмів би душити волю та свободу укр. народа

та хто хотів би його обрабити. Таким чином знищив отаман Зелений около 8000 російських комуністів, які в 1918 році були на Україні не як армія, але як розпорошена бандами куртами без порядку без карности з богатьома жидами та комісарами армія. А мав за собою отаман Зелений всіх мужиків, яких шанував і хоронив від всяких грабежів, а від мужиків нічо не брав, але все брав від поміщиків. Але сей відділ повстанців мав і злі сторони, бо під покривалом повстанців збирались різні бандити які ограблювали та обдирали зовсім невинний народ, що случалось часто їдучи човнами по Дніпрі до Києва чи Канева людям, котрі їхали щонебудь продавати чи купувати. Та був на Україні не лише один Зелений, але на Правобережу було богато таких отаманів як приміром Тютюнник який річ української справи трактував зовсім поважно та вже як наші частини здобули Жмеринку прилучив ся до галицької армії і до своїх повстанців утворив корпус при регулярній армії. По Тютюннику був Зелений, який підчас денікінського панування на Україні з Каменця Подільського селами потрафив перевести селами 4 гармати та 750 людий аж до Трипілля, коли то денікінські частини стояли коло Попельні в напруженню очікуючи боїв з галицькою і петлюрівською армією, та котрих одної ночі в селі коло Трипілля положив 150 трупів денікінських та богато знищивши їх в інших селах. Та нищив їх з тим більшою завзятостю, бо они в Києві доказали чого они хотять знищивши памятник Шевченка та палючи книжки зі всіх книгарень навіть ті, які були дозволені царизмом до 1905 року. —

По Зеленім ішли Ангел, Соколів, Луческо, Пацюко, Григорієв і богато инших. Но власне се було не добре бо сі повстанці, відділи які мужики називали повстанськими отрядами відзивались не дуже добре на Україні, хотяй мали і добрі висліди, бо серед такі відділи населеня призвичаїлось до самооборони даних повітів а мало було таких, які стреміли до загальної будови України та населеня прогнавши зі своїх околиць небажаного собі ворога кидали отряд розходились домів і знов ховали по стріхах свої кріси, а обози знов розїзджались домів при чім не обійшлось без грабіжи, що знов відкропилось на жидах. —

Розуміеся що не бракло таких повстанських ватаг і на лівім березі України. —

12. X. Сего дня раненько ми всі добились до Македон, звідки се му два дні вибрав ся отаман Зелений зі своїм відділом в сторону Канева з наміром здобути Канів і переправити ся на правий беріг Дніпра. Тут ми всі заночували, та вислали 2 старшин до Куриловець в цілі звязку ожидали їх повороту. Ці старшини вернули слідуючого дня з немилою вісткою а именно: „Отамана Зеленого денікінці примандрили, бо вїхавши його розвідка до Канева не застала нікого, наслідком чого його відділ на чолі його самого вїхав вельми до Канева та тут сталась велика несподіванка бо з вікон заклекотіли скоростріли і виязалась страшна різня та страшний заколот, а скінчилось се тим що відділ отамана мусів відступити при чім був тяжко ранений отаман Зелений та який по двох днях помер". Ми остались ще оті десь в сім селі та сю вістку вже стверджено ідучі одиноцем повстанці, які ішли домів та вже їхали деякі дядьки зі своїми волами рівно домів. —

14. X. Я з четарем Євсрюком заночував у одного старенького дядька,
котрий сейчас при нашім вході до него сказав: „Ча козаки а де
ваша зброя" та довідавшись що ми за одні зрозумів нас скоро
та дуже ввічливо приняв сметаною та білим хлібом бо саме
14. X. випав у сего села храм Покрови (празник) на що старень-
кий дядько гарно приготовив ся, щоби гостинно приняти гостий.—
Раненько дядько знов гарно накормив та напоїв молоком
та куди хто вийшов до гусячи, а я зі Євсрюком за сей час
пішов на збір старшин, щоби нарадитись над дальшою пра-
цею що нам дальше робити ввиду сего неудалого що то діла.
Урадено розійтись групками по трех четирех куда кто думає
бо план нам був дістатись до Зеленого і при його помочі зі зброєю
в руках добитись до своїх, а тут от. Зеленого разом часть
його відділу розійшлась домів, а часть перебрав під свою руку
от. Пятенко який був з 800 кавалеристами 2000 піхотинцями
та 4 пушками недалеко Канева (коло Білої церкви) та він
довідавшись про неудачу відділу Зеленого підводами швидко
протягом одного дня в двох ночий свій відділ, [illegible] зайняв Канів та
переправив ся через Дніпро на лівий беріг Дніпра. А нам
тепер прийшлось одинцем перебиратись до своїх про яких ми
припускали що є десь коло Сквири та Попельної. Старшини
пояснили людям в чім діло і все розійшлось. Я повернув
зі Євсрюком (Хмільнице повіт Кіцмань-Буковина) на свою квати-
ру та сказав хлопцеви Євсрюка що в трійку вибираємося
сейчас в дорогу. Між тим прибув наш старенький дядько
сів коло стола, звісив свою стареньку голову на груди
сльоза покотилась по його зморщенім лици і він з гар-
ким жалем і болем на серцю сказав: „

„Ох як жалко, пришла до села чутка, що наш добрий
батько отаман Зелений остав тяжко ранений, бо куля поцілила
його в саме черево та мабуть скоро умре! Чогось то і на-
шу душу обняло жаль і всім нам покотилась сльоза у
очи та якось жаль стало. Але ми спішились - дядько
дав ще м'яску і лустаки білого хліба та один бохонець ще
в дорогу поблагословив по батьківськи і ми рушили в дорогу.
День був дуже погідний, сонце підносилось повільно в гору. Як ми
попрощавши добродушного дядька вийшли з хати та приходи-
лось іти попри церкву. По дорозі стрічали ми богацько людий
ідучих до церкви, бо се храм Покрово. Всі мущини від ма-
леньких хлопців до старесеньких поморщених дідів були перепоя-
сані зеленими лентами, що було ознакою що се область
отамана Зеленого, але нас ~~що~~ запримічалось, що тут і там
збирався гурток чи то парубків чи старців та у всіх лиця
покриті якимсь важким сумом та кождий гурток зі злома
говорить за недавно зраненого от. Зеленого а в гуртку молод-
ців було чути що не тратять надії та що певно вскорі най-
деться другий чи третий такий самий. Около 10 год. перед
пол. ми в трійку опустили село та коло 6 год. по пол.
зробивши 18 верстов ми зблизились до села Зеленки
а що ще був день ми присіли під корчем щоби відпочати
та щоби трохи смерклось щоб ми могли незамітно вий-
ти до села. Аж тут ми ще не запримітили як зблизився
до нас чоловік старший віком з оружєм на плечах. Ми
прямо остовпіли бо думали що се денікінський пристав,
себто сторож при волости. Та скоро успокоїв нас
сам сей чоловік кажучи що ходив на охоту (полювання)

та се був наче ким зісланий для нас чоловік бо він та-
кож відбував подібні вандрівки та хотів був біднима чоло-
вікомъ та взяв до себе погостував вишняковкою та при-
нявъ як рідний батько годуючи чим міг та довго довго
розказував нам за от. Зеленого за його відділ кажучи
що минув сего щойно в лапи Денікіна то їх ще не бачив
та що хотів би щоби ся кацапня показалась в селі, бо було б
нове оружє нова мужчина та дечого вишого, та богато
росказував за знущання комуністів та про борбу з
ними села Зеленьки. Дуже пізно положились ми на се вдома
на пшеничній соломі до сну. —

15. X. Ми повставали дуже раненько та поснідавши подякували хазяїно-
ви дали дітям 200 карб. за добродушність хазяйка та рушили
в дорогу в сторону Білої церкви, та в сю сторону вишло бо-
гато партій і чули ми, що в Білій церкві є денікінці ми
звернули до Телешівки, де прибули зробивши 21 верству
як вже стемніло на дворі. Ми вступили до одної хати та саме
награфили на одного бувшого петлюрівского старшину, котрий нас
справив до добрих людий на нічліг. Та село се було і свідоме, а
люди тут знали чим они є і за чим мають обставати. Село се і пока-
залося не злє, бо видало такого мужа як Др. Лориньович
міністер здоровля при правительстві Петлюри. — Хазяїн до якого
ми прибули був се 65 літній мущина, який ще добре держав-
ся на силах, приняв нас ввічливо, а по вечері ми війшов з ним
в розмову та довідався я, що в сім селі денікінців так
нікого не бачив, але зрештою як виразив ся старенький дідусько
не шкодило б сказав:, щоби прийшла до села ні вотага
денікінців та ще і я попробував би свого кріса, якии

вже довший час відпочиває". Та тут мене сей старець також
здивував, бо говорив се з такими переконаннями та затискаючи при
сїх словах пястуки, що я став свято переконаний що і сей старий в разі
потреби не вагався би ся довго, але твердо держав би ще кріса в руці.
Пізно пішли ми спати та якось аж серце радувало ся, що
оно не так є як представлялось по переході Збруча, що Київська
Губернія се є небо – а земля в порівнаню до Губ. подільської. –

16. X. Цього дня припала нам до много тяжка задача, бо прийшлось нам
переходити штреку. Ми вийшли досить рано зі села, але
вже сонце засвітило, як ми зблизились до штреки, а зате перей-
ти її була справою тяжкою, бо під Білою церквою був
фронт між нашими частинами, а денікінцями і тут заліз-
ничний рух був досить оживлений, а тим більше було се тяжкою
справою, що перед 5 днями повстанець Пащенко знищив штре-
ку між Білою церквою, а між Миронівкою для того, то тепер
скрізь справльовано штреку і був більший рух. Ми перебули
ми цілий день в ярі під штреков, а як почало темніти пере-
йшли штреку так що нас ніхто не замітив. Та перед штрекою
ось яку мали ми пригоду: „Ідемо полем та бачимо що не-
далеко від нас оре якийсь хлопчик на поміч ми почали зближ-
ати ся до него та він запримітивши се пішов до воза вийняв
з него коротенький обрізаний кріс та як ми були вже на 50 кро-
ків від него він крикнув, щоб ми до него не зближали ся бо
він буде стріляти та ми почали йому росказувати що ми
за вдні і хочемо лише дещо розпитати він прпустив
нас ближче та дав нам інформацій но все таки не припу-
стив нас до себе оправдуючи ся тим, що він нам не може
вірити та що ми можемо бути скритими денікінця-

ми і може хочемо тому коні забрати, що часто таким мужикам лучалось". Перейшовши штреку ми зблизилися, бо вже стало добре темніти а до сего ми перед собою бачили не малий ліс і богато дорогами, а за лісом мала бути ріка Рось яку ми мали також перейти не знаючи чи є там який брід або місток, а знаючи, що за рікою є село в якім мали бути денікінці та з якого ми вже чули щекання собак. Та не було часу надумуватися, отже ми пустилися йти лісом блукаючи по нім до півночи та з тяжкою бідою ми вийшли з ліса та опинилися перед рікою. Але змучені не були ми вже в силі шукати переходу, але вернулися до ліса та поклалися під крислатим дубом щоб відпочати та діждатися дня. І кождий з нас уснув твердим сном, але скоро пробудив нас дощ котрий почав грубими каплями падати. Але мимо сильного дощу уснули ми вдруге та пробудилися вже як почало дніти. —

17.X. Раненько перейшли ми ріку Рось в брід обминули село та голодні пустилися в дорогу. Коло полудня переходили ми через село де одержали по куску хліба, розпитали дорогу та вечером зробивши 45 в. прибули до села Северинівки. Та тут ми на питане яка тут власть одержали відповідь що тут безвластє та зачали нас люди випитувати якої ми партії та все було труднійше о нічліг бо люди боялися різних волоцюг, які по сих селах волочилися. Ми пішли по хатах та ніхто не хотів приняти на ніч виправдуючися чим хто міг та даючи навіть буханець хліба, щоб лиш спекатися. Аж на селі ми впросилися до одного богача на ніч, але сей приняв нас також не дуже то ввічливо називаючи мене євреїчком

комуністом, яких они так страшно ненавидїли. Та з'ївши
по куску хлїба та напившись чаю ми одержали місце в сто-
долї хотай кождий з нас бродячи цїлий день болото був би радо
перестав ся в теплєнькій хатинї. Але нїчо було робити і ми були
зовсїм вдоволені що і так нас приняли. —

18. X. Ранїсько напившися чаю ми рушили в дорогу та зробивши
25. верстов прибули до села „Березна" над рікою Рось. Тут вже біль-
знали за денікинцїв за їх „поступовання" та тяжко було переночувати
але по довгім шуканю натрафили ми на хазяїна який за
австр. війни був у полонї в Австрії та Нїмеччинї та вже
знаючи з власного досвіду біду радо нас приняв, накор-
мив і всї ночи ми добре відпочали та тут довідали ся,
що укр. частини повинні бути десь коло містечка Сами-
городка і ми вже з більшою завзятістю та надїєю думали
слїдуючого дня дібратись до своїх. —

19. X. Вчасним ранком ми рушили в дорогу з надїєю, що сего
дня вже добемося до своїх. Прибувши до села Антонова, ми
довідались, що перед 5. днями було в сїм селї 2 їздцїв з укр.
частини які приїздили зі Сквири да збіжем та що в
селї Шалаївцї була укр. частина перед 3 днями. Ми
з тим більшим поспїхом рушили в напрямі Самго-
родка. Коло обіду прибули ми до села Шалаївки, де
вже відїхали бо тільки попереднього дня перекочувало
20 піхотинцїв з укр. армії. Та тут вже несли ми таку
немилу вражінє бо несвідок нарікав на згадках
піхотинцїв, бо они забрали в сїм селї 2 пари коа-
деньків з них були тяжкі та шкодою засмутило
нас все що укр. частина так погано повелась

в укр. сели. Та їдучи дальше селами почули ми, що в
сели є один укр. польковник з сего таки села, котрий
приїхав до новобранцями, але з цілим ділом не дуже то
спішив ся та все сидів в своїм сели більш нечим та
мабуть там і остав ся. Тут люди знали добре [illegible]
та ніхто нас не чіпав. Та по дорозі стрінуло нас
3 пяних мущин задержали нас та жадали документів
питаючись що ми за одні, а довідавши ся з нашого опові-
дання що ми утікачі сказали, як викажете ся докумен-
тами що ви з укр. армії то одержите підводу і казали везе
вас до Самгородка, а єсли ви комуністи то вас убємо.
Та у нас не було жадних документів і з лихого таки було
вирватись з рук пяних мущин які вже окружили
нас з палками. Та зі сего положеня вирятував нас один моло-
дий парубок, який прибув до нас, розпитав що ми
за одні та сваркою з пяними випустив нас. При
згадаю за пяних не можу не згадати за пянство
на Україні, яке в послідних часах розширилось на
Україні та яке є великим нещастям за укр. селян.
Із часі світової війни научились селяни на укр. виробляти горіл-
ку, спірт називаючи її самогонкою, бо послідний акт при
виробляваню то є дистилізації називають гоненєм. Та розпо-
всюднило ся се так дуже що по декотрих селах є по кілька,
а навіть по кільканайцять хазяїнів, які виробляють сю
отрую. Виробляють її або з чистого цукру з чого вихо-
дить спірт, або з муки додаючи трохи цукру
та чорт зна яких коренців з чого виходить отру-
ючий та одурюючий ум алкоголь, який селяни тру-

продавали погавий від 100 до 500 карбованців за літру. Цю отрую запивались не лиш старші, але на жаль богато укр. мужиків давало се пити малим дітям. Ніяка забава, ніякі празник, ніяка угода, купно чи продаж не могла робитись без самогонки каручи. „Без самогонки діла не розбереш!" ==

Вдержим ся з рук пяних ми як опарені рушили в дорогу та зробивши около 28 верств прибули о год. 2 по пол. до Самгородка. З Самгородку ми відїхнули почувши, що тут стоїть одна сотня і приїхала кінна стежа. Ся кінна стежа складалась з 8 старшин та була се асенторунгова комісия, яка досить сумно урядувала. Нас запрошено на старшинський обід, до якого ми з великою радостю кинулись, бо від рана нічо не їли, а 28 верстов по сніданню зробили. Обід нам дуже смакував при тім не обійшлось і без чарки та досить довго тревав серед наших оповідань. По обіді кілька старшин зробили виправу на весілля та пригнали звідтам 80 молоденьких українських молодців, які після мобілізацийного оголошення повинні були бути вже не на весіллю, але в укр. частині; та на жаль так оно не було. А й не оглянув ся як прибуло 3 козаків з нагайками та кождому всипали по 10 або 15 нагаїв та на великий жаль в сей спосіб мобілізували хлопців. Розуміє ся не всюди так оно було. Во знаю що були околиці, що люди прямо горнулись в укр. армію та задля браку сильної руки, задля браку апарату, який би занявся сими людьми, щоб їх убрати щоб їх ~~[illegible]~~ накормив, люди по 4–5 днях нічо не вдіяли розходились домів та річ ясна що вдругє вже

не хотіли йти в армію. Другим нещастєм було се, що тих
людий убрати не було чим, бо магазинів вже не було, а українська
задної чужоземної помочи не мала як примiром денікін
з Антанти. А до сего укр. жовнір думав, що тепер так буде
як раньше, що вбересь добре та ще дещо і дома за-
несе. А долучилось до сего й то, що старшини з України
які були виховані в російській школі не уміли собі
з'єднати народу та не знали способу як до мужика забра-
ти ся, а се галицьке ядро було за мале, щоб могти
і на фронті стояти і мобілізувати і в заді порядок дер-
жати. Зрештою більше старшин з придніпрянщини було
таких, щоб по козацьки погуляти та кишеню набити, а
меньше було таких котрим дійсно на серцю лежало добро
народу добро України.

Сего самого дня окол. 6 год. по пол. відіслано нас підводою
до місточка Ружина де ми приїхали о год. 12 в ночи (26 верст)
20. X. З великою трудностію нам прийшлось дістатись до хати, щоб
по великій дорозі відпочати. Раненько ми зголосились у ста-
ничній команді у придніпрянського старшини, який нас
сейчас без жадного говорення замкнув за крати разом з іншими
дезертирами де нас держали до 4 год. по пол. без їди, а
о 4 год. вислали нас підводами разом з іншими дезертирами
під конвоєм до Казатина), а що сего самого дня було немож-
ливим заїхати до Козятина ми заночували в одном місточ-
ку по дорозі між Ружином, а Козятином. Еще в Ружині
ми чули, що наші частини перед 10 днями двинулись
в сторону Умани проти денікінців та що там
ведуть ск страшні бої, які ми вже чули вертаючи

Ми у Свої

єслали, так що вже в Фуфині не було нікого з галиць-
ких частин та тут вже видув замітневий нелад. В Казатині
ми зголосились у нашого комендаnта двірця, де одержали посв-
ідку на вільний вихід до міста та посвідку на поворот до
Вінниці. Ми сейчас пішли у місто дещо купили, поробили
собі шапки, бо в сих у яких ми приїхали, виглядали-сьмо як
паяци. Та вже в Казатині довідуємось, що богацько наших
жовнірів хорує на пятнистий тифус та богато з них умирає, бо
є великий брак опіки лікарської, а за ліки вже нема що й го-
ворити. Тай на самій стації бачить ся богато людий висохлих
з запаленими очима які лежать в почекальнях та стогнуть голод-
ні та якими ніхто не опікуєсь. І огортає мене якийсь жаль на
вид, що сей жовнір, що сей герой який недавно будучи здоровим
гнав ся як стріла за ворогом большевиком, будучи готовий віддати
послідну каплю крови, котрий опісля твердо держав кріса в ру-
ках бючись з денікінцями, а тут сей самий герой сидить або лежить
на зимнім камени голодний витягаючи одну за другою вши
зі сорочки. І дійсно оплаканий се стан скитальців героїв, котрі
пустились з богацько бурями морем та з початку плили това-
риством та опісля остали опущені на долю й недолю без
всякої помочі. А ся вся інтелігенция, все окруженє, яке колись
пищало під гнетом большевиків, та очікувало спасеня, та сї
всї які колись витали Галичан хлібом солию і грімким
„слава" тепер проходили з холодною кровію та дивились на
конаючих пів трупів. І що ж міг я чи другий сему помочи,
коли я рівно ж голодний та обдертий з кількома гривнами
в кишені. Та тутешні люди любили лиш тих хтоб
їм дав власть дав мануфактуру дешево, дав нафти

і соли, а нічого від них не задав, они щоби собі спокійно їли щоб їх хтонебудь стеріг, а нічо від них не брав.

Того самого дня перед вечером ми заплативши собі білєти по 72 гр. відїхали курєром до Винниці, де прибули вечером. На стациї у Винниці був сей сам образ що в Казатині лиш в меньший скількости, бо тут була Начальна Команда Гал. Армії та вже не позволила на такі страшні свинства як де инде діялося. З місця ми зголосились в Нач. Кмді де одержали по 300 гр. запомоги та їсти і приміщенє. У Винниці я стрінувся з пор. Стефанишиним, котрий росказав мені про погані обставини про епідемію тифу та про нові жертви які ховано щоденно. Я прямо остовпів як почув, що у Винниці умирає денно 50 до 100 військових осіб переважно галицьких українців, яких вивожено і ховано не знаючи кого і звідки ховаєсь. І так тисячі героїв марно пішло зі світа. — У Винниці ми заночували.

21. X. Ми відїхали курєром до Жмеринки звідки мали відїхати до Бару та в Жмеринці мусіли ми пережидати до другого дня, бо не було поїзду. Та тут на стациї бачилось ся слідуючий образ: Ціла стация заповнена прямо набита хорими та тиф. Одні їдучи по тифі до своїх частини оридають з голоду і холоду ледви держачись на ногах по 5 днів на поїзд другі їдучи по службовим справам по дорозі захоріли і скитають ся без їди по стациї, треті післані від Махна в скількости 150 осіб на лічене Петлюрі і се все лежить під стінами дзеленькаючи зубами від холоду, а цівільні ходять здорові та вправо співчувають з ними, але військові не в силі нічим зарадити, бо цівільні опустили руки та холоднокровно на се дивились. А в льохах та коридорах можна було побачити тут і там закостенілого трупа галицького стрільця чи підстаршину, а як опісля довідуємось не лучше велось і старшинам. І прикро було дивитись на се як я їдучи обід на стациї за позичені гроші бачив

як наоколо мене стояло 10–20 осіб чекаючи на останки обіду. Та не міг я зїсти цілого обіду, бо ті худющаві лиця котрі вже не одно перебули, не одно видержали, не одну жертву принесли, хотіли так само вернути домів як і я, та як і други. Я зайшов случайно до Кмди двірця та бачу ось який образок: „На Кмду двірця прибуло 2 хорих пішком та зі слабости присіли на землю кажучи: Ми сидимо (нас 25 хорих в однім вагоні, і 25 в другім вагоні) вже 4 години в вагонах та без ~~соло~~ соломи і нам дуже зимно зробилось щось з нами, бо все домерзає" Кмдт двірця був безрадний бо в радній шпиталі не було місця. Ось як постепенно, як марно пропадає щоденно галицька армія, завдяки вже сам не знаю кому, а через Ляхів проклятих, а завдяки темноті" придніпрянської" України, яка так вихована проклятою царською Москвою в темноті." —

від 23. X. до 29. X. Ми прибули до Бару з припорученням, щоб нас тут Кмда Етапу Армії умундурувала, а опісля відіслала до своєї частини. Тут ми остали довше, одержали по 700 гр. заплату та пішли до інтендантури, щоби одержати дещо з мундурів. Та тут бачу я, що наші старшини затягли майже все тепло убрання, що другий старшина в кожусі та не один з них іде з книжочкою до магазину закуповувати то шалі, то чоботи, то сукно і біля, а нам кажуть що нема нічо в магазині та що ми одержимо все на фронті при своїй частині. Аж треба було добре висварити ся то тоді кождий з нас одержав чоботи трохи сукна та дрібнички як мило, скарпетки, хусточку і ручник все за заплатою. Звідси нас відіслали до III корпусу та до нас прилучився хор. Федзаків, чет. Федчук і хор. Зелений і ми всі виїхали до Жмеринки де ждали на III Корпус, який мав приїхати з Браїлова, бо III корпус пересував ся на штреку Жмеринка — Одесса, а штаб мав переїхати до Вапнярки, де зводились сильні бої з денікінцями. Тут бачить ся загальне пригноблення та кожний питає що то дальше буде, бо денікінці страшно напирають.

Всіх нас приділено на 10 днів до етапу III корпуса в цілі відпочинку і умундурування, а звідси ми маємо вернути умундурованні до своєї частини.

Падолист 1919

2.XI. Вже 1.XI ми мали виїхати та годі було дістатись якого небудь поїзда та возились ми в вагонах пять годин, а опісля бачучи що з сього нічо не буде ми всі, переночували на стації а на другий день виїхали до Деражні, де ми перебули через 2 місяці та приділились праці і старались такого етапу корпуса для фронту. Командант сеї формації був сотник Бі..с, чоловік дуже добрий і чесний, але без крихітки енергії і сей чоловік не повинен був бути командантом, бо улягав впливам найменшої дитини. Адютантом його був також чоловік без енергії. Одержавши до себе пор. Федакова вони оба урядували телефонічно зі своїх кватир, а бідний пор. Фед. сидів в канцелярії від 8 год. рано до 6 год. вечера не маючи хвилі часу. Ми всі [illegible] одержали кімнату, де раньше адютант держав овес для свого коня без жадного ложка без стола, але з двома кріслами, але зате всі пани добре і тепло мешкали. Ми одержали по мішку, де набрали соломи і по 1/4 брезента, щоби могли вкрити ся (мимо сего, що в магазині були декі) і се вже було наше помешкання в котрім палили ся раз на день так, що піч не зовсім була тепла. Ми всі були зовсім без гроша та на привітання знаючи нашу біду завідатель старшинської харчівні бувш. директор народ. школи Петрицький Іван (55 літний чоловік) дарував нам 1/2 фунта

гарного проґону, чим ми були все о половину щасливійші. Старий Петрицький був людиною доброю та досить прислужився укр. армії та аж за богато переніс трудів в порівнанню до свого віку, та як кождий чоловік мав він також богато хиб, а найважнійшою була пиянство к мідови, а замішання меньших. Та для нас всі ті обставини не були так страшними, бо ми й гірше потрафили видержати, але голівка жаль огортав, що при тім з біди думав дійсно утратися та відпочати і сего доконче вимагало наше здоровля вичерпане такими трудами, а лишатися ані один з нас тут не мав гадки. Длятого ми хотячи приспішити справу, удались до магазинів III Корпуса, щоби нас умундуровано та відіслано. Але тут ми страшно помилились, бо нам сказано, що в магазині нічого нема, мимо сего, що було богато сукна на плащі на мундури було й білля, але се все було зарезервоване для особ протекцийних для тих котрі вже мали досить, для тих що могли евентуально щось в руку ткнути, в та чорт зна для кого, а на кінци для фронту, але лиш длятого для фронту, щоб мати чим виказатися, що працюють щоби не стратити посади, але для тих що обдерті вернули як жебраки з полону, тому тут не було місця! — Та ми дали собі ушити з на разі зі сего сукна, що одержали ще в Барі та тут знов треба було богато трудности побороти при чім бачилися знов безпорядки, бо шиються гарні мундури для підстаршин та старшин з Етапу та для їх жінок, а для нас нема часу. Але з великою бідою допомогло мені і Стесюкові блюзки і гавині. Але не довго ми ними тішилися, бо 9.XI.919 р. пт. Стесюк

кого хлопець, хор. Зелений, всі які разом мешкали, положились
хорі на тиф. Сего дня прибув з полку до етапу чет. Федчук
який положив ся слідуючого дня рівнож хорий. При сій хоробі
бачить ся рівнож порядок та старань ся за сих котрі як були
здорові то працювали, а як хорі то........ Пор. Федянків
який переніс ся зараз 3ого дня на помешкання свого това-
риша, уникнув сего нещастя що було нашим участям бо зао-
пікував ся нами. Дня 10.XI. ми всі лежали хорі та нічо
не їли, бо ніхто не знав за нас, а післати не було кого, а
напились всі лише холодної води, яку нам подала жінка через
двері. Аж над вечір прибув до нас пор. Федянків, щоби нас
відвідати та здивував ся як побачив нас всіх хорих. Він
від вечер заопікував ся нами, через два дні носив нам
сам їсти, а опісля переніс нас до [illegible] хорих, де не було
також добре, але було тепло що було найважнійше. Приміт
хорих се була одна комната в школі в котрій було трохи соломи,
та погана піч бляшана яка скоро обривала ся. В кіль-
ка днів пізнійше прийшло нам санітарів, які обікравши
нас повтікали при відступі петлюрівських частин до Га-
личини і ми знов остались 2 дні без обслуги та день без їди.
Опісля придїлено нам малого хлопця, який все нас дер-
жав ся, але хорих не дуже то хотів слухати. Я лежав 16 днів
без притомности, та думали, що я зі сего не вийду
живо, але мабуть судилось мені ще трохи помандру-
вати по степах України і я вийшов здоров. За весь
час хороби ніхто не дав ні ложки молока ні ложки
води переваренної крім сего, що до харчівні було
всего 150 кроків. Ми вже зі Стецюком почали
підвиматися, а тоді переходив кризу чет. Федчук

24.XI. злука укр. гал. армії з денікінцями.

котрий виглядав як труп та одною ногою був на тім світі, але ми все почали допомагати єму, за него почали варити воду, компоти і він вичуняв та був здоров, але за се як лучші пани харуваци просили щоденно молоко і иньші легонькі потрави, а сі котрі були весь час на фронті та взагалі мо їх ніхто не знав мусіли годувати вірш собаки. Около 20.XI. почали відступати петлюрівські (укр.) частини з під [illegible]. Галицька армія не хотячи попасти в руки Поляків, хотяй на мою гадку се було би лучше, но дух часу і розположене і обставини гал. армії вимагало щоб галицька армія злучилась з денікінцями як союзна армія проти большевиків, на що не згодився Петлюра і дав приказ своїм частинам які були вже чисельно дуже маленькі до відступу. В Етапі було дуже богацько майна як 80 вагонів пшениці 2000 спідень, вагон сукна, 10 вагонів солі, та богато дечого иньшого. Етап мав слабу охорону, а з тих що були більша половина було хорих так що нікому було хоронити сего майна і при відвороті петлюр. частин часть они заграбили зі собою, часть цивільні розібрали, часть забрали наші частини для людий, а часть наші пани для себе на свою кишеню. Петлюрівські частини відступили та по дорозі еще бились з денікінцями. В Проскурові згинув еще один кмдт броневика, саме в сій хвилі підійшла передна сторожа денікінська з офіцером на чолі до него підійшов гал. старшина та витають себе поданєм руки. От сцена через незгідність гадок галицьких укр. з придніпрянцями бо тут один гине, а другий подає руку сему з котрим в борбі

ще друзі наші брат, але сего вимагав час вимагали відносини та так мусіло робити ся. Сумно сумно але правдиво. Відтак Поляки бачучи, що Петлюрівські частини були приневолені опустити Проскурів, займають на власну руку Камянець Подільський і забирають 6 потягів укр. майна, а Петлюру і його арештують, часть його товаришів добре обдирають і пускають, а часть також пхають в лагри. —

Грудень 1919.

Весь час я дальше остаюсь в Кмд. Етапу та поволи приходжу до сил. Побачивши перший раз денікінських офіцирів мені якось дивно видавало ся, бо ось сей самий від котрого я утікав поборовши стільки трудности і тепер знов перед моїми очима і світить золотими погонами. Але що було тут робити коли иньшого виходу не було. Денікінці дуже добре висловлювались про хоробрість укр. гал. армії та по злученю один денікінський генерал (свого часу царський генерал) гратулював нашому генералови Кравсови за завзятий і хоробрий бій укр. III. корпуса з денікінцями під Литвицем. Они взагалі до нас зле не відносились і до нашої військової господарки не вмішались та навіть з респектом до нас відносились, що правда не платили радних гроший, так що ані старшини ані стрільці не одержували через цілий грудень і половину січня жадної платні. — Наша армія стала поволи пересуватись в район Николаєва коло Чорного моря в цілі

реорганізації та відпочинку, але зі сторони твмчно
східної части насувались большевики (заняли Житомир) і все
мусіло рушити в дорогу. Кмда Етапу також коло 20. XII за-
вагонувала ся в вагонах та очікувала на машину зі
Жмеринки, яку по кількох днях (около 25. XII) заняли пов-
станці Шепеля, а до Проскурова наблизились Поляки.
Ми ждали на паровик до 28., а тимчасом Поляки заняли
Проскурів і получились з деникінцями. Ми ожидали
машини та повстанці боялись вислати зі Жмеринки, щоб
Поляки сих машин не захопили, а Поляки знали що діє ся
в Жмеринці бо телеф. получення ніхто не знищив. Ми жда-
ли в вагонах від 20. до нового року та нам все обіцюва-
но що машину вишлеть ся та часом телефоновано
навіть що вже два паровики вийшло, а діждати ся було
годі. Дня 30. XII. ми довідались, що Поляки заняли послідню
станцію перед Деражнею, отже ми не могли довше остатись,
але нас заповнено зі Жмеринки, що 1. I. дуже ранесько прийде
2 паровики по наш транспорт і ми в виду сего вигрузи-
лись на підводи і так переждали ніч. —
за 2 місяци в Деражні зі стану 700 людий померло 250 на
тиф. — З Летичева примірам хоронено одного дня 70 ста-
рших. —

Січень 1920.

1. I. до полудня ми ждали на паровик та о год. 2 по пол. він був на
станції „Комарівці" з одним сотником який мав на цілі
знищити міст перед Поляками маючи зі собою вибухові
матеріали. Та в сім моменті як ми з Деражні заїхали

нували, що можна виїзджати з Комаровець підходить на нашу стацию зі сторони Проскурова броневик з польською піхотою. Броневик під'їхав перед стацию вигрузилась піхота і маленькими групками підійшли до стациї заняли її не торкаючи зовсім нас. Кмдт броневика прибув також на стацию і до нього удалось наших двох представників, щоби нам позволено виїхати. Булоб прийшло до якоїсь катастрофи єслиб наш кмдт двірця не використав з мінутової хвилі коли припелефоно на стациї не було нікого і він подав до Комаровець, що в Деражні вже Поляки. Поляки забрали нам замки від скорострілів та ограбили в возів стацийної команди, яка якраз переїзджала через шлях, а се тому, що стацийна перестрахана розбіглась, а замки нам звернено. Поляки виглядали добре убрані, добре узброєні і в порядку та виглядали на якесь військо, вони заохочували наших людей до повороту, що богато послухало і около 250 людей розійшлось в сім замішаню зі заміром остати ся та вертати домів. На позволенє Поляків ми мали протягом 12 один. виїхати і польський бронепоїзд виїхав. Около год. 5. по пол. ми скінчили вигрузку 60 вагонів на сорок підвод і зібравши всего 150 людий рушили в дорогу. О год. 12 в ночи прибули до села Карачинець але вже з 38 возами бо 2 по дорозі поломили. Тут заночовано.

2. I. Тут наймлено 15 підвод по ціні 1500 гривень за перевезенє нас до Бару, а плачено їм шкірою. О год. 11 перед пол. вирушено зі села та рівно пізно ночию ми прибули до Бару де застали ще нашу жандармерию, яка мала слідуючого дня виїхати. Тут заночовано.

3. I. З Бару виїхали ми о год. 11 перед пол. продавши там трохи
припасів, бо дорога була страшно погана і з такими тягарами
їхати було годі. Пізно вечером прибули ми серед дощу
і грязи прибули ми до Митків де з'їджено о год. 11 в ночі обід
і заночовано. В ночі зроблено тривогу, бо селяни давали тути якусь
перестрілку, але по сконстатованю стверджено, що селяни вертаючи
домів та собі стріляли.
Пізно по полудни ми виїхали зі села серед великої грязи
4. I. прибули ідучи через село Коцмазово на 6[те] по полудни
до села Носиківки.
6. I. Саме перед вечером прибули до Носиківки, щоб тут
відсвяткувати св. вечер. Село Носиківка село добре, гостинне
і нас добре угощало. Всі люди розійшлись по селі та
неодин добре даром повечеряв. Люди давали білий хліб
даром і грошей не хотіли брати, хиба хтось хотів більше
купити як один хліб то вже платив. Тут заночовано і відпочивано через слідуючий день та якотако святковано. —
8. I. Зчаста раненько серед морозу зимна і вітру ми вирушили в дорогу, яка сего дня далась нам дуже взнаки,
бо зробили ми проти морозистого острого вітру
25 верств і пізним вечером прибули до місточка Джурина неодин на пів закостенілим, де заночовано.
9. I. Марш до села Пеньківки. —
10. I. Марш з Пеньківки до Томашполя.
11. I. З Томашполя ми вийшли дуже раненько, бо мали досить
далеку дорогу зробити тим більше що було страшно

болото і сніговиця. Ми прибули в ночі до містечка Мяст-
ківки, все заквартировано, а я заквартирував ся у одного
економа, який сам остав ся на добрах бо пан утік. Сам
сей економ був москалем і досить образований і з ним я досить
довго говорив за українську війну та взагалі за рево-
люцію і сей кацап ось як висловлює ся про укр. сиву
дивізию в боях з денікінцями в околицях Мястківки:
"Сива дивізия чисельно була невелика бо в боях з денікінця-
ми почавши з під Роздільної при відступах мала досить вели-
кі втрати. Хлопці були веселі, но на усіх лицях видко було
велике перемучене, яке они давно зносили. Жовніри були
бідно убрані, а богато з них було ще босих так що я не ду-
мав щоби они могли взагалі ставити якийсь опір, але
як прийшлось до бою, то завзятий бій тревав 6 годин і сї
жовніри відбили 2 наступи, а третий разом татарсь-
кий полк зайшов їх довкола зі заду, але мала част-
на укр. дивізиї яка була в запасі гарно виручала
і серед богатьох трупів примусила татарський полк
до утечі. А над вечір денікінці великою перевагою
знов наступали і укр. дивізия мусіла уступити. Зві-
сно здивувала мене хоробрість сего бідного жовніра і мусить
він знати за що він бореть ся, коли потрафить стілько
трудів перенести і я з великою пошаною відносив ся
до сеї дивізиї" Ось так висказав ся за укр. дивізию ка-
цап мимо сего що був прихильником денікінців.
Тут ми заночували, та остали ся тут до 13.I.—

13.I. Марш з Мястківки до Крижополя.—

14.I. Марш з Крижополя до Попелюх.—

16. I. Марш з Попелюх до Гонорівки. —

18. I. По полудни ми прибули до села Французского де ми остали через 2 дні та де святкували Йордан. Я був на кватирі з чет. Стефюком у одного богатого хазяйна, котрий нас приняв дуже радо та годував тим що родина їла і свята досить добре і весело зійшли. — Село замітне тим що має богато приладів до роблення самогонки якою страшно запиваються. Дня 19. I. раненько був я на богослуженю де при свяченю води почало около 200 крісів цивільних стріляти, а в довколичних селах стріляли при свяченю води і скорострілами та як почало дніти у всіх довколичних селах чути було клекіт крісів і скорострілів неначе на фронті.

21. I. Початий і важкий в болотах марш до м. Крутів.

22. I. Марш до села Кочнадзовка. (самогонка)

25. I. Марш до села Бірзули. (злобне село)

26. I. Рабують двір! Вечером ми прибули до села Ставрова де вже вперед приїхали наші кватирщики. Попереднього дня зі сего села виїхала VIII бригада, яка кватирувала в фільварку і де були комнати опалені, в яких стаї застали їх наші кватирщики, але в хвилі коли кватирщики пішли до якоїсь хати щоб обігріти ся, позбігалися цивільні та почали розтягати що кому удалось. А робили се тому що наші відходячи попереднього дня зі сего села говорили, що денікінці більше сюди не прийдуть, бо вйськ перед нами відступали собі денікінці в сторону Одеси, а ми їх заслоняли перед большевиками.

Отже люди почувши, що вже відступають от кухни помі-
щиків кинулись розтягати що кому попало. Одні повиби-
вали всі шиби, другі забирали машини, инші
розбирали стайні та кождий брав що кому подобалось.
Ми почали се спиняювати і вияснювати, що они моглиб
з таких гарних будинків мати чи школу, чи захист для
сиріт та наводили на думку сего якизнищив фо-
ртепіано. Люди надумувались, надумувались, отак
зібралось кількох мудріщих пішли в село і вечеро-
о год. 9. прибуло 60 узброєних, які стали хоронити двір
від знищення та списувати хто що забрав та посвід-
чую ділити майно між бідних записуючи хто що
взяв. — Тут кружляє вістка що в Окні збирають ся
місцеві укр. повстанці проти денікінців, та сего дня
замічено як вийшло зі села около 50 цивільних
узброєних людий. —

31. I. Марш зі Ставрова серед нєскольної сніговиці до Перемор.

Лютий 1920.

1. II. Марш з Перемор до села „Биржугово“. —

4. II. Марш до села Мальговової“.

7. II. Марш до села Кирпачевої {мала богата нім. кольонія} {де нас дуже добре приняли}.

8. II. Ми прибули в полудне до Россолової де довідуємо ся що ми ідемо в сім напрямі тому що ми мали перей-
ти Днїстер і перед большевиками пітти в Румунію,
де ми мали встати нерозоружені під опікою Антан-

Але не зроблено сього ось чому: 1) Румуни не хотіли нас з оружєм пустити, але булиб обезоружали а може бути віддали Полякам, во розоружили і до сорочки обдерли один Денікінський полк і опять пустили з Румунії. 2) Наша армія се було все хоре що їхало на обозах та лежало в шпиталях отже єслиб ми були перейшли до Румунії то тисячі хорих булиб лишились на ласку і не ласку большевиків. Отже дня 12.II. заключено умову з Большевиками і ціла наша армія перейшла на сторону большевиків. І власне в сїй місцевости довідуємось що остаємось дальше на Україні. Тоді одержали всї наші части приказ щоби оскілько зістрінеться якакебудь наша частина з більшою частиною відступаючих денікінців, які перебивались до Польщі вздовж Днєстра, заховуватись невтрально супроти них, а оскілько се буде менша частина від нашої то єї обезоружити. Недалеко від Гроссолової стояв наш полк кавалєрийський, який числив 650 їздців та який розсилав роз'їзди на всї сторони. Дня 10.II прибув відділ денікінців до Гроссолової нарабував ся та опять зник. Приходять вісти, що денікінці по селах забирають воли, коні, гроші та страшно рабують, що чимбільше скріпляє ненависть до денікінців у селян. —

11.II Ми перебралися до села Комарівки нім. колонії (Kassel) де остались довший час. Тут прибув також кавалєрийський полк III корпуса. Тут ми розмістились дуже вигідно і німці дуже радо нас приняли, бо за нас вже чули та як казали у них ще не було таких, якіби не рабували та не забирали коней та майна. і нам тут було дуже добре, бо німці всїх гарно даром кормили, а бачучи, що ми не рабуємо, а як нам щось необхідно потрібне

Ми з большевиками

то звертаємось до цілої громади і они дуже радо дають. Та одного дня прибув тут кавалєрийський полк денікінців в силі 100 їздців і розкватирувались в селі знаючи все про нашу переміну і в першій хвилі мали замір нас обезоружити, але бачучи нас богато, а не знаючи кілько нас є боялися ся та-більше що ходила вістка, що наша кавалєрия хоче їх обезоружити і тепер боялись наші і денікінці сего самого. Тож ні і другі держали цілу ніч строге поготівлє і одні і другі зриховували себе взаїмно обезоружувати, але боялись. Над раном денікінці забравши в селі коней насмаживши богацько курий поїхали своєю дорогою. —

Слідуючого дня прибув один баталіон большовиків до сего села, та я відніс якесь дивне вражіння, бо цілий курінь приїхав на 8 підводах без кухні і без обозу та не можна було відзнати котрий з них комендант та було можна відразу замітити, що се не військова частина, котрі були для свого [illegible] смушкані. Они були все оповіщені про наш перехід на їх сторону і до нас дуже добре відносились не скидали нікому зі старшин відзнак та не робили жадних докорів. —

17. II. Ми переїхали до м. „Павлівка“ де я був через два дні. Через Павлівку большевики гнали 1000 овець, з чого половину по дорозі (бо від Балти) полишили по дорозі, а часть продавали, або давали даром. —

19. II. Я еще з 4 старшинами на приказ Кмди III Корпуса їду фірою до Гросулової, де ночуємо. В Гросулові мене укр. дівчина гостинно приймала молоком і варениками. —

20. II. Підводою їдемо до Веселого Кута де було

наше місце призначення. Однак довідуємося, що от. Кльош до котрого ми мали зголоситись є в Роздільній отже ми удались на квартири з наміром ожидати поїзда до Роздільної. Я з хор. Землиною заїхав до хати одного хазяїна, котрий був занятий при заїзджаючих однак сей мимо того, що мав дві комнати не хотів відчинити нам хати та ще вилаяв кацапа, що він нікого не боїть ся. Аж по довгій колотнечі відчинив нам хазяїн українець хату бурмочучи під носом. Ми розмістились в хаті та почали розмову з хазяїном на тему України на тема укр. народу і от сей сам хазяїн уважає себе щосить свідомим українцем та відносить ся до нас зовсім приязно, похвалює наше поступованє, а перед хвилиною не хотів до хати пустити. І се не раз не два але дуже часто лучалось, що для укр. жовніра б. закачена хата укр. хазяїна була відчинена. Аж по довшім говореню як се Поляки кажуть по довгій проповіди священника єзуїта, а на Україні по довгій проповіди укр. гал. жовніра чи старшини мякшіла душа укр. хазяїна і відкривалась глубина душі українця замученого неодного вирядженого нам для. — І такими путниками, такими [illegible] ставав укр. гал. стрілець чи старшина міряючи кроками серед болота, голоду і холоду широкі степи України та проповідуючи слово правди слово національної науки. Сей збідований жовнір, де б не був на кватирі научав нашого дядька котрого до тепер держали в темноті і пояснював кому чому він не є ані малоросом, ані хахлом, але українцем. І в сей спосіб більше словами чим мечем здобував собі укр. гал. жовнір серед трудів серце і душу укр.

хазяйка. —
Тому що не було жадного потягу лиш їздемо фірами аж до Роздільної,
21.II. ної, де я одержую звичайний примкар їхати до Балти як курєр
в справі нагльої помочи хорим в Тираспольї і по стаціях по
дорозі, а що потягу не було, а вечером хати ніхто не відчи-
нив мусів я ночувати в холодній почекальни.
22.II. Я поїхав потягом з Роздільної до Бірзулї де знов зано-
чував бо поїзду не було. —
23.III. Рано виїхав з Бірзули і поїхав до Балти, де у брата
Олекси заночував. —
24.III. Полагодив ~~...~~ справи, бачився з кількома своїми това-
ришами. Запримічаєсь у всіх старшин пригноблення
та переслідування зі сторони большовиків. Тут при-
був один полк Кавалєрії больш., які перейшли до больш.
від Петлюри та виробляли різні авантури, а між инь-
шими одного дня як наші старшини устроїли собі в
Балті "вечерок" то приходили зі сего полку різні особи
та викрикували „вирізати тих всіх буржуїв." і т. п.
Сего дня по полудни я виїхав до Бірзулї де заночу-
вав. — По дорозі як я їхав з Балти до Бірзули я їхав
у вагоні в котрім комісар міста Одеси рід Кравчевсь-
кий від Ген. Микитка і Ціриха арештованого.
25.II. Тим самим вагоном поїхав я до Затишя де я мав
висісти. По дорозі довідую ся, що обох наших Генералів
арештовано за того, що хотіли нашу армію попровадити
до Румунії. Приїхавши до Затишя я висів, а поїзд
задержав ся довше, бо мала їхати сим потягом
наша делєгація на чолі Ген. Кравса до Одеси. Та запри-
мітивши задержання поїзда Комісар Кравчевськи —

прибув до начальника стацiї та довiдавши ся, що се по причинi Ген. Кравса задержано поїзд зачав таку орацiю: „Вже досить панування генералам, долой з генералами, ми уже давно своїх генералов дали под трибунал, і їх всiх вивiшать і т. подiбне". Написав карточку що Ген. Кравс може собi їхати иньшим потягом і вiдїхав. — Був се цьгуданський спосiб комiсаря жида, який сам був 10 разiв бiльший вiд нашого Ген. Кравса, який вiз зi собою 10 коней і 5 джурiв називаючи себе гарно правителем. З нашої сторони було також не добре зроблено бо Ген. Кравс приїхав допервa за 1/2 години як то у нас буває де першiлучшi пан задержував собi годинами поїзди. — Сего самого дня вiдїхав я до Бердорфу 25 верст пiдводою де заночував. —

26.II. Переночувавши я взяв пiдводу зi села і поїхав до Павлiвки, де була кляса Етапу III корпусa. —

28.II. Сего дня розділено Етап III корпуса і мене, пор. Феданкова гет. Смерюка придiлено до 8 полка, а полк придiлив до II-го курiня, де пор. Феданкiв обняв скорострiльну сотню а я до сеї сотнi зiстав придiлений. —

Март 1920.

Цiлий мiсяць март се нiчо иньшого як завзята і рiшуча праця над переформованєм армiї, праця щоби з армiї обозiв і виздоровцiв зробити боєздатнi частини, та праця духова комiсарiв над стрiлецтвом, щоби зi сего нацiонального героя зробити iнтернацiоналiстом-большевиком. Та не все удає ся. Удає ся перша частина а іменно з 3 корпусiв робить ся 3 бригади по 3 їх. полки і по одному кiнному та одному

гарматньому полкови. Як звісно наші харці були роскинені скрізь
деб не глянути на цілім Правоберезу України. І тепер все
стягаєсь все злазить ся до купи наче мурашки. Та й ясно про
тягом місяця, коні які ще могли лазити вилічуть ся і старанно
плекають ся і роблять ся їх зовсім здатних до походу. І люди які повер
тали соткàми з усіх усюдів приходять до якої такої сили і в кож
дого вступає надія, що от от небавом буде міг вернути як по-
бідник домів. Але друга половина духова праця зі сторони боль-
шевиків та їхніх численних комісаров зовсім не удалась. Прихо-
дить богато брошур і прикази про заборону ношення тризубів
та синьо-жовтих прапорів і починаєсь праця над душею стріль
ця. Але стрілець наш за богато переніс трудів і бачив не
одного трупа біля себе та бачив не одну струю крови пролиту за
свою правду силу і волю на своїй рідній земляці. І мимо при
казу скинути укр. тризуби і уживати слова товариш клими
замість пан і степенів, стрілець наш занадто добре провірив
душу і старання старшин і занадто привязав ся до своїх старшин і на
учив ся ~~то~~ вшанувати його заслуги і тепер нічого якось при-
ходить тому уживати слова товариш, але дальше уживають
старого терміну. З половину марта приїзджає тов. головно коман-
дуючий Порайко його помічник тов. Михайлик і тов. Затонський. І допера
они всї три зачинають промовляти нашому стрільцеви до серця ось
називаючи тризуби ганебними" а синьо жовтий прапор нам
„шматою" закликаючи стрільців до контрам" старшин і їх
„праці кажучи: Не вірте сим старшинам, бо сї інтелегенти
досить вас водили за ніс" або „сих інтелегентів ми викорис
таємо як спецов, наставимо над ними комісарів і они мусять
нам служити" або „проч з тими ганебними тризубами
і синьо блакитними шматами їх мусить ся замінити черво-
ними прапорами бо они збризкані вашою кровію" або навіть
ся хвилю як они стояли над Збручем 1919 році коли то они
могли використати переворот на Мадярщині кажучи: „Ми
не ті що ви, ми сиділи в голоді в Москві та Києві
удалось станути над Збручем, а ви ударили нам
в спину і нам помішали!" —

Або один з них трех каже: „як інтелеґенти не схотять нам служити то ми потрафимо їх примусити а навіть постріляти як псів" і закінчує словами: „Хай живе Червона гал. армія", „Хай живе III Інтернаціонал", „Хай живе тов. Ленін і Троцкий", „Хай живе червоний прапор", „Хай живе диктатура пролєтаріяту"! — І тепер приходить майже у кождого до борби самим зі собою і деякі стрільці змішані [illegible] не знають кому вірити зачинають не слухати (вправді рідко) старшин і повага старшин починає у деяких підупадати. Але на сім всім терплять старшини, бо деякі але лиш деякі стрільці хотячи показати свою дурноту старають ся докучати старшинам, але майже ніхто собі зі сего нічо не робить бо різниця між старшинами а стрільцями спеціально на фронті під взглядом зношення всяких трудів була дуже мала. Що забрано старшинам джурів і старшина мусів сам собі приносити обід то се же була ще жадна біда. І так протягом місяця марта робить ся галицька армія безздатна, але ніколи большевицька але лиш народна демократична армія до якої большевики віднеслись навіть з пошаною. Але йде она на фронт не тому щоби боронити прав для жидівських комісарів, але лиш для того получено ся з большевиками, а получено ся навіть з чортом тільки щоб бути свідками побідоносного походу против нашого відвічного ворога Поляків через котрих шовінізм ми скитаємось як цигани бідуючи вже 3 місяці без платні та нераз голодні. І кождий іде з надією що як не тепер вернемо домів, але не як раби, але як хазяїни свого хазяйства то вже ними взагалі не вернемо, а як вернемо то хиба одинцем як раби клонячи голову перед нашим ворогом та просячи його о прощеня. І зі сею надією відходить гал. армія на фронт. І так II бригада вже відїхала і зістала приділена до одної з большевицьких дивізий, одержуючи кріси допервa на фронті. Приготовляєсь III бригада (наша) рівнож до виходу. Всі три бригади з недовіря до нас мали бути розділені, кожда до одної з больш. дивізий. — І так наш курінь відходить дня 29. III до м. Захарівки звідки мав удати ся на стацию в цілі загруження і відїзду. —

Цьвітень 1920.

1. IV. курінь відходить перед вечером на стацию Затишше (8 верстов) де приходить пізно у вечір і ночию загружуєсь разом з III. курінем в цілім відділу. —

2. IV. О год. 2. раненько ми віхали з Затишша в напрямі Жмеринки. По полудни ми переїзджали через стацию Слобідку, де поїзд задержав ся трохи довше. На сю стацию припровадила наша жандармерия повітового комісара больш. грузина, котрого арештовано за убитє от. Зозвідку. А убив його в слідуючий спосіб: одного дня прибув сей грузин до от. Зозвідки наставив револьвер обезоружив його (думав що набере тут бог зна скільки золота) і казав показати собі гроші, здивувало його се, що от. Зозвідка мав лиш 4 тисячі карбованців і не вдоволив ся тим але арештуючи його і ведучи зажадав видати його верхівця, на що отаман сказав, що „Комендант артилєрии кінь належить ся і кінь його остаєсь при частині а до його поворотку і він його не віддає." На се комісар дав 2 стріли якими зранив тяжко в живіт отамана, котрий по двох днях помер при доброму? догляді польського лікаря, котрий то лікар на відповідь отамана що є укр. офіцером сказав: „А пан єст українцу" (се я чув від других) хитаючи головою. Сего комісара везено до Жмеринки де мали передати його воєнному трибуналови якоїсь дивізиї, якої командантом був його брат, а другий його брат був рівнож повітовим комісарем. Сей комісар їхав нашим потягом. —

3. IV. Раненько ми прибули до Заньпірки де стояв наш 9 полк в двох транспортах ще на стациї. Тут ми довідуємось що сей комісар згладив зі сьвіта вже 301 людий між тим отамана Зозвідку та казав, що трибуналу він не боїть ся, бо знає певно що його увільнять та казав що ще має з места зі сьвіта 9 людий і то українців галичан, а маючи 310 трупів зі своєї руки може і він умирати. Ся вістка молнавкою рознеслась між обома полками. В козбім з обох полків було богато людий які з отаманом Зозвідкою разом бились о се саме і як казали був се улюблений людьми Командант. І мимовалі як у старших дивлячись на сего пролетара на сего котрий стоїть прав бідноти,

а у котрого самого найдено 400000 рублів николаївських та 2 фунти золота закипіла у жилах всіх як у одного кров і все як один крикнуло: „Смерть йому, пімста за нашого отамана!" – І кинулись всі, розоружили охорону яка його везла і доперва кров бандита на Україні ся кров червона, яку побачили всі як плила струєю зі сих бандитських грудий ся кров успокоїла розбурхані жадобою пімсти нерви, але не у кождого, бо у богатьох серцях виринає борба душевна з двома образцями а іменно сих два транспорти з обличами на яких ще видко борозни, які виорав немилосердний тиф та котрі їдуть щоби боротись x в лучці з большевиками з нашим відвічним ворогом Ляхами, а тут виступає передочи представник союзника большовика труп сего комісара грузина на Україні який був сторожем права. До сего долучаєсь далекий глухий голос: „иньшої дороги нема." І дійсно так оно і є бо иньшої дороги нема і длятого кождий старавсь відігнати се марево, яке так страшно давило душу. І вкінци перемагає ся гадка що иньшої дороги нема бо се наше розпучливе положене спричинив сей ворог котрому ми власне ідемо на зустріч. –

4. IV. По полудни курінь вигружуєть ся і маширує до села Марківки де прибуває о год. 3 по пол. та заночовує. Сеї ночи я мав службу та пізно вночи при світлі місяця ходив по дворі. Пізно ночию я почув недалеко мужескі голоси а зблизившись до людий я почав з ними розмовляти та довідав ся, що се люди з третого села від Марківки їдуть до містечка Мястківка на базар і тут заночували. Они зачали росказувати за большевиків та теперішні відносини та зійшла балачка на попів в якій мої дядьки хвалили собі дуже ново прибувшого до їхнього села молодого попа, який по українськи проповідь говорить та інтересуєсь народом та якого ціле село дуже полюбило, чого нема по иньших селах.

5. IV. О 4 год. по пол. курінь маширує до Томашполь де прибуває – о год 11 в ночі зробивши 17 верств та тут ночує. –

6. IV. Курінь маширує через місточко Томашпіль до місточка Черновець. В Томашполи замічаєсь ось що: большевицьких гроший ніхто не хоче брати за товар, а як бере то горендальні суми приміром 1 ф. сала большевицькими грішми

250 карб., українськими 120 карб. (гривнами), за одну гривню з купонами платять жиди по 2 карб. більше!, а за 1 гривню без купонів по 5 більш. карб., 1000 більш. карб. навіть не можна розміняти. Пізно вечером ми прибували до Черновець зробивши 30 верств, де курінь ночує. —
7. IV. Курінь марширує до села „Гадова" 7 верств.
8. IV. Курінь марширує до ~~села~~ м. Озаринець де сумаємо перебути великодні свята. Тут був я на богосл. у велик. пятницю.
10. IV. Мабуть для того, щоби бути близше фронту як резерва большевикам — курінь марширує до села Ольчадаєва Вишнього, де ми вже були перві і мали святкувати Великдень. —
11. IV. Раненько загудів дзвін тутешної церкви і загула воскресна пісня „Христос воскресе". Я був на воскресній богослуженю, а по богослуженю хазяйка угостила нас свяченим хоч сама бідна. Дзвін же втихає, в селі, а специяльно на площі коло церкви чудуть веселі пісні дівчат які бавлять ся у гагілки, а сонце з гори все добре пригріває, додаючи охоти до забави. До дзвона церковного долучуєсь з далека ревучий грохіт гармат. Се іде шалений бій між Поляками, а 41 больш. дивізією на просторі 10 верств. Розриви гранат і шрапнелів не втихають та денервують стрільців, які хотілиб сей Великдень спокійно пересвяткувати. Аж нагло втихає страшний грухіт гармат і кожці кавить хтось перемир, аж нагло дав чути ся клекіт скорострілів, — це недобрий знак — бо большевики цофнули ся. Се значить ми також загрожені — але ж ми без оружа? Приказ: „Всі люди з крісами і всі скоростріли збірка, всі проші строге поготовля." Вже стоїть 100 людий з крісами і 12 скорострілів на чолі пор. Щ. на дорозі готових до відмаршу, а тут дзвін тутешньої церкви не перестає видавати якихсь жалібних звуків. Зібраним готовим до відмаршу роздають бандажі. — Зачинає темніти, ново утворений курінь марширує вечером і ночию через Більшки до Попової де забезпечуєсь, а одну чету і 2 скоростріли ідуть аж до ~~Попової~~ Куриловець як передна сторожа де ще були Поляки, котрі ночию звідтам утікають. —,

I день Великодня

Раненько обсаджуємо село Попову, а чету і 2 скорострілі стягаєсь

12.IV. з Курилевець Мурованих забравши звідтам 300 нових крісів які полишили большевики втікаючи перед кавалєрією. Я полудне тому що не було лучби ані на право ні на ліво ми вицофуємось, але в дорозі довідавши ся що на право пішов 9 наш полк, а на ліво бригада большевиків, ми вертаємось на старі місця і обсаджуємо село Попову. По полудни приходить до бою з Поляками, відбиваємо наступ Поляків і они цофнулись та наше ліве крило ново сформованого куріня по рвучині убита чет. Федчука Осипа (з Тулової пов. Гусятин) цофнулось, о чім ми на правім крилі нічого не знали. Довідавши ся за годину що сталось ми також опустили Попову, та за селом з рештою та пообідавши помашерували до Тільча та обсадили се село.

2 день (Великодня)

Обсаджуємо Тільчи та тут прибуває решта людий які були

13.IV. остались без крісів. Сего дня ситуация поліпшилась і довідуємось, що больш. кавалєрия заняла знов Курилівці Муровані і наш повний (цілий) курінь і II. курінь машерує до Курилівець і оба куріні обсаджують Курилівці. Тут маю нагоду близше придивитись больш. карности і сформацийам. Я стою на польовій сторожі перед мостом, а через міст поїхало наперед около 12 їздців і около 18–20 людий піхоти, які перейшовши міст розійшлись по другій стороні по хатам. Аж тут надїйшов якийсь здоровий мужчина в кожусі та ще один коло него. Один з них звернувся до мене зі словами: „Товарищ не пападал туда мой полк" Я тому сказав що бачив 12 кавалєристів і около 20 піхотинців та він відказав мені що се пішов його полк. Як мене змінено я сидів у хаті попа та тут прибув сей комдт полка і запитавсь мене чи у попа є яйця та я сказав тому що нема бо сам я хотів перед хвилею купити та не було. Але сей комдт полка пішов сам до попа і сказав „А що свящєнік й об твою мать у тебя яйца єсть?" та почав лаятись і шукати яйць та ледви задово-

мила його попадя чаєм і він забрався і пішов. - Інша річ, що
се не всі так поступали та я не винен що я крав на такий слу-
чай награбив. Прапором піп сей дуже хвалив Лопишів які
у него стояли через 2 дні та дуже чесно мали поступати.
Больш. формації були дуже маленькі бо примір. 1 полк =
50 - 80 піхотинців — кавалєрийський полк = 30-50 кавалє-
ристів, а на сотні навіть не числили, замітне було се, що
у них були великі штаби і мали богато виряду технич-
ного і так круси були у них всі нові з 1919 року, мали богато
телефонічного виряду і оружного виряду. А як яка частина
входила в село то не забезпечувалась, але розходилась
по селі за їдою, бо не було військо більша часть без
кухонь, тому люди дивувались як бачили у нас чвако-
червоні відзнаки на шапках, та що ми раньше забезпе-
чимо ся, а опісля доперва хто вільний від служби іде в село
і купує, а як не має гроша то просить чого йому треба
і люди казали: „О коби то всі такі большевики були"

14. IV. Через цілий день в курилівцях на старих місцях, а зі
скорострілом стояв на полевій сторожі на цвинтарі, де
примічав був дякон з дякою, яка принесла калину ка-
зучи, що просив її один петлюрівський піп котрий похо-
ронив на сім кладовищу укр. полковника петлюр.
армії - родом з галичини просячи її щоби посадила
на його могилі якої не було знати в головах калину.
Я взяв у дяковової рискаль і висипав покійникові
могилу, а добра українка не забула своєї обіцянки
і посадила калину. - Дякон жалувався на Поляків, які
здерли з него і з учителя роботи, та взагалі жалувався на
терору і не зрозумілість селян наших. По полудні було
чути сильний бій в боці нас, а вечером ми одержали
приказ помашерувати до Татариск, бо десь большеви-
ки цофнули ся. Ми прибули ночію до села зробивши
8 верств і курінь забезпечивши ся помістився в 2
стодолах, бо не було місця, а село було переповнене
больш. військом, яке стікало з положення.

15. IV. Сего дня по полудни курінь відходить до села Курашовець, де займає позиції. Село добре відносить ся до наших людий і радо приймають їх на кватири а деякі і угощають. Село також досить національно свідоме і знає які ми большевики, знає наше положенє і не називає нас большевиками, але українськими большевиками. - Тут люди на ґвалт хотять Петлюри і Петлюри, а як був тут Петлюра то чорт знав кого тоді хотіли, а Петлюри не було кому піддержати, не було кому вислати жовніра на оборону України, але всі молоді сиділи дома, а тепер все глядять свого дня коли покажуть ся війська укр. Петлюри, з котрими злучать ся укр. галицькі війська. В попереднім селі Татариськах, а також і в сім селі вперше стрічаю український буквар, який є працею володіння гетьмана Скоропадського з 1918 року в одним селі, а працею власти Петлюри в другім селі. Ось по так довгім змаганю приходить українське село до українського букваря до основи до сего букваря, який буде щойно тривкою підставою, який то буквар має виховати покоління, яке буде твердо встоювати ся за свої права. Та на жаль се я по так довгій вандрівці стрічаю я вперше, а ніж сей буквар в рідній мові загостить до кождої стріхи мабуть ще не одна власть на Україні буде та не одно повстанє мужиків проти чужих властий, а конець після всего буде такий що нічо більше Україна не зискає як свободу [illegible], свободу сего укр. букваря а що найбільше [illegible] федерацію. І сей власне буквар доперва виховає своїм словом українським, викохає виплекає своїх власних синів, научить їх любити все своє, свою вітчину а доперва се покоління потрафить урвати сей заржавілий ланцюх кайдан, які тягають на хребті українського народу. —

16. IV. Курінь маршерує до Кривокиниць, де обезпечує ся польовими сторожами. Люди в сім селі дуже гостинні та угощають наших людий дають їсти даром, бо вже закоштували большевицького добра, і хоч рабунків. В сім селі вже були Поляки але дуже коротко; бо всего 2-5 годин. —

20.IV. Другий курінь став змінений III. курінем і марширує через Доминаю
Сутівку до села Верхівки.[156] В Сутівці люди були нам дуже раді
і почали росказувати як попереднього дня вони прогнали большевиць-
ку комісию, яка приїхала до Сутівки в цїли стягнення кіль-
кох соток пудів збіжа. - Село Доминяна се богато Поляков, які не
уміють навіть говорити по польськи, але хтось їм сказав, що
вони є Поляками, та з яких польські гуцїти можуть легко зробити
завзятих Поляков, сї все дивлять ся на нас з боку вичикаючи
кождого дня приходу Поляков, яких і скоро й діждали ся. Зробивши
15 верств дороги ми прибули перед вечером до Верхівки, де
все було повно большевиків, які позабирали богато коний та
все неспокоїли людий підводами, длятого то сї люди були раді на-
шому приходові, угощали кормили та казали, щоб ми як най-
довше остались у них. - Тут довідуюсь що кавалєрийський полк
III бригади в числі 500 їздцїв хотїли большевики розоружити, коні
забрати і розформувати. Але кавалєрийський полк під прово-
дом сотн. Мегаровича не дав ся розоружити, але убивав своїх
комісарів і комісарів в околици пробивав ся до повстанців
лучити ся з ними і бе большевиків. На сю подїю большев-
ки арештували около 50 старшин галицьких в Одесї
між ними мені знаного пор. Заблоцького (з Гнилич-
Перемишль) от. Клюпа і Босрмана (Нїмцїв) та богатьох
стрільцїв, між котрими богато розстріляли. —
Над вечір через Верхівку марширувала большевицька
бригада змішана [illegible] з полками. Був се відділ, який
раньше служив в укр. нетлюр. армії та при упадку
сеї армії перейшов на сторону большевиків та держа-
ся все разом. Сей відділ одного дня маршируючи через
знані собі укр. села роздав мужикам все оруже і
амуніцию яка була в запасі при кмдї дивізії кажучи
„Се вам і нам придасть ся". Та сей відділ марши-
руючи через Верхівку ішов в порядку співаючи
укр. пісню, а богато з козаков вертало ся до
наших стрільцїв, яка саму [illegible] приїзджали ся і ка

зали до них: „Ми не комуністи, прочь з комуною! але ми українці", а тимже казали: „Большевиків ніяких не хочемо, але хочемо незалежної України та прийде хвиля!" —

Кінчучи мої записки з большевицького періоду мушу зазначити, що бачивши від сценки убитя комісаря у Загнарці у кождого, хто зрозумів наше безвихідне положеня відзивав перед весь час період власної борби самого зі собою тай не один пытав ся за що він бореть ся хотяй може тільки таке питаня собі завдавав. Але поборола фата моргана яка нас лучила до Збруча та давала надію щообсь по ляцьких горах ми понесем побідний прапор на разі червоним, який заміновити до Галичини заміним на синьо ровтий та твердою ногою станемо над Сяном. —

Та інакше сталось. —

Верховка, дня 21. цвітня 1920

[illegible]

№ 2.

Сафранко Петро.

Пісня про Бутше-
-квіт Бавовни!

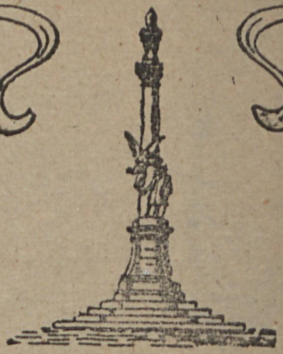

KOLUMNA PIEKIEŁKIEWICZA

.....

.....

WYDAWNICTWO „GLIMERIKA" LWÓW

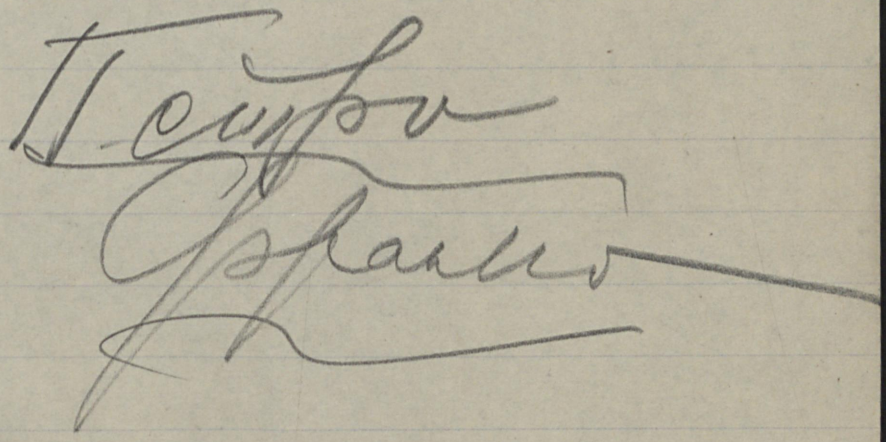

Пісня про Гуїне - квіт Бавовни!

І.

1. В арабській мирній пустині,
Де спека царює нема,
І в горах високих грузинських,
Там квітів розкішних нема.

Лише по долині, де води
Євфрату до моря пливуть,
Рожевий квіти бавовни
Солодкій пахощі ллють.

3. І Гандзя свою долю єдину,
Назвав без вагання Гуїне.
Бавовняний квіт до над нього
Щось краще не світі цвіте?

4. Очиці - глибокі криниці,
Що воду в пустині дають

Волосся як небо - де місяць
І зорі в ніскі вкне заїдуть.

Волосся як небо - де місяць
І зорі в піски вже зайдуть.

5 Два яблука повні груди,
Сміхом срібним дзвонять уста,
В базі - вітер самум пустині,
В талі пальма хистка.

6 А все ж не була така гарна,
Як любі троянди квітки,
Ніжна вітрогонна газеля,
Шовкові пальмові листки.

7 Жорстока була її гордість,
Очей погляд чорних ~~болів~~ палив,
А (За) усміх ~~вже голови клали~~ клали під серце ~~його прямо до серця~~
Герої під вістря мечів.
Тому і вона вбив.

!!

8 Напали на шатра Кирдитців
[illegible] Сусіди захланні ~~лихі~~, грізні
Опірних убили й між ними
Впав Алі Пуіне брат в борні.

9 Заплакали матері, вдови
І сестри убитих борців,
Болотом почорнили лиця,
~~Плачем їх мир лечі~~ тремтів. *(олівцем: Табор від плачу їх)*

10. Все племя в безвісті чекало
Аж верне з походу шейк.
Жінки заводили - ~~та~~ *(олівцем: лиш)* сльози
В Гуїне не котились з повік

11. По ночі страху засвяла
Привітная рання зоря,
Проміннями блідим озорила
Нещасні сердитців шатра.

12. Жіночі квиління ранили
Мже й раннього ранку тишу.
Гуїне не було між жінками,
Що не плакала гірко з жалю.

13. У таборі крик - біганина
Де вбитого Алі сестра?

Чом як і инші не плаче,
Над вбитим чому не рида?

14. О сором і ганьба най буде
Не братові, тільки їй,
Таж голосно всі нарікають,
Гюльбе у шатрі, спить собі?

15. Ще докори ті не затихли,
Коли з за одного шатра
Геджін показавсь, а на ньому
Пишалась Гюльбе мов зоря.

16 Ясніла вся в шовках червоних
Горіла у блеску прикрас.
На пишне весілля прибралась!
~~Хиба~~ Забула ще не жалощів час?

17 За нею на білім геджіні,
Під гомін мосяжних дзвінків
Невільниця в срібних прикрасах
Мов лицар у зброї яркій.?

18 Пішов Гутне шовків червоних
По шатрах шредитців огонь,
Крик підняло все жіноцтво:
„Вдуріла Гутне, ця либонь."

19 Гей! Чи ти цілком божевільна?
Твого брата не висохла кров!
Свої ми почорнили лиця -
А кпиш собі з нас ти немов!

20 Враз дзвінко Гутне заспівала,
Гроза по таборі пішла -
Плачі і квиління затихли,
Мечами дзвонили слова:

21 О сором! Ви ж носите кріси,
При боці в вас гострі шаблі,
Під вами коні орлині,
За поясом мстиві ножі!

22 Ану, ведіть білу лошицю
В весільні прикраси вберіть

Гонить
Бісить босоніж Янезитів там,
Покірно о ласку просить".

23 Метнулись на коней сердиті,
Знов лиці степові вірли,
Мелькає не ждали з походу
За вбитих помстились тіли.

24 Серця їх вогнем спалахнули
А іскри скресались в очах:
„Мун лан Бутне алон" гукнули,
Побіду святили в піскох.

III.

25 За очі Бутне чорнобилі,
За гордощі горячу любов
В степах і лазах пустині
Горяча полилась кров.

26 Широко рознеслась слава
Краю і завзяття Бутне,
Палкі чорнобилі очі
Сердешне племя знайде.

27 Приносили вітри пустині
Героїв племен кочових
У В золотканих одежах
У зброях важких, дорогих.

28 Сиділи в гаремі Мегеба
Ходили з Бутне по пісках
Вели назір баль небезпечну
Пяніли - тремтіли в танках.

29 Бутне чорноглиняний очі
Не вибрали з тих женихів
Краси юнака молодого
Чарівних ~~дівчат~~ пісень співаків,

30 Ні дарів колтовних богатих.
" Хіба в Бутне менша краса?
Хіба пісні Бутне не солодші?
Хіба в Бутне скарбів нема? "

31 Голодна пантера пустині
Нижацький степу отаман

Шейк Бені Сакрів молодший
(Жах~~ливий~~ ворогів Бен Забан). Міг в бою і слава Забан.

32 Мовчав, як Гуйне заспівала,
Мовчав як пишалась в танку
Понуро сидів і ліниво
Пальцем водив по піску.

33 Співала Гуйне ~~немов~~ мов та пташка,
Що ось вилітая з гнізда.
Глядила на нього й палкії
Кохання співала слова.

34 Схопивсь Бен Забан і в пустиню
З гарему зі сміхом пішов.
Даремно трудивсь-томився
Спокою в пісках не знайшов.

35 Бо очі Гуйне чорнопишні
Проняли вже душу його,
А в серце досіль камяннеє
Натягли струну любов.

„О мейку Метеб! Бутне ої
Палять моя серце вогнем
Будь ласка, ~~й~~ сестру свою-красуню
Віддай ти мені у гарем."

Боявся Метеб Бен Забана
Бо(він сам) Бутне покохав.
„Бавовняний квій не для тебе,
Ідь й більше сюди не вертай!"

Кримові закони Аляска
Законів Метеб не злямав
Любов до Бутне, всю ненависть
Глибоко у серці сховав.

Метеб сам за ним вічі гірнив
Так довгий Арабів велить -
„Як вернеш сюди необачно
То кулю тебе повалить."

IV

Тричі їхав до свого менцилю
Посеред розлогих пісків.

То очі Гуїне чорношкірі -
То знов бачив крови ріку.

41 „В Аллах! Гуїне я покину,
„Коня і пустині уже пан.
В грацію на Сирдитців полину
(Жорстоко пімститься) Забан!" Ткажу як мотилька
42 Одначе в оселі Сакритців
Пішов до Таляки шатра
Не скрив, ~~як~~ що того у Сирдитців
Зневага спіткала важка.

43 „Це горем і слабість у мене,
„Та коли так захоче Аллах!
Гуїне ~~я~~ мушу певно дістати,) буде в моїм гаремі
Бо скінчиться скоро мій шлях".
44 Шейк усіх шейків закликав-
На раді рішили всі враз:
Все зробимо з честю для Трада.
„Він щит наш і слава в бою."

45 З хлібом і сіллю хто поїхав
Метеб на порозі кричав —
(Бач Трада не було між ними) —
В гостину до себе прохав.

46 Мановний Таляга промовив:
„Не вигнило в твої матра
Мейку Метеба, доки ми не дали
Обітницю певна твою."

47 В обличчі Метеб ізмінився;
(Відповіть не можна) послав. Не сміє він відмо-
„Мановному мейку мейків
Я всяку обітницю дам."

48 „Прибули ми в мирі до тебе,
Най мир твоє плем'я криє
Для Трада в почесне подружя
О руку Буїне попросить."

49 „Гостюйте на радість у мене,
Аллах най продовжить віку

Обсудимо зріло при цьому
Сестриці подружню ціну."

50 Наїлися гості й напились,
Мотеб нараз кинув слова:
"Пятсот скорохідних верблюдів
Подружня най буде ціна."

51 Жахнулись посли подружні,
Ніхто ще цього не чував,
Бо й за найкращу дівчину досі
Такої ціни не жадав.

52 Кивнув на знак згоди Талига
І зглянулись посли нишком,
"Даємо за Трада," сказали —
"Бо Трад нам у бою щитом."

53 "За очі Гуїне чорнотишні
Не буде велика ціна
Бойових сто ~~тисяч щитів~~ крісів блискучих,
Ось друга вимога моя."

54 Зжахнулися посли подружні
Бо здавна ніхто не видав,
За дівчину хочби найкращу
Ціну так високу ставляв.

55 Нагнівались посли й сказали
„Даємо за дівчину й се,
Хай скарб той багатий князівським
Даром від Сакрийців буде."

56 Та хитро Мечеб усміхнувся:
„Дасте ще в додатку по сто
Сідел і диванів ~~й~~ шабель,
І набр[illegible] на то." ~~Щоб родові мому було."~~

57 І гнівно схопилися посли,
Талича їм шепнув на то:
„Бо всеє племя сардитців їх
„Із нами буде за одно!"

58 Погодились посли подружні
„Даємо", гукнули гуртом,

„Скінчив вже ти свої вимоги
На завтра весілля готов."

59 Метебіїм крикнув: „Талиго!
Ми не цигане з "Багра"!
Ти віно дачи королівське,
Гуіне тишну візьмеш з шатра.

60 Вертай аж сім разів сонце
Пустині огріє піски
Червоній шати весільні,
Обшиють жемчугам жінки."

V.

61 Неправда була, се „Талича
Зродився одначе й на те
З дарами всіми й шатрами
За тиждень притшов до Гуіне.

62 За сім днів (Та коли) ціла каравана
В мензілі сирдитців притшла —
Метеба, Гуіне і достатків
У чорнім шатрі не знайшла.

63 Завзятий же Фрад на Метебі
Помститись кріваво поклявсь
І на всіх, що його захистили б,
Хто такби присягу зламав.

64 Гінців післав Фрад на всі боки
І за три дні розвідчик доніс:
„У горах Метеб приютився
В таборі Гассанців Бенис."

65 Кріваввим налетом помстився
Шейк Фрад бен Забан грізний
„За очі Бутне чорноокі!"
Гремів його клич боєвий.

66 Та ніч перед тим неспокійний
На захід подався Метеб,
Аж в горах скелистих друзійських
В леджитський сховався вертеп.

67 Чужинці були тому Друзи,
Жили в камінних домівках

Тельцю золотому молились

~~Зі злота тельця почитали (Тельцеві кадили пахощі)~~

В мерзенних своїх [illegible]

В поганих своїх молитвах.

68 Понурі скелясті гори,
Із сірого тесу ~~вали~~ доли,
Вилискалась блискуча пустиня
І чорні, привітні шатра.

Їхні покоси (верн.)

69 „Коли до пустині не верну,
Під чорним наметом спічну —
Як пальма в оазі загину,
У спеку безводну, страшну."

70 „Та кровю зрад змиєм обиду
Коли в рідний вернемо край
Звернімося (Тож звернемось) дальше на північ
На руальський підемо плай."

VI

71 Вернув післанець від Руальців;
Їх паша могучий Шалян
Лякався самого Аллаха,
В пустині ж всевладний був пан.

72 „Прибудьте до мого табору,
Сакритці мені не страшні
Та рішать всенародні збори,
Останете в нас ви, чи ні".

73 А ясного семого рана
Гуте на порозі шатра
Стояла і всі говорили:
„Прийшла до Фуальців зоря."

74 Побачили завидні очі
Шаляка Бавовняний Квіт
І вмить шейк шейків рішився
„Судьби се для мене привіт!"

75 І сказав на всенародній раді:
„Гуте нехай прийде сама
І з иншими в крузі засяде
То й Квіту западе судьба."

76 Сиділи всі й довго мовчали
Аж впали Шаляки слова.

„Прибув чи по зажиті і спокій
Метебе, одначе дарма."

77 Сиділи всі й довго мовчали
А рада жаліла кругом:
Відійде зірниця і місяць
Пустині засипле піском.

78 „Лев пімсти ричав у пустині
І ваша в тім власна вина,
Як довго Бутне не подружня
Так довго вам мира нема."

80 Мовчазная рада сиділа:
Гадюка до квітки повзла
~~(Здрігнувсь Метеб)~~ Бутне налякалась, бо знала
~~Куди ся Шалян шейк~~ ~~гне~~. Що значать Шеляхові слова.

81 „~~Пр~~ Слухай моїх слів Метебе,
Як той, що обіт свій дає,
Що рішить всенародня рада
Законом в пустині стає."

82 І голови всі похилили
Бутенька піднялася на то Свого лиш б горіння
Покари її (й серця дрожання) її й хвилювання
Не сміл побачить ніхто.

83 Султан наче пальма піднявся
Шаблею голос дзвонив:
„Я паша і шеік Фуальців
З Бутне одружитись рішив –

84 Коли не се віче згодиться
Фуальців хоробрих моїх."
І всі одностайно гукнули:
„Рішив ти, о пане за всіх!"

85 Побачив Метеб, що година
Покори для нього притихла
Помовчав хвилину й промовив:
„Почув і послухав князя."

86 Пізнала й Бутна, що хвилина
Послухать й для неї притихла

„За три дні я буду готова
Приняти свого пана й князя."

87 Колиж тричі огнисте сонце
Спалило пустині піски,
Тутне в червоні шати
Й жемчуги прибрали жінки.

88 І справив Шалям величавий
Весільний для племени пир.
Всі їли і пили й казали:
„В пустині настане вже мир."

89 На білім коні в пишній зброї
По дівчину в чорнім шатрі
Шалям, жених лицар, приїхав
Щоб пташку узяти собі.

90 І писар контракт по корану
Подружний на голос читав:
„Тутне жінка в чеснім подружжі,
Щоб всякий в пустині це знав."

91 А після звичаїв пустині
Шалян новобранку підняв
В сідло перед себе й об'їхав
Майра й табор Фуалян.

92 По горних майрах Бедуїнів
Червоне полум'я пішло
Від вистрілів, вигуків диких
Кругом по пустині гуло.

93 Шалян перед конклом намету
В гору свою любов підняв:
„Глядіть! Ось Бутне молоду
Шалян під очіку узяв!"

94 І коло бейт-мар Шаляна
Маленький намет'як звели,
В завіти богаті, срібляні
В пишні" вбрали коври.

95 Бутне не любила Шаляна
В нім мужа вбила свого.

В серці не любила Забана
Хоч лиха ждала від нього.

96 Прийшли лихі вісти з насовиск,
Що Трад на Руальців напав.
„За очі Гуїне чорнокнижні!“
В кривавому бою гукав.

97 Кривaво в кривавій пустині
У повні місяць зійшов
За очі Гуїне чорнокнижні
(Лицар за лицарем ішов)
Забан ~~Трад~~ на галана пошов.

98 Мужів бо жінки почислили,
Що пили криваву росу
Й прокляли Гуїне день уродин
Й її лиховісну красу.

99 Й прозвали в гніві злощасну
Красуню, як гарная дівка.
Ішла ж по таборі, за нею
Обмова лихая гула:

100 „За очі твої, о проклята
Мій братчик у січі погиб."
„Кров батька на твоїм обличчю".
„Мій любий в пустині лежить."

101 Лиш мовчки струнко проходила,
Хоч серце дріжало в грудях
Чоло в гору гордо підняла
Блискавки Та (огники) грали в очах.

102 Одежу жінок у пустині:
Із чорної пряжі зави
Зложила й наділа весільний,
Червоний із золотом стрій.

103 Вогонь по понурих наметах
Наметів (Червоний) табором пішов —
Жінки обступили красуню
Їх гніві переляк найшов!

104 „Кривавая жінка?" сказали
„Руальські доньки й жінки?

Глядіть! Я ген в кармазинах
(Весільні на мені вінки)! В них долови такої нитки.
Червоний колір одежі?
Героїв ваших це кров!
Красуні червоний в дарунку
Чудова червона любов.

Із болю хвогнали й розпуки
Та більми не мелтали ніщо.
І дальше по шляхах рудельських
Червоная полуля йшло.

Малян повернув із походу
(І про чудний хрій) запитав.
"Для тебе я гарна, о пане!
"За менеки любки ти дав.

Хочу бути в твойому серці
І ждать на невідомий час
Коли ти із боїв і герців
Нежданно повернеш до нас.

109 Кривавилась дальше пустиня
Забан на руальців напав
І пятьсот білих верблюдів
З пасовиск нечайно заняв.

110 Метнулись Руальці впогоню
Шалям у таборі став,
Бо Трад тому в бою останнім
Долоню криваво протяв.

VIII.

111 Далеко в пустині Сардитці
Загнали верблюдів в провал
Вхід з нього з й вихід замкнули
Взяли в два огні Руалян.

112 Задня сторожа руальська
Що їхала геть по заду
Як тільки провал замкнувся
Примчала новину лиху.

не торгу
113 Не тіла братам помагати
Не з страху на рани й смерть –

Вернула, щоб вістку принести —
Вежить так лицарськая честь.

114 Сидів Шалян у таборі Безсилий
Вчинить нічого не міг,
Пішло бо руальське лицарство
На буйний далекий набіг.

115 Шалян у розпуці чимскорше
Післав на всі боки гінців
Надія малая зникала
Побачить живими ~~зобійців~~. бійців.

116 Заплакали жінки руальців:
Нова надвигала гроза.
Шатро обступили Шаляна
Прокляття кидали слова.

117 Ганьбили Гуне й проклинали —
Їх слово котилось гучне.
Хотів вже Шалян їх прогнати,
Як вийшла з лонзілю Гуне.

118 Не втримала слова різкого
Знялась як червоний огонь:
„Самі на себе нарікайте,
Мужі у вас вівці либонь.

119 Ви, сови й жінки слабосилі
Родить вам хиба баранів
Що пруться притьмом в загороду
На проти різницьких ножів.

120 Ідіть і не гайтесь ні хвилі
До Града й того лицарів,
Навчать вас на світ приводить
Хоробрих, розумних мужів."

121 Замовкли жінки й налякались
Непрощені впали слова:
Шалянову честь нарушали,
Ганьбили ціле їх плем'я.

122 Шалян на слова ті ганебні
Зневажницю вбити рішив.

Клякнула Бутне і до ней
З блискучим ножем приступив.
Жалібно мило під удар
І незморгнула оком Бутне,
Незломно чекала без слова
Ура смерть, що до ней вже йде.
З ножа острим вістрям на лиш
В глибокій ямі дивись -
Краду так безмірну, кохану
Не зрушить! І мить зупинись.
Пішла вже Бутне до гарему
Мовчки все безмірно тоді.
Стоїли й жінки і чекали,
Щоб жінку свою покарав.
Жінки знали добре, знав пана
Прощення нема тим словам
Ура місяці вічні ганебна
Чекала вже на плем'я.

127 Сидів Шалян в довгій задумі
Бичем у піску рисував
Стояли жінки і чекали,
Щоб жінку свою покарав.

128 Взяв міцно держак в праву руку
Не вдарить долоня бичем!
Зірвав із руки перевязку
І твердо ввійшов у гарем.

129 Ввійшов і пустив занавісу
Й ні слово не збило тиші,
Дертим шовком вуха різнуло
Град злопотів у шатрі.

130 Хоч градом посипалась кара,
Гучне не затихлася плачем.
Шалян у кривавій долоні
Ось вийшов з кривавим бичем.

131 Жінки ще стояли й чекали
Аж стогін почують з шатра

Понеслися крики табором
Приніс кінь із бою гінця.

132 Гінець на запіненій клячі
Табором летить і гука:
„Вістки! Гей! Вістки з поля бою!
Вістки для нас повні добра!"

133 Та злоба була на обличі
І злоба світилась в очах.
Шаманове серце здрігнулось
В злощасних, лихих прочуттях.

134 Старі батьки посходились,
В шатрі посідали кругом.
Шаман опинивсь в середині,
Застеленій пестрим ковром.

135 „Новини я добрі приношу
І прошу Гуте хай прийде
Бо ізза неї дружина
До смерті (нам в утіхи буде.

136 Та злобою іскрились очі,
Коли про Бухне він згадав.
„Не прийде Бухне", сказав султан,
А ~~то~~ страх йому серце стискав.

137 Аж скривилось пала обли~~ча~~чча:
„Не явиться горда Бухне?"
З боків зашептало жіноцтво:
„На яблуко збите ~~вон~~ квасне."

138 Вона жінка шайка шейків
У шовках червоних краса
Немов християнка побита
Немов та ~~обдита~~ погидна слуга."

139 Почула Бухне ті шептання,
Без вагання вийшла з шатра
А пишна червона одежа
Лахміттям звисала з плеча.

140 Й боку мужа станула в колі,
Хоч плечі горіли в смугах.

Звернувся посланець до неї
І проголосив у гучних словах:

141 „Се наш день Купле, гордопишна
О, день усіх днів Фуалля,
Заслуга не хитрощів, сили,
Одна лиш чорним хвала!"

142 Мовчання німе запало
І султан мовчки сидів
Бо зараз посол не скінчить
Слів вибирати не слів.

143 Погонищький бич знявся в гору
І з силою вдарив пісок
І голосом дужим посланець
Розмотував мови клубок.

144 Спіймав нас Забан у провалі
Втікти з відтам може коза
Кругом стрільці розложились
Ось-ось громом вдарить гроза.

145 Ми вже на наступ рішились
Хоч кіньми по скелі скакать!
У наступі радше загинуть
Як в ціль дать в себе стрілять.

146 Та Трад на обриві з'явився
На бік обі руки підняв:
Се був для ✗ мадярів приказ
Щоб дальше ніхто не стріляв.

147 Як тільки все змовкло, Трад гукнув:
„До мене усі ви ходіть!
Ставайте в моїм обличчі
Гей! скоріше з коней злазіть!".

148 Ось вже те зробили ми миттю
Уставились скоро в крузі.
До мадярів своїх промовив,
Що в скорім прибули біді.

149 Тай дивом ми всі дивувались.
Спитав (своїх) Трад: „Тунтуні?"

„Ну~~жд~~ні", відказали поспішно.
„Життя всіх ви даєте мені, –
150 За очі Бутне горнотишині?"
Замовк знов на хвилю вістун.
Та й дивам усі дивувались
І див~~ам~~ни раділи вістям..

151 Бутне на хвилину здавалось,
Що правду говорить посол,
Бо хто божевільний з любови
До вчинків таких же готов.

152 Надія розвіялась скоро
Бо чорна ненависть і лють
Свідчили на посла обличчі
Що правду слова того бють.

153 Поганецький змявся бліч в гору
В пісок як гадюка ~~вгризавсь~~ лягав
А в серці ~~На плечах~~ Бутеже відчувала,
Що ~~удар~~ Бог той на неї упав.

153 „За ори Буйне горнопишні"
Продовжував Трад: „Тупігні
Усі ті вербльюди і здобич
Що ними здобудем, мені."

154 „За ори Буйне горнопишні
Уже не довго їм назад,
Всі кози, вівці, вербльоди
І ледащів усіх наших стад.

155 І за ори Буйне горнопишні,
Щоб нас повісить, Аллях
Братів і мужів їм поверне,
Що вмали в останніх боях." -

156 „Тепер живі ти шейку шейків
І посольство моє зрозумів!"
Шалям знав, усі знали, у бою
Після фуалль божий гнів.

157 А ти по що спаслися із сіті
Не ти вже до боїв їм знов.

За очі Бутне чорноокіші —
Хиба-же ~~[illegible]~~ стануть мить свою кров?

158 В Шалянові кров закипіла,
„Так станесь!“ спокійно сказав
„Було тобі клети й брехати?“
Шалян із дивану устав.

159 Враз мигнула блискавка ясна
Шалянова шабля страшна
На двоє розтяла посланця —
Скінчилися клини й брехня.

160 Шалян і Бутне розійшлися.
Не ждала Бутне на зорю.
В ночі осідлала верблюда
Пішлась в пустиню німу.

161 Вели її серце і зорі
Невпинно на південний схід
Вели крізь провалля страшнея,
Де боїв кривавих був слід.

162 Як вночі лежали Гуальці
Шакалі справляли обід
Гуйне не спинилась ні на хвилю
За Турадом спішила у слід.

163 Вже третю добу без упину
Червоней полуля світило.
Гуйне її серце палкеє
До Турада, до Турада вело.

164 Ні голод, ні спрага, ні привид
Її не зверпули з шляху
Опівночі третьої ночі
Стрімліно осягнула мету.

165 І в серце шатро у таборі
~~Тальга~~ Гасана сакритця зайшла.
І з деревляного кухля повволи
Живучую воду пила.

166 Дивилася ~~Таля~~ Гасан на красуню
Зі зморенім білим лицем

На чорні очі розкішні
Що сили, кидали вогнем.

167 Вагався ~~Талят~~ [Гасан], що за гостю
Привів із пустині Аллах
Не смів запитати одначе
Хто вона й куди її шлях.

168 Та хитрий ~~Талят~~ [Гасан] догадався
Її без імен запитать:
„Скажи, о, ти гарна, чи маю
Там де вістку про тебе подать?"

169 Гутне головою кивнула
Неначе хотіла сказать:
„Роби, що ти сам уважаєш
Як добреє діло почать."

170 Метнувся ~~Талят~~ [Гасан] по ягнятко
Й на грань варити поклав,
„За другим горбом шатро Трада
Якж скоро не вернусь", сказав.

171 Сама можеш їсти і пити
Бо все що моя, то твоя -
Щасливе у тебе ім'ення,
Ялиця най нам радість дає."

172 Метнувся Гассан до Забана
Збудив його сміло в матері:
"О Праде! Новину приношу,
За добру новину благаю."

173 Як звичай велить одвічний
Сказав Прад Бен Забан: "Дано"
Бо думав він про дрібницю
Дістану за вдячну сраницю.

174 "Мені дай повную руницю
Верблюдів і коней по три".
Як звичай велить по розумі
Сказав Прад Бен Забан: "Бери."

175 "Се певно глупе повернула -
По трічі дісталем всього

Як з власної вольної волі
Оставила мужа свого.

176 Як з власної вольної волі
Прибула до мого шатра.
Коли б з наметів Шаляна
Не втіла по праву вільна,

177 Аллах нехай зір мені ~~вирве~~ вирве
Ніж гляну в обличча її."
Й побіг післанець, щоб чим скорше
Звістити Бутіне у шатрі.

178 Коли до шатра повернувся
Зварилося мясо в горшку
Й Бутіна, хоч ~~два~~ три дні не їла
Витягала його по шматку.

179 І першої тримала у пальцях
Як станув ~~Таляг~~ Гассан на поріг
В надії на дари богаті
Спокою свого не зберіг:

180 „Скажи, Гуіне, добровільно
З Шаляна ти вишла маіра?"
Й Гуіне вже враз зрозуміла
Як Традові чулаб слова.

181 Послушная законам пустині
Гуіне відповіла без слів.
Торкнула уст мяса шматочком
І кинула (мясо) долів. ([illegible])

182 Без слова піднялась і вийшла,
До свого верблюда пішла;
Поїхала прямо в пустиню
Де ~~н~~ ні їсти, ні пити нема.

183 І гордо обличча піднялá,
До зірок блискучих ясних
А очі її чорношишні
Сіяли не менше від них. —

Стравлені

Луць: Возний

Полінка

Недотепа

Голубець

Назарук

Іларіон

(будинкові).[2]

Лемент: ~~[illegible]~~

Агроном

Луцевич

Юрга

Дон Хуан

Соловей

~~[illegible]~~

Яблонські:

Бедзиківна

Гончарова

Тоббі

Студент

Пацюки:

Галущинська

~~[illegible]~~ Голубець

~~Цінгляйс~~

Дранкін

Тодрос Цінгляйс[1]

Гірняк: Будинков.

Укриль

Місцева вставка !! >

А К Т І.

ВОЗЬНИЙ ВАСИЛЬ.

Возьний: Га,га,га...і скільки вас зійшлося тут нарав. Та це сама сметанка. Та не для сметанки всілякої буває: є такої, що її таку лиш називають, а є з традиції. Фамілія; фінляр нації, що увійшла вже в моду - байдуже, чи для добра робить народу, чи йому на шкоду.

Та перш за все фасон! Так заведося вже у нас, як де скаже хтось: буде сметанка приїдіть на концерт чи виставу, - то, щоб не впасти у неславу - народ вам рухне весь хрещений: богатий, бідний, вчений і невчений, бо кожний думає тоді від вечера до ранка, що він є та сметанка.

І ось як бачу нині, хоч не плачу, на салі лиш сама сметанка. В и т а й с м е т а н к о л ю б а! Витай достойная публіко, що мов водяні ріки сплила тут в одно велике море. Витайте сварливії доктори! Витайте меценаси, спадкоємники від Фукса, Райха і Атляса! Витайте вчені професори - тепер в сто відсотках радянці, колись католики завзяті і гетьманці! Витайте промисловці скраховані і фабриканти збанкрутовані: у час важкої скрути у нас все горе можете забути! Лиш не дивуйтесь, що у центрі тут, де театр мавби бути є покидьо вертеп...

Річ знана, що князь Лев чи там король Данило забули поставити нам салю, тому без салі ми будемо і далі. І є причина нарікати та завдавати серцю жалю! Новляв нам Львів без салі, хоч салю мають вже Загайці і Підгайці - навіть Демаморичі, Козова і Куликів і знани всім Пациків, де то колись кували кози, а Львів ні! Львовяне нині нарікають і виливають сльози: так зле нема зійтися де... Є що правда, площа на якій стоїть стіс дров і стара машина, а з салі ні сліду. Хто йде дивується, що за причина. Причина проста: дарені бачите нарада й комітети: Українці то всі поети! Навіщо їм здвигати салю як можна так собі її в фантазії уявити: - і зомк буде цілий і коза сита! А кіз, панів у нас тепер богато, тому старинний Львів на площі стайню має замість хати. Традиції замість театру є вертеп — навіть риму ється: степи і вертепи. Вже вибачте, щось наголос мабуть не тес... Щастя, що не почув Рудницький Міхаелі, а тобі дав нам школу добру в "Шілі". Той ритм вразивб його глибоко, бо так не пишуть

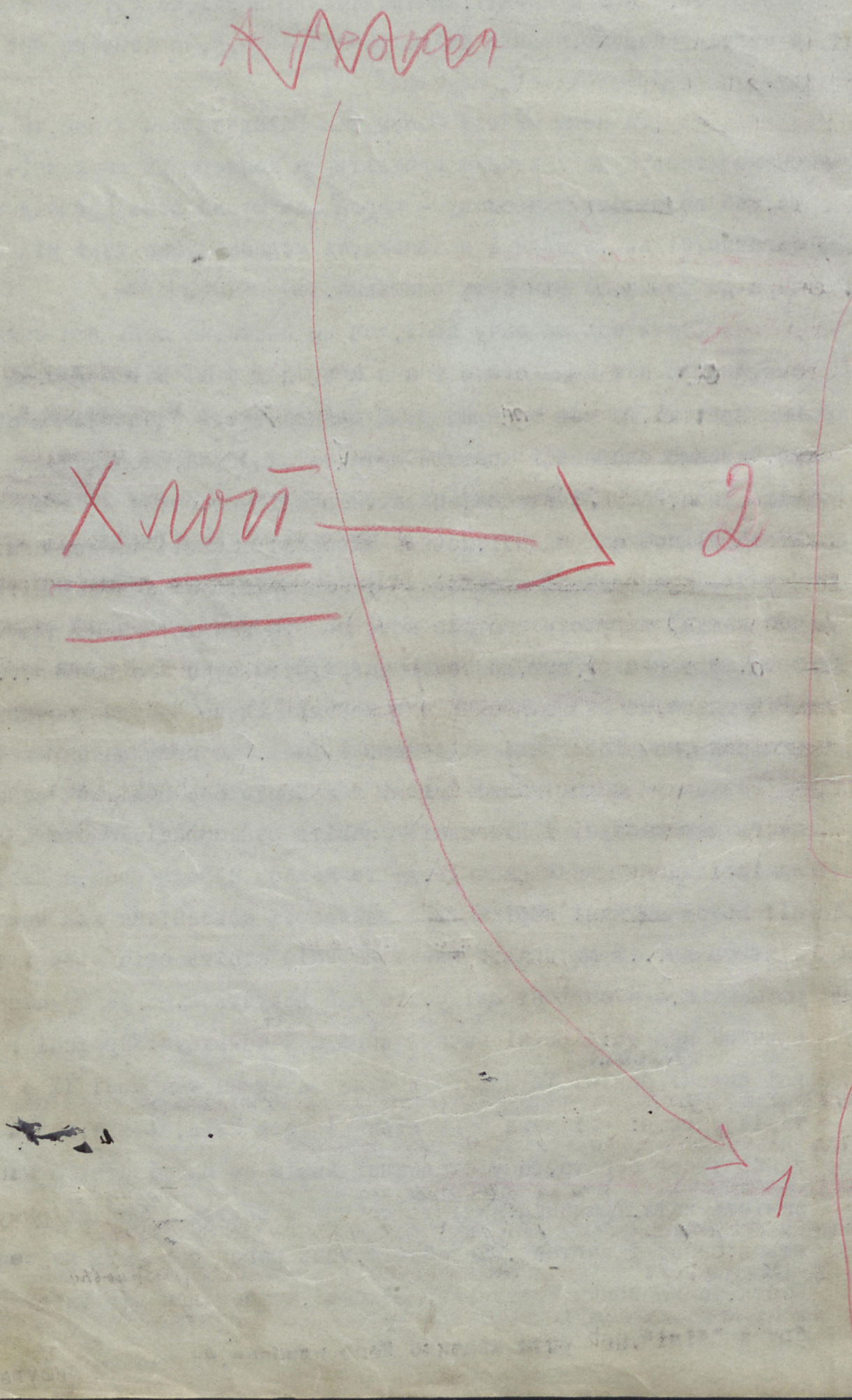
Χ ποτ
2
1

ні в Парижі ані в Морокко!

Та забалакавсь я,а тут пора виставу починати.На салі повно аж завізно.У нас так все,як не в людей:або за скоро гості сходяться,або театр почина запізно. (Возний виходить)

БАБА ПАЛАЖКА.

~~Баба:А що то таке буде?~~

~~Возний:Аґроном зараз виголосить промову.~~

~~Баба: Акромон! Ой...~~

~~Возний:Або що?~~

~~Баба: Я би йому ніколи не вірила.~~

~~Возний:Чому?~~

АҐРОНОМ

Баба: ~~Бо~~ Я вже чула про таких акрономів,то всьо планетники!

~~Возний: Що ви кажете?~~

Баба: ~~А так,~~ Торік прийшов до нашого села такий оден.Всі мислили,що то левізор зі союза. ~~але пошов насамперед до професорки,а потім пішов зараз на поле.~~ Мало тепер тих левізорів! ~~крутиться~~! Прийшов, знаєте покрутився по полі, щось там ~~сопкував~~ нюхав, ~~щось нюхав~~ ськав, а потім позиркнув ~~но дивився~~ в облаки,набрав землі в паперець та й пішов ~~до~~ професорки. ~~Левізор,то левізор - думали люди.Мало тепер тих левізорів крутиться!~~ Та минув тиждень,другий, третій,четвертий- а дощ ані кап не.Земля поровпукалася,трава на терміте згоріла - чиста кара божа! Аже дівчина професорки ~~Акушерка касиджова~~ повіла,що той ~~акромон~~ він ~~[illegible]~~ пішов до єгомосця ~~той~~ і поставив якийсь той паперець з землею ~~у [illegible]~~ в канцелярії:нібито забув. ~~Але не забув відьмак!~~ Нарід тоди до єгомосьця,- вимилуйтеся просять люди. (викинуте той) І що ви скажете?Як єгомосьць викинули той паперець на двір - як не пуститься дощ,як зь неба.Цілісінький тиждень стриму не було.Знаю я тепер що то тії акромони.

~~Возний:Та що ви молодице вигадали?~~

~~Баба: Ой ця вигадала.Стара практика! Мене не здурит...~~

~~Возний:Цитьте!Вже йде,тікаю.~~

~~/Возний виходить/~~

АҐРОНОМ

Аґроном:Чесна громадо! Я є аґроном і хочу вам тут сказати дещо про штучні погної, інакше про гній; ~~і ви молодице.Послухайте мого реферату,який під теперішню скруту має велике значіння.~~ ~~якого тепер~~ у нас ~~[illegible]~~ (а того гною є в нас без лічку!)

~~Баба: Та послухаймо,що вже маю робити!~~

Аґроном:Чесна громадо! ~~Вже~~ старинні Асирийці, не ~~знали штучних погної.~~ про штучні погної не знали вже. Асирія,хоч це край ґеоґрафічно положений,то населення її не мало хлопської партії і тому держава ~~[illegible]~~ про упала.Так і в нас

1

Всі
~~Хоч~~ наші партії
Богато ~~Нічо~~ ~~[illegible]~~ вариться партій
Тому що ~~[illegible]~~ більше [illegible] їх потреба.
Як ласки неба.

~~А~~ Корисні дісь Русини
То так ~~[illegible]~~ як гусята
Тримаються лише програми
Як бахор мамки.

Тоді настане
Рай поміж нами
Бо кожний дасть і хар рідну малу
За ту програму

І за програму що
~~то~~ дасть ~~рідну~~ ріжну і малу
Кгата — брата гість з ногами
Лиш ~~за~~ дасть для програми.

Уж до радикала
Радикал клерикала
А навіть наші ~~[illegible]~~ католики владики
Почали ~~бій~~ великий підняли нині [illegible]

З того наука
Що в нас є штука
Зробити ~~разом~~ якусь угоду —
Серед народу...

3

нема правдивої хлопської партії. ~~А тому у всіх українських партійних програмах є земля без викупу.~~

~~Але поверну до теми!~~ Про штучні погної ~~не~~ знали також і нині старі єгиптяни, бо в старих папірусах нема про них ніякої згадки. ~~Та~~ Але египетських папірусів не ~~треба~~ можна мішати з египетськими папіросами, ~~так само, як египетських пірамід не треба мішати з пірамідонами на біль голови.~~ то Египетські

~~То египетські~~ папіроси то є такий люксус на який наш

Хлоп селянин не може ~~Але вертаю до теми. Ми говорили про египетські папіроси. Наш хлоп не годен собі на такі люксуси~~ тепер позволити, але як би селяни мали свою партію ~~і своїх послів~~, то папіроси булиби танші і ліпші...

Отже ~~ми ствердили, що~~ в Египті штучних погноїв не знали! Не знали ~~Так було~~ і в старинній Греції. ~~В Греції не було хлопської партії, але хлопи були, бо на се маємо багато доказів і знаємо хочби з археольогічних розкопок.~~ А що в Египті і Греції не було хлопської партії то обидві ті держави впали. Впала і велика римська держава,

~~Але верну до теми. Про штучні погної не знали також Римляни~~, хоч були там і хлопи, а знаємо це з творів ~~Дантого~~ Вергілія, який ~~згадує~~ пише про воробців. Ясно, що як були воробці, ~~то~~ мусіли бути і хлопи, бо якби тих хлопів не було, то не булоби кому сіяти збіжа і горобці не малиби що їсти. ~~Але~~ Друга справа, що горобці можуть їсти і булку, головно у тих агрономів і Львові, що видає нове село ~~містах. Та це вже міські горобці про які тут годі говорити.~~ Тому ми всі агрономи мусимо

~~Але вертаймо до теми. Данте був великий поет, все таки не був селянським поетом, бо~~ У ~~Римляне не хотіли~~ створити селянську партію. ~~У нас також~~ деякі інтелігенти ~~дивляться кривим оком, що ми хочемо сільської партії.~~ Бо ~~як~~ інтелігентам можна мати десять партій, то нас селян є більше і ~~ми~~ вони можуть ~~зложити~~ мати собі навіть 100 партій! ~~Отже...~~

БАБА:

Баба: Ну, а ви хто такий, ~~будете~~ накоржку?

Агроном: Агроном.

Баба: Ой... Акромон! Як акромон то непевна штука...

Агроном: Та що ви молодице!.. ~~Чому непевна?~~ Ми, агрономи, вчимо людей, як мають поступово господарити, щоби та земля видавала в десятеро стільки, що видає тепер.

Баба: Та що ви кажете, пане чку? На яку мару має видавати? Аби знов збіже потаніло! Який то рахунок?...

Агроном: Вже ми агрономи знаємо який рахунок. От дивіться у вас то що ~~квочка~~ курка сидить на яйцях, а на то є машина.

Баба: ~~А я би вам ніколи не вірила!~~ В мене квочка висиджує...

Агроном: Видите! А в большевиків яйця сидять на квочці...

Засвітила "ліхтарку" ←

Баба: Ой, не каріть! Ніхто не здурить!

Аґроном: Ціло, не здурить! А я здурив би, геть голову закрутив би. Така молодиця, аж охота збирає!

Баба: О каміть! Хто би знав що ви за один, може акурат багацько люди по відають і навіть в співанках стоїть, що такий може заворожити, та ще акромон, рахувати....

Аґроном: А ви знаєте співанки?

Баба: Та знаю.

Аґроном: А заспівайте. Може Мені придасть до аксесів.

Баба: Та низнаю ци возьму на той голос, але спробую...

Співає:

Ой піду я степом лугом,
де мій милий оре плугом

Аґроном: Найкращі плуги дістати можна в Центросоюзі - Львів - вул. Зіморовича.

Баба: Взяла йому фаску масла
на полуденок принесла

Аґроном: Масло з "Маслосоюза" з конюшинкою купуйти - вісім склепів у Львові.

Баба: Як наївся то напився
Сів на лежі та й розвався

Аґроном: На краще смаровило до обуви: паста Елегант левицької ф-ка - да с полиск і консерваує скіру!

Баба: А як з ним поговорила
то ліхтарку засвітила.

Аґроном: Ліхтарки й батерії "Даймон": світять ясно й горять довго!

Баба: Що каміть, то каміть, а ви таки планетник! Я би вам ніколи не вірила.

Аґроном: Ні, я голова "Просвіти" Галущинський і окаже потім що я хочу просвіщати народ.

Баба! А бодай вас! Що каріть, що каріть, а ви такий голова!

/Аґроном виходить/

ГАЛУЩИНСЬКИЙ

Галущинський: А що ви тут робите, мамусю?

Баба: Планетника здибала та ледви спекалася! Якби не ви то Бог знає що би вишлоби з того! А може й ви який планетник?

Галущинський: Ні, я голова "Просвіти". А який то планетник?

Баба: Акромон ніби то каже, але біда його знає. Торік був такого мах льойника то вість неділь посуха була...

Галущинський: На гроші?

В Оренштайна, в Оренштайна хата він

В Оренштайна, в Оренштайна фортка мала

А у мене, а у мене ні хатини

Лиш книжки і писанки

Він не оре, він не оре, він не сіє

А у нього, а у нього дозвілля

А у мене, а у мене серце мліє

Лиш в просвіті вітер віє.

Баба: Та де на гроші!На дощ!

Галущинський: Дивує мене матусю,що ви ще в якихсь планетників вірите. Певне "Життя і знання" не читаєте.От в чім біда.Просвіти,просвіти вам треба.

Баба: В нас є"Просвіти" та що з того!

Галущинський:А кооператива є?

Баба: Та є якась...

Галущинський:Дивно:"Просвіту" маєте і кооперативу і ще вірите в планетника!А що в "Просвіті" є?

Баба: Та є дві лави та либонь що стіл.Ага, правда є ще потрать...така геґби ваша.Але ні в кожусі і шапка тагі на бакир.Якось так дивненько се називає....

Галущинський:Може Шевченко?

Баба: Ага,ага:той,той...А ци то не ви будете?

Галущинський:Ні, я тільки є половою...

Баба: Та кождий з головою! Биз того не обійдеси - голова мусе бути!

Галущинський:Ну, а що є в корперативі?

Баба: Та повідають,що якась Манька...Ци я знаю...

Галущинський:Що за Манька?

Баба: Манька...

Галущинський: В склепі чи де!

Баба: Та в склепі.

Галущинський:То чоно ви її тримаєте.Возьміт іншого крамара!

Баба: Та крамар є і Манька є.І він ту Маньку наробив.В тім то ціла біда!...

Галущинський: Ага! То манко!...Вже розумію.

Баба:/на відхіднім/ А я вам повім:то й не пани так називають - манька ци ни манька, а як би ни крали тобі того ни було!

/ баба відходить/

Галущинський:Ох горе мені,горе і "Просвіта" є і народ не просвічений...~~Що значить народ?Народ,як народ,але баба...Так баба.~~ ~~А врешті яке мені діло до бабів.Не те"Нова Хата",Союз Українок~~ Ахванко жити на світі:

Співає:

~~У сусіда хата біла,у сусіда жінка мила~~

А у мене ні хатини ~~ані милої дівчини~~.

Сусід оре,сусід сіє,у сусіда зеленіє

А у мене серце мліє по "Просвіті"

Посол Олуцький

Олуцький:Го,го голубчику!Но я...Годі сумувати.Голою муру не розібєш а шкода,бо що варта "Просвіта" без голови?

Лущинський:Є Брик ~~то~~ МЕНЕ заступить.І так задовго чекає!...

Олуцький:Но я.Най почекає...Але журитись нема чого.

~~Співає~~:

Олуцький: Голово "Просвіти"чого зажурився
чи воли пристали,чи в дороги збився?

Лущинський: Ні воли пристали,ні з дороги збився
тільки зажурився,без долі лишився.

/зор співає рефрен/

Олуцький:Но я - пустяки.Що там доля:нема голій долі волі навіть у сто долі:.Як почуєш в ногах болі не поможуть нові волі,ще більше будуть мозолі...

Лущинський:Ви все той самий:поет!

Олуцький: Як випаде:поет і господар,політик і кооператор:все знаєте як в нас:усім мусиш бути!

Лущинський:Подивлюсь вас пане после Олуцький!...

Олуцький:Я не посол Луцький,я посол Стрийський,а посол Луцький то Зенон Пеленський...

Лущинський:Перший чи другий?

Олуцький:Одинокий :на цілу Волинь,Полісся,Підляшя і тд.

Лущинський: Питаю,чи перший Зеновій Пеленський,чи другий,бо їх є двох.

Олуцький:Но я...Не шкодить,може бути і трьох.

Лущинський:Ви мене не зрозуміли:говорю,що є лише двох Пеленських...

Олуцький:Вистарчить і двох! ПАНЕ ГОЛОВО...

Лущинський: Не в тому річ.Я беру справу принціпово - як є двох то може бути трьох.

Олуцький:Може бути! О тут вилазить оця ваша хороблива принціповість, за яку ми все покутуємо:бо нам дивного:де є двохь там може бути трьох і третій.Тут помиляєтесь пане голово!...

Лущинський: Не кажіть мені пане "голово".Кажіть пане руко,ногo,що за хочете,аби тільки не голово.Я вже маю досить того головства.

Олуцький:А чого даєте себе вибрати,як не почуваєтесь на силах!

Лущинський: Ах А ви почуваєтесь?

Олуцький:Я ще почуваюсь! І то на всі заставки!Треба про господарство - но я про господарство... Треба про політику:зофорт! Про по зію чи кооперацію вільно - як я будівничий

 8

Приміром про господарство:

Братя селяне! Важка скрута в нашім сільськім господарстві і нашім Сільськім Господарі. Тому тримаймося, братя селяне, бо біда буде як нас не стане!

Лущинський: Славно! Славно! Славно!

Олуцький: А тепер про політику:

Шановні панство! Хто визнається в нашій політиці, цей бачить наглядно, що вона розгортає перед нами широкі можливости і то у весь ріст: вширш і в поперек! А вслід за тим, що нам залишається? Хіба закінчити словами одного з наших відомих редакторів: "п і д с у м к и я с н і, щ о д а л ь ш е б у д е г о д і в і д г а д а т и...."

Лущинський: Прекрасно! Прекрасно! Прекрасно!

Олуцький: Про поезію то зайво вам знадувати, пане голово.

Лущинський: Ой не кажіть голово!

Олуцький: Пане президенти...

Лущинський: Так, так то вже краще...

Олуцький: Отож поезія вже від давна виходила в мене славно та від коли ~~зробили з неї~~ вона зійшла на варіяцію я махнув рукою і пішов в кооперацію. Думаю, що мав рацію!...

Лущинський: Мабуть що так.

Олуцький: Ну я ...Кооперація річ велика, це будучности музика.

Лущинський: Очевидно нема двох думок!

Олуцький: Отож послухайте про кооперацію:

Друзі кооператори! Як бачу вас то відживає серце хоре. Часу не гайте з низів починайте. Працюйте з вечора до ранка, щоб не було зловживань в місті, а на селі манка. Відтягивайте не взяли а лїпи і оставайте з кооперативним приватом.

Лущинський: Святе ваше слово. А я ще скажу, щоби не було дефіциту, бо потім годі ~~щось зробити, ані покинути ані лишити... Як намножуться клопоти то до життя нема охоти і годі дати раду - кінці не сходяться з переду ні з заду~~.

Олуцький: Но я треба ~~, аби віджилося і треба~~ не лиш собі дати раду але й другому: Я всім дай раду.

Співає:

Тече річка невеличка з вишневого саду
мене просять мене кличуть всюди на пораду
Гей-гей, гей-гей,
мене просять мене кличуть всюди на нараду

Поради же нам
носить Олуцький
як рідная мати
Ти замкнути нам
інтерес ти варвара
грати.

Лущинський:І мене також.

Луцький:Но и правильно!

Лущинський:Тільки не знати,що то з того вийде.

Луцький:Як не вийде то виїде.

Лущинський:Ну,а як ви думаєте?/шепчуть на ухо/.

Луцький: співає: Хотівби я і боюся

Хотівби я і боюся і тд.

С Т А Х С Л О Н І В:

Слонів: Слоні один з другим!Вже знову щось змовляєтесь,га?Ви думаєте, що ми вам позволимо - ми радикали,соціялісти і спеціялісти?Не ма,братку:не піде так гладко!...

Той хлопи радикальні,і ви всі слоні соціялісти! Кривду нам робить УНДО,я з тої хури в день не можу спати,в ночи їсти!То ццххихдахнадахна що ми більш з УНДО-ми до недавна,то тепер вже не ґильтує і що робит УНДО то нам не пасує бо як УНДО має проґрам такий ми ні почстку ні кінця не можнася допукати,то ми маємо такий,що ніхто не може нарікати:Починаємо всью наново,а проґрам наш:не робити всью безпроґрамово.І ми на злість УНДО-ви до другого інтернаціоналу приступили і з партії всіх дуків по розганяли.Лишилися один каменичник і три дідичі,але скоро підут і тоті.І так за якийсь час в партії лишиться тільки я- Стахів і трохи Навроцький,аж тоді не буде в партії ні зради,ні інших гонків - кльощків.

Співає:

Ми радикали /але,але/

свій розум мали/але,але/

і носа свого туди не пхали/але,але/(2)

щоби в слушний час,другий для нас

з вогню каштани повитягали/але,але/(2)

а ми будемо критикувати

на ввесь світ кричати/го,го,го -ооо!/

Але ви собі до серця не беріть і дальше робіть.Слава не поляже лиш тихо - ша! Нікому не кажіть - послухайте ради Слоня,бо так вам не порадить навіть ваша Ундона.

Ф Р А Й Т Е Р П Е Л Е Н К А

Пеленка:Донер ветер сакра фікс! Герштельт! А що ви тут один з другим робите?Навіть не замельдувалися.Га? Хто вам позволив,сапер льот

цум кукук нох аннималь! Гапт ахт!Нідер! Ауф! Рут - спочинь хлапе і видихайся! Дам я вам школу - сакра фікс мокра:гапт ахт! А тепер всі як на команду слухайте і підтягайте:

Співає:

Пятнайцять років як я мав
то вже пером писати знав
і в каламар його мачав
і все писав,писав,писав.
Так писав,так,писав,так писав,
я все писав,все писав,так писав
так писав,так писав,так писав,
бо вже писати знав.
І як трошки я вже підріс
не пішла наука в ліс
ще краще писати підучився
і політиком зробився
так писав,так писав і тд.
А як добре научився
фрайтера ранґи дослужився
добре спав і добре їм
та приказую усім.
Так писав,так писав і тд.

Добра була!Спочинь...А тепер хлопці звіт:може хто що потребує?

Лущинський: Прошу послушно- я мушу зробити аусбляйбен...

Пеленка: Можна троха витримати!

Олуцький:Прошу послушно:мене болять нерви...

Пеленка:Як болять нерви то підеш до резерви!

Слонів:Мене,прошу слухняно,голова болить і робиться пляно.

Пеленка: Нема ніц пляно! Скінчилися маркерації і препінації! Слухайте як приказую,бо фрайтер як Бог.Хто фрайтра не боїться,той ще страху наїється.Гапт ахт!Рехтс ум! Мір нах - дірекціон просто неба віков: м а р ш !

/ музика грає марша./

Донцов – Лоцкий
Божирович – Бойцов
Гуданецкий – Бедный
Голубець – [illegible]
Юрга – [illegible]
[illegible] – Лоцкий

А К Т II.

Д О Н Ц О В

Дон Цов: співає: Сам роблю все, сам все знаю
критукую і справляю- сам
Сам теорії складаю
сам все пишу - сам читаю - сам.

Шановні збори! Український фашізм складається з проводу і маси. Провід це реґулятор волевих і телячих імпульсів мас і ним цебто проводом, є евентуально я - Донцов, а маси це ~~елемент~~ інертна товпа, якої представником є ви, цебто мешканець Академічного дому.

Студент: І Бриґідок...

Дон Цов: Український фашіст в первой мері мусить знати і вглибитися в катехізм українського фашізма.

Студент: Знаменито пане доктор! Перша кляса.

Дон Цов: А ви чи знаєте катехізм/у/ українського фашізма?

Студент: Я знаю, а ви чи знаєте!

Дон Цов: Мені не обовязано є знати! Я теоретик! Отже питаю

Студент: Але все ж таки практика ліпша, ану я вас перепитаю на головніші засади.

Дон Цов: Звольте! Це в сам раз я хотів вас перепитати.

Студент: Но хаі буде і так.

Дон Цов: Одже питаю: чий ти сину?

Студент: Я син Риму.

Дон Цов: Що їш рано?

Студент: Макароні.

Дон Цов: Хто твій ворог?

Студент: Всі червоні.

Дон Цов: Чим вбиваєш?

Студент: Королями.

Дон Цов: Як підходиш?

Студент: З під треф дами.

Дон Цов: А відміняйте слово: Рим.

Студент: Хто, що - Рим; чий/, чия, чиє - реммі; ...А ви ~~гадаєте~~ ГРАЕТЕ реммі пане доктор?

Дон Цов: Ні ~~не навчився~~. а граю тілько лабета - і часом дурака - себто відка

Студент: То шкода.

Дон Цов:А тепер дещо з літератури, повинен вміти писати поезії.А ви вмісте?

Студент:Я вмію,а ви?

Дон Цов:Цеж мене тне торкається.Як теоретик!

Студент:То добре,зарецитую одну свою поезію

Ржать бистрі коні
Макарені!
і - гу,гу,гу
Бий,ріж,рубай
щоб всюдт кров,кров,кров
по кров!
Стогне земля...

Дон Цов:Що стогне?Фашістом не вільно стогнати.

Студент:Не вільно? А в крайних випадках?

Дон Цов: У фашістів не сміє бути ніяких випадків. Ну а тепер скажіть мені,що ви зробити для фашізму,як скінчите студії?

Студент: Піду на посаду і запишуся до УНДО-а або Католицького Союзу.

Дон Цов:Так гаразд.І бийте свіх,хто проти фашізму.Панялі!

Студент:Як бити то бити!Ну ,ходім бити...

Дон Цов:Ви самі йдіть я тельки теоретик.

Студент:Та як я піду без проводу?

Дон Цов:Ну,то евентуально ходім оба,урра!

Студент:Гура!

/Студент іде в один бік Дон Цов у другий./

БОДНАР РОВИЧ

Рович: Ви куди так розмахалися?

Дон Цов:Бити ворогів!

Рович: То я ваш ворог?

Дон Цов: Хто не зі мною той проти мене!

Рович: Як ви сміете говорити так до свого бувшого учителя?

Дон Цов:А як ви можете ставати на дорозі своєму бувшому учителеві?
Раджу вам не поучитись - бо без науки звязані кр ному руки.

Дон Цов співає: Тихо сиди,в перед не рвись
книжку бери і пильно учись.
Бо без науки звязані руки
нема політики без муки.

Фовач: У анархія! Яку ви мірите в своїм Віснику!

Дон Цов: А що значить анархія — скажіть, будь ласка, як такі мудрі!

Фовач: Це так само як примірам: (Олігархія) стархія, чі ієрархія і т. д. залежить як хто розуміє: інакше розуміє Львів інакше Станиславів... Загалом ми народ зрозвинений індивідуалізмом...

Дон Цов: (Ну добре!) А що значить індивідуалізм?

Фовач: Це залежить також як хто розуміє. Загалом поняття „індивідуалізм", „індивідуум" це річ згляд[illegible]. Наприклад: Позичить вам хтось гроші або дасть посаду — то є: індивідуальність, скаже вам хтось правду в очі або наговорить дурниць то є індивідуум... То так само: як хтось з вкраде богато то є зловживання, а як мало то мало... Звичайна гра слів.

Рович співає: Бо Тепер такий настав вже час
що кодний є політик у нас
Тож не дивуйтесь любі панство
що завелось в нас політиканство.

Дон Цов: Ви все знаєте без мене? Ах так, тоді скажіть, що значить слово "ресорджемента".

Рович: Ресорцименто?

Дон Цов: Але ж ресорджементо.

Рович: Що я й так говорю. Бо це залежить як хто вимовляє. Анґлік вимовляє інакше, Француз інакше, інакше ви, а інакше я. Одже ресорцименто це значить... Но зараз поясню: мене приміром минулого року Зив порівнав з Мусолінім, і я сам те знаю, що я з виду подібний до Наполеона...

Дон Цов: Але ж не вілбігайте від теми.

Рович: Ага! Ресорцименто це слово... яке найдемо в словарі чужих слів а воно значить - зараз Вам поясню річ мається подібно, як з літературою, бо в нас в літературі є повний застій, а то походить від слова застоятися, ну а на стоячи писати хочаби статі знаєте як не вигідно!

Дон Цов: Знову плутаєте... Навпаки

Рович: Навпаки! Це так само, як моє відношення до Укр. А УНДО, як вам вже відомо є така партія. А партія це є гурт людей, але ви в тих справах не визнаєтесь, ви ляік.

Дон Цов: Я ляік? А що значить: ляік? кажіть як знаєте?

Рович: То є такий, що не розуміє того, що говорить...

Дон Цов: То якраз ви! - не розумієте, що говорите і що пишете!

Рович: Не розумію, бо не маю [illegible] чужих слів.

Дон Цов: Ви мені словарем чужих слів не тикайте, бо як вас тикну, то вас своїм публіцистичним пером знищу.

Рович: А я вас редакційними ножицями підну на кавалки ось маєте...

Дон Цов: Ой рятуйте, розтяв мене на дві половини - я гину!

Рович: Лікаря дайте! Лікаря !!! Ай ай ай ай...

Др. Ц А Й Л Я С Ь

Др. Цайлясь: Тихо ша... страху нема
Я маю тут апарат Цайляся
Чи живий, чи вмердий -
Шах, мах, трах - буде цілий.

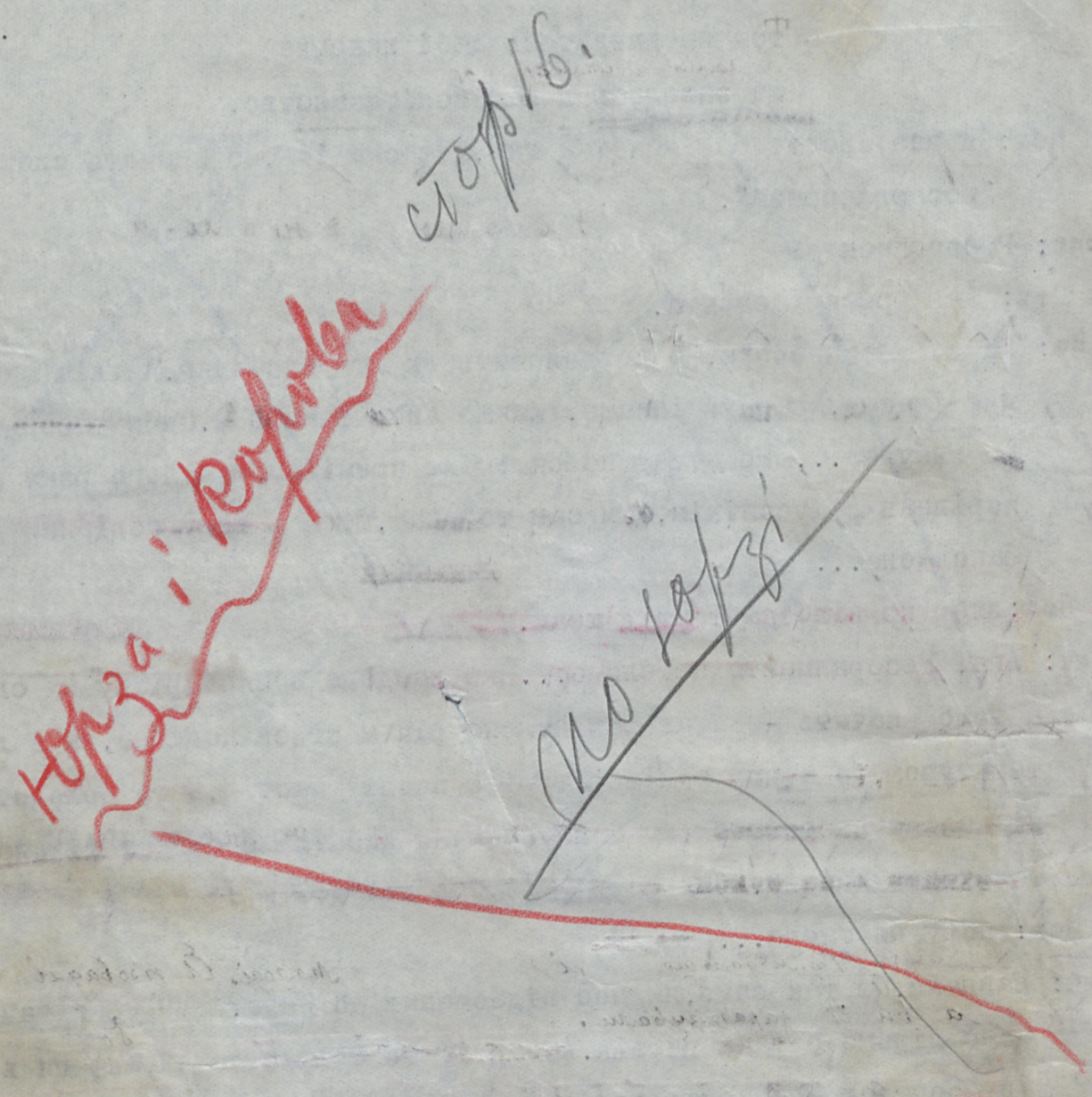
стор 16.
проза і поезія
по горі

 14

Рович: Ой буде цілий, учитель мій
з вас ґеніяльший чародій
а я яй, а я яй, ~~скоріш, скоріш~~
скоріш, ~~скоріш~~ учителю вставай.

Др.Цайляйс: /зачаровує апаратом/: Ой біда не встає
і що з ним є, і що з ним є

Рович: А я яй, а я яй
Прийшов ~~йому~~ мабуть ~~маєть~~ вже ~~вже~~ край.

Др. Нецайляйс: А ви знахорі, чародійники, ворожбитники і голопатники - що тут наворожили?

Рович: Учителя розтяв на двоє, ой горе моє. /плаче/ ~~Ратуйте ви певно поможете.~~ ~~/хихиче/~~

~~Др. Нецайляйс: А звідки ви знаєте, що я пomожу?~~

~~Рович: Бо ви є наш український дядек.~~

Др.Нецайляйс: Що йому є?

Др.Цайляйс. Впав і не встає.

Др.Нецайляйс: Пощо такі дурниці казати, як я вам тут дам, то всі будете тікати / бє буком/ а! а! а!/ всі тікають, а на кінці ~~доцєв співає~~.

~~Доц.Цов~~: співає: Не треба штук, не треба мук
Нецайляс. для наших є найліпший бук
Найліпший лік для нас то бук

ПОЕТ І ҐІМНАЗИСТКА

по Юрзі

Ґімназистка: Так гарно скрізь, ах Боже!...

Поет: Коли і де?

Ґімназистка: Тепер на світі.

Поет: Вам тільки так здається: однаково ~~все~~ в зимі і в літі.

Ґімназистка: Весна... Ах, як я люблю весну. Так чудесно!

Поет: Залежить, як, коли, і з ким.

Ґімназистка: Дивіться: серпанком лягає наче дим вечірня мла, а довкола тьма і зорі там у горі тремтять так зворушливо...

Поет: Ніяке диво: на те вони і зорі, щоб тремтіли. Щож більше їм робити!

Ґімназистка: Кому?

Поет: Та зорям... чи мають може в редакції клопоти? Чи робить їм хтось спотикання, так як мені мої сердешні приятелі, що пишуть критики парниві в ділі. Інакше зорям: вони щасливі, не потребують навіть і гроша по

людях позичати;можуть тремтіти,танцювати - що захочуть!

Ґімназистка: А ви танцюєте також...

Поет: Егеж.Танґо і фокстрота.До танцю в мене все охота.

Ґімназистка:Дивно!Ви такий великий фільозоф,а любите танець.

Поет: Но, так,крім поетичних і ліричних строф я студію Ніцшого.

Ґімназистка.Нічого не студіюєте?Ага ви вже скінчили,а я й не знала...

Поет: Ніцшого,кажу,студіюю.

Ґімназистка:А я знаю,що тільки по "не" приходить другий відмінок. Має бути нічого не студію а студію щось.Як не вірите спитайте Рудницького з "Діла".

Поет: Рудницький сидить от так зараз коло мене,але від коли написав критику на мою повість,то я не люблю з ним говорити.

Ґімназистка:А я, граматику добре знаю: на останній конференції мала дуже добре.

Поет: То не є ніяка граматика,лиш фільозофія,а фільозофія не велика річ,незглублена як ніч,і не раджу вам углублюватись до її нутра, бо там проблєм є тьма!

Ґімназистка:Що там проблєми!Граматика і математика:весна,ах весна, яка то краса.Співає:

Що там граматика,що математика,
як ~~до кохання~~ в серці о мене туга,
хочу я кохатися,хочу цілуватися
серце проймає жага.
Що там граматика,що математика
вчитись не буду вже я,
хочу я шаліти з кохання пліти
дайте скорійш Бабія.

Поет: То я! Я пані!- той про котрого співаєте...

Ґімназистка:Ви ?!...Ох,ах,ох!/мліє/

Поет: Заспокійтесь! Сідайте поговоримо...

Ґімназистка: Я можу вийти за вас зараз заміж і то негайно!

Поет: Ні, ви мене не зрозуміли.Подумайте - вим не знаєте,що то подружжа.

Ґімназистка: Я все вже знаю!

Поет: То мало знаєте.А де помешкання?Найменше 200 долярів відступного!...

Ґімназистка: А не можна без відступного?

Поет: Не можна, тому я відразу відступаю.

Ґімназистка: Ах, не відступайте, благаю.

Поет: Ну, добре...

Ґімназистка: А як ви дивитесь загалом на кохання?

Поет: Так як бачите...

Ґімназистка: А саме?

Поет: Поезія, мистецтво, філософія! Кохання для кохання! Шукаю людини і настрою,..

Ґімназистка: Добре, але я мушу спати маю.

Поет: Це зайве. На віщо - звичайна дрібниця і не годиться...

співає: Це тка дрібниця, що краще не питати.
Звичайна небелиця і легко відгадати
кохання - що кохання, одно звичайне слово,
що декому зашкодить, а декому здорово.
Кохання ідеальне так зване платонічне
богате на зітхання, коротке і не вічне
кохання випадкове, таємне, принадне
найбільше приманливе, тому що є вигідне.

Ґімназистка: Але у вас і голосок, як у соловейка.

Поет: А вогонь аж жаром проймає!

Ґімназистка: Не знаєте, що нині грають в кіні.?

Поет: І не музикальний, а кіна літом не люблю дуже- здоровля бачите не служить: краще як Руссо під небом на природі, воно тепер і за кордоном в моді. І любо душа знімається в простори, знову оживає серце хоре. Філософія життя це існування без пуття, це тайна віч ного хотіння: жить, творить, кохать, бо потім прийде отупіння.

співає: І пупінням весняних рок,
у друге цвисти вже не мож
як промене весняна дрок
пізно пропало!
Тому, як чуєш в серці жар,
як тужно ллється танґа чар
то користай з життя примар
бо їх так мало.

Дует: Прогуляєм ніч до ранку
випєм щастя до сотанку,
а на білому світанку

Скажу словечко тобі
що до віку ти вже моя, моя, моя.
прогуляєм ніч до ранку
щоб забулись смутки дні.

ВІДОМИЙ КРИТИК

Критик: То ви лірик! Дачите я знав, що ви лірик і нащо вам писати повісти! То зараз пізнати, що ви лірик, а не епік. Не епік, не епік, не епік. Усе виходить тоді у вас бліде і хоре...

Гі назистка: Ви чули наші розговори?

Критик: Не кажеться розговори, а "балачки". Чуєте б а л а ч к и ! З которої ви клясн? Як називаєтесь? Балачки, а не розговори!!!

Гімназистка: Ах змилуйтесь я вас прошу благаю!

Поет: Вибачте, але то рації не має! Чи нам не можна тут стояти і розмовляти?

Критик: Навпаки: це не мішає справі а навіть і забаві. А лиш одну вимогу маю "балачки" а не "розговори"... Цього не подарую і запамятаю.

Поет: Це не слушно?

Критик: Як?

Поет: Не слушно!

Критик: Польонізм, польонізм! Має бути: не с п р а в е д л и в о, не с т і й н о.

Поет: Ви завсігди чіпаєтесь.

Критик: Як ви сказали? Завсігди чи завсіди?

Поет: Завсігди!

Критик: Завсіди.

Поет: Завсігди.

Критик: Завсіди.

Поет: Завсігди.

Критик: Завсіди. /бійка/

Гімназистка: Води, води, води ди ! Ах рятуйте!!!

/поет і гімназистка втікають/

КТИТОР, КОРОВА і ВРСА МУР.А.

Ктитор: О що вам йде?

Критик: Що значить йде, хто йде, як йде. Має бути: В чому річ! В чому річ! Були?

Ктитор: Ви мене не вчіть, я ще з малку говорити навчився. Правда Мурко?

~~Юрза: Правда!~~

~~Ктитор: Навчився в малку чи не навчився?~~

~~Юрза: Навчився!~~

Юрза: ~~Ктитор: 20,000 накладу маю й ґазети~~ Я Сор Катпій, редактор Коровячої Газети,що мені такі учені і поети!

Критик:(Будимацький критик) А я в "Діла" як схочу знищу вас з коровами і читачами,так що й не поможуть гроші і реклями. А ви знаєте, що я все наше нищим владам

Юрза: ~~Ктитор: От краще зробімо пакт:я молодік від інтересу і не люблю довгих процесів.~~ Знаєте я. Скажу вам дві слові:замість мене вчити навчіть мою корову,а я кошти покрию і заплачу здорово.

Критик: Ви божевільні?Корову вчити мови?

Юрза: ~~Ктитор:~~ Вибачте не знаєте моєї корови.Це талан!Це не бувала штука,її в голову полізе і наука!

Критик: Сіль,ву пле месіє,сине пасе

Ктитор: Як не пасе!Пасе й молоко дає!

Критик: А чого вона так хвостом махає?

Ктитор: Літиться!

Критик: Не кажеться літиться,а літнискує,або на літниску, на пляжі. Я не можу слухати такої мови!Як кажемо:днює,ночує,зимує,то має бути і літнискує.

Ктитор: Ви не розумієте,що то значить.

Критик: Я не розумію?Я... не розум зу-мі-ю ?!

Ктитор: А не розумієте,бо то значить,якби то вам пояснити...Ну - карнавал,корзо,дансінґ.

Критик: Не говоріть дурниць! Корови на дансінґ не ходять,Ви з мене не робіть варята я не позволю...

Ктитор: Що не позволите?!

Критик: Не позволю - це глупі жарти і з вами балакати не варта.

Ктитор: Мовчіть!

Критик: Не буду! Я вам покажу!

Ктитор: Ви мені?Геть з відси,геть! /бійка/ ~~Кра! Бондарович!~~ Гей люди! Тримайте мене,бо він мене забє!Корово! Дай йому добре шкялу за мене і за цю крамолу.

/корова бере на роги критика і викидає за сцену/

РЕДАКТОР Г. ЛУБЕЦЬ, ~~КТИТОР~~,КОРОВА,ЮРЗА МУРЗА

Лубець: Цікава корова.Дійсно цікава.

Ктитор: Ще й як!В цілім краю йде про неї слава.А навіть на Поліссю, навіть на Волині знають вже про неї нині.

Лубець: Я бачите на корову дивлюсь своїм оком: так сказатиби краще з мистецького боку.

Юрза: Ясно! Інакше годі тут дивитись, в такій корові можна залюбитись! Це штука гарна мудра і практична - якби (НЕ) її брати навіть поетично.

Ктитор: А що за хвіст, який довжесний! - і тоненькі роги... Ви здається аматор: дивіться на ноги!

Лубець: Гарні, нема що казати; колись до бестями я захоплювався такими ногами, а тепер...

Юрза: Так, розумію! - Мабуть надійло! А все мода наробила - скажу в чім тут діло: як сукні прикоротили так привикли очі, що тепер хоч найгарніші дивитись не хочу.

Ктитор: А вгадайте, що за раса? Назва її "Краса", а питись можете красою більше, як в Атляса.

Лубець: А чому не у Говерлі, Фукса або Ввовка - ходіть могорич запємо, щоб жила коровка.

Ктитор: До Відродження на лежу.

Лубець: Ви чи та корова?

Ктитор: Я! Я Вона лиш не водицю, коб була здорова!

Лубець: Вода такої не повводить. Дайте їй "Чорчанки" буде молока давати нараз зо три збанки.

Ктитор: Ой боюся, бо чував вже, що сталось з биками: як напилися "девятки" рвались до бестями. Небезпечно! І ви не пийте; не всидите в хаті і не зможете писати політичні статті.

Лубець: І не хочу. Пощо мені! На тім загумінку не політика всякий робить вам нагінку. Лиш мистецтво моє діло, в нім працюю сміло, хоч признаюся вам щиро, що найдільші шанси мають в мене-циганські романси.

Юрза: Ой романси! Не згадуйте, не кажіть, бо в мене в серці дивна гніть До нині ще огонь не втих від них. Якась крійливи наплива Хмарка, гейби на вид за кострічкове долярка. Хотілосьби думать про літо і весну, про рай надземський і красу... Напишіть мені романс про мою корову, долярами плачу

~~Ктитор: Про Красу! Мою Красу? Прошу жду, тут повно шанс: долярами плачу напишіть романс!~~

~~Юрза: Про Красу, про корову - романс?~~

Лубець: Добре я напишу.

~~Юрза: І я!~~

Ктитор:Ну,гараздпишіть разом,буде притьмом!

Лубець:Нащо писати!Я відразу заспіваю:давайте-починаєм:

співає: Казала корова прийди,прийди
казала небога щось дам,щось дам
приїшов понеділок пішла на ярінок
нема,нема корови дома.
Казала корова прийди,прийди
казала небога я сира дам
приїшов у середу пішла між череду
нема,нема корови дома.
Казала корова прийди,прийди
казала небога я масла дам
приїшов у суботу не мала охоти
нема,нема корови дома.
Казала корова прийди,прийди
казала небога прийди щось дам
приїшов у неділю...
/вже була дома!.../

Всі: Ха!ха!ха!

Ктитор:Панове,ви жарти робите!Це ніякий романс!Таких поезій в мене в редакції цілі гори.

Лубець:Як ні,то ні!Я маю одного композитора,він згармонізує переробить на танго,або на фокса і ніде як шляґер.Врешті ви мені не крутіть юра,бо я не ваш редактор - кажіть в чім річ і справа готова.

Ктитор:Добре,нехай буде й так.Ви маєте написати статю:але статю!Без крученьків і заковик ів - просто і ясно!Так і так...з нашої скрути,з нашого духового занепаду,може нас врятувати тільки добра молочна корова...На що я маю вам богато казати:стаття боєва,рішуча!Киньте зов:всі до коров! На молочний фронт...Покличте на допомогу своїх муз,а вдячні будемо вам і Маслосоюз!

Лубець:Не можу так з рукава писати,мусити пояснення дати...

Ктитор:Прошу...Це як бачите - корова:складається з кількох частин та буває усякої масти і всякий буває в неї ріст:тут починається - голова,а там кінчиться - хвіст.Запишіть!

Лубець:Ні я так запамятаю,здорову память маю.

Ктитор:То добре.Слухайте далі:головою вона в перед холить а хвостом

на всі боки водить,рогами тримає рівновагу,пащекою гасить спрагу.Та найважливіше у дєлі:- Ось де цей секрет про який не знає гавіть псет;там джерело усіх її прикмет!...

Лубець:А я купивби,тую корову для"Неділі" вже всі гроші маю -браку мені ще 5.-зол.Позичте мені 5.-зол.

Ктитор: Нема дурних.

Лубець:Ага,отож в доліщних кондиґнаціях,тієї ґотицького стилю корови є всякі надбудови як бувае звичайно у всіх поверхових:барокових,рококових і ренесансових.Роги,хвіст і уха - це лише прикраса.Вже знаю!Добра була!Ходім до Атляса...

Ктитор:Ні братку,там не піду! Краще Лісерова:вигідніше,зручніше і кухня здорова.Я тримаюсь панове тільки все одного:Свійд до свого!

Юрза: А ну гайда! В дорогу...

/Юрза і Лубінь сідають на корову Ктитор поганяє/

Х о р :

Тореадори ти моя корова
тореадор,тореадор -
коби все вона була мені здорова
корова моя
моя корова та,
корова та,
моя коровиця.

Лісадов
Київ

Пост і Шаова стор 13.

Стор. 13

А К Т III.

Дон Х У А Н і МАДОННА С І Л Ь В І Я

Дон:Реверанс,мадонно Сільвіє!Ви кудою?

Мадонна:~~Куди~~ О"мерсі бієн" - до зір ~~святих~~ що світяться на сході.

Дон:І я також.Це бачите у моді!...

Мадонна:Нові шляхи там стеляться свіжно...

Дон:І любо так і мрійно.І но...

Мадонна:Що іно?...

Дон: Усе те саме!Не змінена програма...Стає аж скучно.

Мадонна:Знаю!Змінити любите усе,тому не зручно...

Дон:Ах так! Хотівби перемін:усі зусилля мої привязувать до партії од ної досадно,стидно!Я зміни люблю - горю,займаюся полумям незбаг нутим у мене зміни мусять бути! Інакше трачу це горіння - бур хливе серце кидаю тавпі під ноги і мій розмах - це жах!...

Мадонна:Боюся,любий дон Хуане,що з вас нічопо не остане.Ще й до мети готові не дійти.

Дон:До мети,або нової зорі!...Були такі,що вже туди дійшли.Приятелі давніші мої - ви мабуть їх не знали.Людина наче той пісок у мо рі:як порошина - куди повіє вітер , понесе...

Мадонна:Не кожного і не все.Та бачу,що у вас якісь "вельтшмерцен", як в пережитого маркіза...

Дон:Ні,Сільвійо- скоріш грошева криза!

Мадона:Ах цитьте,не кажіть! Такий то з вас поет!...

Дон: Я в ~~сім~~ не крився.Хай знає світ,це не скрет...Але послухайте - ось грають менует...Будь ласка може затанцюєм?

Мадонна:Одно мене дивує:чом саме в вас така тяга до тих звичаїв,форм аристократичних:"мадонна Сільвіє, дон Хуан" це не етично...

Дон: Я знаю і може не практично та пролетарська ця культура якась не поетична:бетон,залізо,димарі і все оті пролетарі...

Мадона:А пятилітка?

Дон: Що за неї /щастя,що ніхто не чує/ неволя, Сільвіє - пахлива кліт- ка де люди мучаться і ніч і день - усе голодне без сподень!

Мадонна:Та прийде день...

Дон: Чи один! А тимчасом "вівіва ля віта" лиш доля пан і квіта!

Мадонна:Ах цить!Досить ...Танцюємо!...

Дон:Життя це справжня маскарада! Це танок:- у невідоме скок!

онна:На конячім крові зрада.

:Там мадонно,Сільвіє,не врятуєшся від згуби - від вітру падають і радикальні дуби...

ЗАЛІЗЯК ГАБСБУРСЬКИЙ,академік ІКРИЛО,св.ІЛАРІОН

Залізяк:Ов що за стріча,милий паке,лицарський дон Хуане!Час пятиліт ки,Дніпрельстану,бачу панам співаєте пеани...

Дон:Звідкіля взявся в вас такий моралізатор: - чи може знов,який но вий диктатор?Хто ви такий?...

Залізяк:Блудний лицар.Шукаю все пригоди...

Дон:Шкода,що вже минувся цар,булаб нагода...

Залізяк:А щож то цар? Поганє може було за царату?Чи не давали людім плати?

Дон:Не більшу як тепер?

Залізяк:Тепер дають лиш вибранним панам:почесним пролетарам!

Дон: Ви до кого звертаєте не слово?

Залізяк:От так на здогад буряків...Зажартував,вибачте здорово...

Дон:Чи жарти ці ще давні вашІ Петербурґські,чи вже нові цісарські і Габсбурські?Та тямте,що прийдеться ще вам здати справу -на свідка кличу Сільвію - я не позволю на таку забаву!

Залізяк:Ну щож...Підемо може на двобій? Будь ласка:я готов і розіпнан до тес мій! За Сільвію за її красу я вас на шницель посічу,на штуки рознесу.

Сільвія:Одна хвидинка...Вспомніть лицаре з над синього Дунаю,я тут ріжаю:це мій коханець і його вибіраю.О ревуар! Бон суар:пращаю!.

Залізяк:Цум відервеген у Відні на Рінґу,або в Лабяниці на дансінґу.

/Сільвія і дон Хуан відходять/

Залізяк:А тепер треба коняці дати відітхнути...Що правда це не кінь а так собі осел,чи мул,але шляхотна раса:на ньому у Відні їздив Габібула.І Кемаль-паша бачив його з близька,та дивувавсь, що то за конисько. Також і Людендорф,Ґальґочі,Ворошилоф - ка зали:от тобі кобила! А Муссоліні,мій приятель загальновідомий коней аматор,аж ахнув:от такого то осла - сказав- хотівб я ма ти...

~ Ікрило ~

ило:Відаю вас,громадянине,Залізяку! Ви знову тут забрили?А де взя ли тісї то кобили.

Зал:як:То ще маленький спадок по Габсбургах,який мені лишили...

:Це осел?

Зал:як:Ні,це мабуть мул,а може й кінь....

Ікрило: А давно ви вже не були в нас.

Залізяк: Так довгий час тут не бував, занять богато мав.

Ікрило: Що? - може знов революцію робите якусь?

Залізяк: Роблю, але яку і де то сам не знаю...

Ікрило: Я навіть не питаю, лиш подивляю вас: Ех ви мистець в тім ділі!

Залізяк: Но так. Відомі всім діла мої відважні, сміліші...За Австрії колись я натрудився, богато наробився. А знаєте хто розвалив Росію?

Ікрило: Ні, не знаю.

Залізяк: То я!

Ікрило: Бодайже вас! На що ІІ звалили! Шкода було такої сили! Але цікаво знати - як ви це зробили?

Залізяк: Звичайно, штукою:...Я бачите мільонами відозви друкував і з Відня на Дунай пускав. Вони водою в діл аж на Чорне море запливали, а що липкі були то там до берегів відразу прилипали. Тоді баби, що на Україні біля прали, відозви підіймали, по селах роздавали і села повставали...

Ікрило: Геніяльна штука! От що значить революційний досвід і наука. Де то нам! Стара в нас буржуазна школа - кожна думка наша квола! Ну, ну і що далі?

Залізяк: А далі як народ начитався тих проклямацій не треба було більше аґітацій: в памятнім 1917 році бухнула революція усюда, аж за дивувався світ і люди.

Ікрило: Ви геніяльний! Геніяльний! Революція бухнула...

Залізяк. І бухнула! Що бухнула то бухнула! Але то не кінець: цяхняхня Я ще втяв одну штуку, та не вдалася, бо Німцям буда не на руку.

Ікрило: Кажіть, кажіть - страшенно я цікавий знати...

Залізяк: Раз вийшов я над море...Ну скажім, - над море з хати аж дивлюсь підводній лодки! - Лежать собі при березі як пацюки. Я не гайно плян вже склав, - щоб чим боршій залізти в середину і по під море за подину заплисти аж на Крим, як в дим. А там в ночі, як Москалі не будуть знати на беріг вилізти і повстання почати. Та не вдалось!...

Ікрило: Сталося щось? Певно брати Йосиф цісар не вподобався, або підводний човен розмокнився?...

Залізяк: Та дем там! Підводні човна ідеальні, вони тим славні, що непереможальні, та вийшла інша перешкода.

Ікрило:Дощ або непогода...

Залізяк:І то ні.Але на лихо Німці якраз тоді під Скагераком з Англійцями бій мали лотки потребували тай забрали...

Ікрило:А вам за те десь медаль дали?

Залізяк:Не дали але обіцяли...

Ікрило:Шкода! Може придатись і годі відрікатись! А дяк тепер змірялсте, бо бачу осел стоїть на поготівлі...

Залізяк:Осел?...Як сміете таке казати його повагу зневажати!Це не осел,а перебець! Іще який:мудрець! - такого в нас і не знайдете нехай сховаються ~~[illegible]~~ (всі посли) учені і поети!

Ікрило:О,це вже за богато!Рахуйтесь зі словами,як не рахуєтеся з нами Дурак осел ваш ординарний!

Залізяк:Як посміли таке говорити?! За кару муситє його - академіком зробити!

Ікрило: Академіком?...Осла,з клапцястими ухами?...Скандал!Я більше не говорю з вами!

Залізяк:Громадянине!Це не шутки,я роблю вас уважним тутки:кажіть так чи ні!

Ікрило:Ні,ні,ні,ні!

Залізяк:То побачимо! /виходить на хвилину залишаючи осла/

Ікрило:Ой,ой,ой!

Св. І Л Я Р І О Н

Іларіон:А ви чого такі сумні достойний господине?

Ікрило:Журба така,що мало не загину:отсей вічний революціонер і мандрівець завзятий каже мені осла академіком номінувати...

Іларіон:Ов плохос діло!Цем сором цей казати...

/ З а л і з я к в х о д и т ь з р е в о л ь в е р о м в б о л ь ш е в и ц ь к і й ш а п ц і /

Залізяк:А тепер кажіть:так чи ні?Як ні,то попращайте світ.Лиш без ніяких балачок:ще слухаю момент,один часок!

Ікрило:Ну а ви:як думаєте,любезний Іларіоне?

Іларіон:Та що тут думати.Як така виникла пропозиція,то зайва всяка опозиція!

Ікрило:Певно,певно.Хто ще тут сумнів може мати,щоб титулу йому не дати!Великі поклав кандидат заслуги для пролетаріяту;чи можна з ким його рівнятн?Ни не носив на собі тягарів?Чи не зносив найбільших трудів?Словом, - правдивий трудовик,~~це знаєть~~

це знають всюди.Осел...та що осел: - мул...а не осел....У праці ~~він~~ закасує він усіх працівників із міст та сел.

Іляріон:Правильно!правильно?правильно?

Ікрило:~~Хоч~~ Впертий що правда він і в голові має деякі блуди...Та хто зх нас без гріха?Що голова, ми дипльом дасмо за труди!Належиться йому всі признаємо одноґлідно.

Іляріон:Не силувано і свобідно!..

Ікрило:/до осла/: Тож приймітъ сердечні ґратуляції:вийшли чесно і по бідно...~~Тож~~ притім позвольте, достойний кандидати отсе відзначення з почестю вам надати.

Іляріон:Дати,дати,дати...

Ікрило:Тож починаєм!

Іляріон:Починаєм...

Ікрило:Ви,чи я?

Іляріон:Обидва...

"Нос ректор ет деканус - факультатіс,пролетаріятіс - вос,ослум,сев мулам,академіце проптер туа діліґен ція ет інтеліґенція,нам пертатіс кавза,номінамус...

І Х о р:співає :"ґ а в д е а м у с "

Ікрило: Слава!слава!слаааа!

Іляріон:Слава!слава! сяяа-а-а-а-ава!

Ікрило:
Іляріон: співають: А славу має власть
як обіцяє,що дасть:
байдуже яка вона
аби лише була.
Так марш вперед тікаймо геть
червоні гусари На ковбасу
і на ікру не крутім ґітари...

/І к р и л о і З а л і з я в і д у, І а д я т ь на о с л і/

Іляріон:А мене залишаєте?

Ікрило:За кару,щоб кожного року не міняв фронту на всі боки.

Залізяк:Сідайх на горову, і в слушний час догоним нас!

/В і д І х а л и/

Іляріон:Хай їдуть в свою путь,а я скористаю з доброї нагоди і речу словесо до вас,це вам не зашкодить.

Ґ а с п а д е! Честь більшає жні прижала здесь,сяце

тутки

и нарешасмо тутаа до вас глаголати із вертепної будни. Попал я в оную не нароком, аки в консулат совітський перед роком. Но как покорное теля, що дві корови ссе, так до святої Москви і св. Юра тягнут мене все. Собственно говоря я пришедл семь здесь в цілях наукових, а не політичних, як бивають розмови. Услиша именно, що Юрза Мурза іміст короку, я пришедл персонально її у музей забрати, щоб усім показати: смотріте людіе! Ето, собственно говоря ест художественная карова, породистая і здорова. Она даже ґазету читаст, молоко дайот і румиґаст. Іавестно мене цікавлять справи, що касаються не только семинарії, але й ветеринарії. Музей наш, як може чули, видав тоже одную книґу ветеринарскую, а згодом видаст і кухарскую. Всьо бачите бить мусить в широком масштабі - што полагається мущині, а что полагається бабі. Тоже орієнтація політичная мусить бить практичная: через Харков до Москви, а з Москви до Львова - ето значить прґґрама мудра і здорова. Київ тоже хороший, мать городов руських смачная там ікра, красиві закуски. Всьо ето разом собравши до купи - орієнтація моя до....свіданія.

співає:

Ой дана, дана, дана, да
апострофа імія я
апострофа, апостра,
ой дана, дана да.

/хор співає рефрен/

ҐАЛІЦКАЯ МАТІЦА.

Матіца: Ох, ох, ужасх? Ужас! Ето ви ґалубчик, мой прекрасний? Ґде я не была - шукала вас за что би не било і вас не было! Не било ні каким каком!

Іларіон: Що ви добродійко? Звідкіля це ви сюди забрили! Що вас принесло, чи кінь врроні, чи весло?

Матіца: Не разґаварівать? Слушать і не разсуждать! Не панімаю. Вопще не панімаю: что вам нужно?

Іларіон: Питаю, хто ви і чого ви? Питаю хіба людською мовою - по украінськи!

Матіца: Вот какой мой ґалубчик! Любезной какой!...Спрашіваст кто я: неужелі не поняли? Я ґаліцкая матіца! До вайни ви меня знали і уважалі...

Дацикевич: Що? Вам не подобалось!

Назар: Не подобалось! Ви для мене ніякий католик!

Дацик: А хто? Ви католик, що навіть „Алилуя" не вмієте засівати?

Назар: А ви вмієте?

Дацик: Вмію.

Назар: Ану, заспівайте як вмієте... Прошу!

Дацик: Думаєте, що не заспіваю. Прошу дуже.

Співає

Назарук: Таке то „Алилуя"? Таж то „Бог предвічний". Послухайте: Я вам заспіваю!...

(співає)

Дец.: Або то „алилуя". Таж то радикальний гимн!

Назар: Привичка, бачите, привичка...

Дец.: Ну, так привичка: старі гріхи. Але якось воно буде! Ми налатаємо, наколотимо а другі ...

Назар: Най вип'ють аби інтерес наших. Є бувший радикал, а ви бувший [illegible]: а тут і там програма однака: від монархізму до ~~анарх~~ комунізму і анархізму! Дай Боже здоровля.

Дацикевич: Бувай ми здорова моя [illegible]. Навіть з [illegible] виздоровіє колись кишка.

Іларіон:Будь ласка,вибачте і не хвилюйтесь дуже,бо це здоровлю не слу жить.Признаю:я до війни обстоював "Йор" і Йорн" і був есдеком завзятим,але потім прийшлось орієнтацію змінити і нової шукати. От і був я деякий час християнським суспільником,опісля став са мостійником,а тепер пішов за гаслом політичним і зробився като ликом комуністичним.Всяко бувае та хто знает час цей нових шля хів заєдно шукае.Бо може стати тоді мужем знатним,а навіть ака деміком платним...

Матіця:Какой ви там академік!Старічок,вот что! Дедушка!...Помню до вой ни:вот маладец билі! Хорошенькой такой что - ех! - прелесть!... Я влюблена била у вас Іларіон Очень люблена і на воспоминаніе нашой любви етой в музей передаю вам - "Йор" і "Йорн".

Іларіон:Дайте най поцілую з восторгом! Очень рад! Благодарю! не какда не забуду і всеґда вспамну.

Дует: Ударіл час,пора розстаться
бить может должно на всеґда
но как не плакать,не терзатся
Бог вість увідімся какда...

Матіца:Міліньков мой! Ґалубчик! Как странно-ужас!

Іларіон:Не безпокойтес! Не безпокойтес любезная:всьо будьот харашо. Пропало "Йор" і"Йорн",але место таво імеєм апостроф.Ура?Ура!Ура

Іларіон співае: Ой дана,дана,да
апостроха іміл я
апострофа апостра,
ой дана,дана,да.

Матіця співае: Апострофа іміла я
ой дана,дана,да
ой дана,дана да
апострофа апостра.

Іларіон співае: І найбольшой філософ
знаєт что то апостроф
ой дана,дана да
апострофа апостра.

/ х о р: р е ф р е н/

НАЗАР РУК ЦИКЕВИЧ

Назар:Рук: Ой зійшла зоря та новая
та над Станиславовом стала
аж тут вібрались всі Катсоюзники
як та чорная хмара

Цикевич:А хто ви є?

Назар: Я Назар Рук з Уканана.

Цикевич:Хто такий? Канапа?!

Назар: Не канапа, а Уканапа!Це назва партії:Укр.Кат.Соц.Партія мала називатись УКП,але я боявся,бо сказадиб,що це большевики.А ви хто такий?

Цикевич:Я Д.Цикевич.

Назар: З Катсоюзу?Апаґе сатанас!Ахпаґа Апаґе!!!

/відходить/

Пішов мій тяжкий ворог!

РЕДАКТОР ДРИНКИН З БУКОМ І Д.ЦИКЕВИЧ

Цикевич: А тепер на закінчення програми, відбудуться, шановні панове і дами - змагання: біг до мети політиків, послів, докторів, редакторів та інших бахорів. Нагород не будемо давати, бо правду сказати - нема їх де взяти, бо вже спритніші забрали, а посад і так загалом бу ~~ло~~ замало. Та всеж таки, щоби щось дати за труд і гоніння - я ~~не~~ власнору/но дам благословення...

Дринкин: О, то за мало! Хтож за це буде вганяти? Нині усе реально треба брати! Ви можне з Діла

Цикевич: ~~То не етика християнська, а якась поганська. - А ви християнин?~~

Дринкин: Так ~~християнин~~. З Діла і Мети

Цикевич: ~~А в церкві бувасте?~~ А яка є різниця між Ділом і Метою?

Дринкин: Діло не знає яка його мета, а мета не знає, які її діла.

Цикевич: Прекрасно! А ви в церкві бувасте

Дринкин: ~~Ні, лише в кіні і театрі буваю, бо~~ безплатну карту маю... Ні лише кіні і театрі буваю,

Цикевич: А отченаш знасте?

Дринкин: Не знаю, але мій брат добру память маѳ, то я його спитаю.

Цикевич: А як так - то будете в нас одним їх перших ідеольоґів, закасуєте ~~то~~ навіть таких як я теольоґів! Так починаєм ревію! Ви їдіть в перед, а я за вами, бо ви обізнані (найкраще) зі всякими стежками.

Дринкин: А ви підете?

Цикевич: За кого ж ви мене маєте хібаж не знаєте, що я тепер український бандіт: "Пастир добрий душу свою полагаєт за Овци: а їже ність пастир, ємуже не суть овци своя - видит волка грядуща і оставляєт овци і бігаєт...."

Дринкин: Благословіть на нову путь.

Цикевич: Іди в мир і не согрішай!

/ Д р и н к и н б є в б у б е н і відходить.
Ц и к е в и ч в і д б и р а є дефіляду./

В о з ь н и й:

Ви все ідете до мети і не можете дійти!

Б а б а:

Ми жінки в політиці остороżні. Не йдемо до вашої мети, бо ~~ми~~ тому, що за побожні.

А ҐР О Н О М:

Тепер не годен господарювати краще аґрономам політикувати.

Л у щ и н с ь к и й:

Погано в нас тепер в Просвіті. Біда в зимі біда і в літі.

Ц и к е в и ч:

Потішуся, що кріза в цілім світі!

Луцький

Є маестер на всі руки тішу поезії без муки. Співаю тенором, дирегую сопілковим хором і через кооперацію ратую націю — зробивши і злагоду та добро народу

Бабій

Я Бабій і люблю дуже залет — на платню і на подружже.

О л у ц ь к и й:

Ноя, ~~криза така~~, криза така - це чуже ~~й~~ моя кооперація!

Ц и к е в и ч:

І політика...

О л у ц ь к и й:

Но я, тра ля ля ля, тралялляля, політика тралялляля.

С л о н і в:

Ми радикали в політиці слоні: трохи жовтоблакитні, а трохи червоні.

П е л е н к а:

Чуєш віють такі вітри, що провід у нас візьмуть фрайтри!

ЦИКЕВИЧ: Протестую!!

ПЕЛЕНКА: Мовчати! Долів! Встати і далі стояти!...

Дон Ц о в:

Я не фашіст, а так собі сам: ні тут, ні там ні сям...

С т у д е н т:

Нещасна ми порода! Одним ~~=~~ не догода другим невигода!

Р о в и ч:

Кого ж до мене можна прирівняти? Не мене роблять вже навіть атентати.

Ц а й л я й с:

До мене приятелі ставляться ворожо. І я знаю, що як хто вмерти має, то йому і Цайляйс не поможе.

Н е ц а й л я й с:

Ува ~~майте~~, що на будуче зі мною не мали ніяких перепалок, бо я тепер у Львові український Маршалок.

П о е т:

В поезії ~~кальєр~~ мають не лише гроші, ~~але~~ і дівчата наймододші.

Ґ і м н а з и с т к а:

Хто зрозуміє нас і весняний настрій, лише один Бабій!

К т и т о р:

Секрет поводження не в тім, щоб ми коровою захоплювались до безтями, а в тім, щоб не були ~~нас~~ биками...

Ю р з а:

Я кажу те, що сказав уже Ктимор, мій учитель великий, лише додам одно: тримайте за зубами язики!

Л у б е ц ь:

В життю зазнав я досить муки, тож скажу вам тут для науки: мистець ~~хай малює і не~~ політикує, а політик нехай не береться до штуки.

Дон Х у а н:

кевич: А ви у двінку?...

Дон: Хуан: Воно більше надійно. Я навіть і журнал редагую фамілійно.

З а л і з я к:

Може у вас там ~~яке~~ яке місце ще найдеться, бо мені знову мабуть орієнтацію змінити прийдеться...

І к р и л о:

А, як був ~~теольог~~ теольог і колишній християнський суспільник мігби бути ваш спільник. Та не знаю чи ваш центр сильний і чи харч у вас обильний.

І л я р і о н:

Найдьом, ґаліцкая Матіца! Кінчаймо той вертеп поетицький.
Най живе Сталін і Шептицький!

К р и т и к:

А я вам скажу: цей вертеп не гарний і ~~вони~~ ви всі видали гроші за дармо. А на добавок ще препогана мова, так що найкраще в ній говорили осли і корова.

На тім кінець.

До побачення літом у Черчі

Заяць зі шкіри

не може заступити бо
тато має його бити в шкіру

Руді: Є вірші за 50 зл. Є за 20
Є і за 5. Але я би вам того
за 5 не радив

Які одяги тепер наймодніші — питаю
кравця
— Заплачені — каже він

*

— Які то недискретні питання
— Такі що на них не може відповісти
— Зате, наш професор дуже часто
такі ставить

Ковбовсів?

Але треба зачинати, бо

Час, то гроші!

Час маю, але гроші не маю ані я ані ви!

Необезпечний дім у установ

тих 70 літ мір 28 і 30 / р. [illegible]

— ви не витягнете до мене

руки

— Ні. Скорше ви кошти витягнете!

Православні святощі

Ще дорогого — шукайте

Доброго і добрості. Хто не знає

давать хто чого може обіцяти

Мені твору не платять

Зм богаті цеги а за мало працюєте

— Що подешевіло

— Плати в урядовців.

Verte

[illegible]

[illegible]